

קונסט אוו קולטור עדיםאריאל יידישיעעלט

טעאטער „שטייסל“ שאָפֶט נִיעַ מַעֲלָכְקִיּוֹן פֿאָרָן יִדִּישָׁן

"Shtisel" Opens Up New Possibilities For the Yiddish Theater

פֿוֹן שְׂרָה־רְחֵל שְׂעַכְטֶּר

אַ צָּעַנְעָן פֿוֹן „שְׂטִיסֶל“

די אומגערכטעה הצלחה פֿוֹן, פֿאָדְלָעָר אוֹפֶן דָּאָך אָוָרָף יִדִּישׁ" האָט, סּוּרְ-כְּלָסְ-סּוּפֶ, גַּעוּזִין דָּעָר וועלט אָז דָּעָר טְעַטְּעָר-עוֹלָם אַיז גְּרִיטִין אָוָן וּוְילִיק צָוּזָן אַמְיוֹחִיקְל וּוְדָעָר דִּיאַלָּאָג אָוָן דִּי לְדָעָר זְעַנְעָן אָוָן גָּאנְצָן אָוָרָף יִדִּישׁ.

די אומגערכטעה הצלחה פֿוֹן דָּעָר יִשְׂרָאֵלִיקָר טְעַלְּוּזִיעַ-פְּרוֹגָרָם „שְׂטִיסֶל“, האָט אָונְדָּז גַּעוּזִין נָאָך עֲפָעָס: אָז דָּעָר בְּרִיטִינְדָּר עַולְּמָן אַיז גְּרִיטִין נִישְׁתָּבְּלוּז אָוָרָף מִיוֹקִילָס, נָאָר אָוָרָף מִאָדָעָרָנוּ מִשְׁפָּחָה-דְּרָאָמָעָס אָוָרָף יִדִּישׁ.

דָּעָם ערְשָׁטוּן סִימָן דָּעְרָאוּן האָט מַעַן שְׁוִין גַּעֲקָעַנְטָזָן אָוָן הַאָרְבָּסְט 2015 מִיטָּעָר יִדִּישׁ-שְׂפָּרָאַכְּיָקָר פְּרָאַדְּקוֹצְיָעָפָן, טּוֹיטָזָן אַיז סִילְסְמָאָן, דָּוּרְכוֹן „נוֹיִדִּישׁ רַעַפֶּן“. אַרְטוֹר מִילְעָרָס בְּאַרְיִמְטוּעָ פְּיַעַסְעָ, אַיְבְּרָגְעָזָעָצָטָזָן קָוָן יוֹסָף בּוֹלָאָוּ, שְׂילְדָעָרָטָזָן טְרָאָגִישׁ עַירְדָּה קָוָן וּוְילִי לאָמָאָוּ, אַז אַיְאָזָשָׁאָר וּוְאָסָקָעָן נִשְׁתָּבְּלוּז מַאֲכָן מִיטָּזְיָנָעָז דָּוּרְכְּבָאָלָן אָוָן לְעָבָן וּוּאָ פְּאָרְקוֹיְפָּעָר, וּוּאָמָאָן אָוָן וּוּאָ טְאָטָעָז.

די פֿיעָסָע האָט גַּעֲקָלְוָנְגָעָן אַיזָּוּ נְאָטְרָלָעָן אָוָרָף יִדִּישׁ אַיזָּוּ מַעַן האָט גְּרִינְג גַּעֲקָעַנְטָזָן פֿאָרְגָּעָסָן אַיז מִילְעָרָהָט דָּאָ בְּכָל נִשְׁתָּבְּלוּז אָוָן זְעַנְעָן גַּעֲהָאָט קִיןָיְדִּישׁ מִשְׁפָּחָה. בְּעַת דָּעָם קְלִימָאָקָס קָוָן דָּעָר דְּרָאָמָעָ — דָּעָם עַמְּאַצְּיָאָנְגָּלָן צְוָאָמָעָנְשָׁוּסִים צְוָוָשָׁן וּוְילִי (אַבִּי הַאָפָּמָאָן) אָוָן זְיָן עַלְעָרָנוּ זְוָן בִּירָ (דְּנִיאָלָל קָאָהָן) — הַאָבָּא אַיִּז, זִיכְּנָאָק אַיִּז עַלְמָן, גְּעוּוֹאָרָט מִיטָּפָּאָרָהָלְטָעָנָעָם אַטְעָעָם צָוָן וּוְאָסָס צְיוּוּט גַּעֲשָׁעָן, כְּאַטְשָׁאָרָק שְׁוִין גַּעֲוָוָסְטָן וּוּוְשָׁטָזְיָיךְ עַדְעָנְדִּיקָעָ אַזְּאַצְּיָעָס בִּים סּוֹרָקָוּן דָּעָר פְּאַרְשָׁטְעָלָגָן אָוָן דִּי פְּאַזְּיָטְיוּוֹעָ רַעֲצָעָנְזִיעָס אָוָן דָּעָר עַגְּלִישׁ-שְׂפָּרָאַכְּיָקָר פְּרָעָסְעָ, אַרְיִינְגְּעָרָעָבָנְטָזָן דָּעָר „נוֹרִיאָרָק טִימְסָזָן“, הַאָבָּא אַגְּגָוָוָיָן אָזָיָן אַיזָּוּנְעָסָבָן נִשְׁתָּבְּלוּז אָזָיָן לְשָׁוֹן פֿאָרָן קָאָמְיָקָעָר אָוָן מַוְיִקְאָלִישָׁעָסָפָעָטָאָקָלָעָן, נָאָר אָוָרָף פֿאָרָן רְנָסְטָעָז דְּרָאָמָעָס.

די הַצְּלָחָה פֿוֹן „שְׂטִיסֶל“ אַיזָּוּ מַעְרְקוּוּעָרְדִּיק צְוָוָיבָּאָ צְוָוִיטָעָר סִיבָּה: נִשְׁתָּבְּלוּז וּוּנְלָל בְּעַרְקָ 20% תְּנוּנָם דִּיאַלָּאָג אָזָי אָוָרָף יִדִּישׁ, נָאָר וּוּנְלָל דִּי מַעְשָׁה קְוָמָטָזָן פֿאָרָן אַנְיָעָם 21 סְטָטָן יְאָרָהָוָנְדָעָרָט. דָּעָר הַוּפְטָהָעָלָד, שְׁלָוָם שְׂטִיסֶל, אַיזָּוּ אַלְמָן אָוָן דִּי 70 עָרָר וּוְאָסָדָרָג גַּעֲפִינְגָּן אַזְּדִּיךְ סִפְּרָאָרָזָק, סִפְּרָאָרָזָק, פֿאָרָן זְיָן אַיְגָעָנְעָרָסָמָעָס.

ازא אונטערשייד צו זען צענעס אויר יידיש קון הינטיקן לעבען! אין יידיש טעאטער זען מיר
טאקט גוטע פיעססע אבער אלע קוממען פאר אין א פֿרײַדְקֿער תָּקוֹהָ, צי דאס איז
אנאטעוקווק בעים אַנְהִיבּ צוֹאנְצִיקּסְטוּן יְאַרְהֵנְדָּרֶתּ צי נְיוֹיָאַרְקּ גְּלִיטְצָן נְאָךְ דָּרְצָן צוֹוִיטָעָר
וועלט-מלחמה. סְאַיז פֿאַרְשְׁטַעְנְדָּלָעָרְךָ פָּאָר וָאָסָּ: אַוְבּ מָעָן וָוְילְ אַגְּטוּפּ פֿיעַסְעָן אויר אַ
נאָטְרְלָעְכּוּן יְיִדְישּׁ, אַיז דִּי בְּעַסְטָעַ זָאָךְ אַוְיכְּצָוְרִיןְ אַן וּוּרְקָן קְוּן אַשְׁרְבָּעָרְ וָאָסָּ אַיז
אוֹוְיכְּגָעְוָאָקָסְן אַין דָּרְיַיְדְּשַׁרְדָּנְדִּיקְעָרְ סְבִּיבָהּ אַין מִזְרָחְ-אִירָאָפָעְ פָּאָרְן חָוּבוּן.

"שטייסל" וביצט אבער ווי איזוי מען שאפָן געראַטענען צענעם אויף אָ נארטירעלעבן יידיש
וואס קומען נישט פֿאָר אַון 1915 אַדער אַון 1945, נאָר אַון 2005. ווי עס גיט אַיבער אָן **ארטיקל**
איין אַינגעווועב קענען די ישראלדיקע שרייבער פֿאָן "שטייסל", יהונתן אַינדוּסְקִי אָנוֹ אָורי אלָן,
בכל נישט קיינַי יידיש. האָבוֹן זַי אַנגעשרהַבָּן דעם צענאנָר אויף העברײַיש אָנוֹ אַנגעשרהַבָּל
יידיש-ערענדִיקע קאָסְטָלָאנֶטָן פֿוֹן דער חרדיישער קהילָה (וועלט ס'רוֹב פֿוֹן דֵי פֿערסָאנָאַזָּן
צענען דאָר פֿוֹן דֵי חרדיישׁ קרייזָן אַין יוֹשָׁלִים), זַי זַלְוָן אוֹסְטָבָעָסְרָן דעם אַרְיוֹסְרִיד פֿוֹן דֵי
אַקְטִיאָרָן אָנוֹ זַי ווַיְזַי דֵי נָטוּרְלָעָכָן צַעֲסָטָן פֿוֹן יִדְישַׁ-עֲדָעָה. נָאָכָן פֿרָאַדְזָצְרִין אָ קָפְּטִיל
הָאָט מְעָן דֵי צַעֲנָעָס אויף יִדְישָׁ צַו עֲרַשְׁת גַּעֲוִיזָן דֵי קָאַנְסָוּלָטָאַנֶּטָּן כַּדֵּי צַו פֿאַרְזִיכָּעָרָן אָז דָאַס
לְשׁוֹן קְלִינְגְּטָ גָּוט אָנוֹ אָוִיב נִיְּטִיק — אָוִיסְצּוּבָעָסְרָן דֵי גְּרִיזָן.

דער רעדזולטאט אויז אַטעלעוויזיע-פראָגראם וו די רעלפֿליקון אויף יידיש קלינגען ווי מע האַט זי
לכתחילה אַנגענְשְׁריבָן אויף יידיש.

איןדרוסקי און אלון צענען נישט פון דער חרדיישער וועלט אבער זיין האבן גוט אויסגעפֿארשטיין די דינאמיק פון חרדיישן משפחה-לעבן אין ירושלים און צענען דערצז סענסיטיוו אַבְסָעָרוּוֹרֶעֶר פון דער מענשלעכער פֿסִיכָּאַלָּגָּיָע. אַדָּאנַק זַיְעַר טַאלָאנַט אָונַ גַּעֲנִיטְקִיָּיט וּוּרְעַט דַּעַר צּוּקוּרַע אַרְתִּינְגְּעַצְּיוֹגָן אֵין דִּי פְּרִידִין אָונַ לְיִידֵׁן פָּוּן דַּעַר צְעֻצְמָטָעַר מַשְׁפָּחָה שְׁטִיסָל אַוְרַע זַיְעַט אָז וּעָן מַעַן הַאָט אַפְּגַעַשְׁטָעלַט דִּי סְעָרִיעַ נָאָכַן צְוּיְעַטָּן סְעַזְאָנוֹן האָבָן דִּי צּוּקוּרַע אוִיסְגָּעָדרִיקַט אַ פְּאָרָלָאנְג אַוְרַע נָאָךְ אַסְעָאָזָן. נָאָךְ דָּעַם וּמַעַן הַאָט צְוּגַעַגְבָּן עַנְגְּלִישָׁע אַונְטְּרָעַקְפְּלָעַץ צַו דַּעַר פְּרָאָגָרָם אָונַ זַי גַּעֲמָאָכָט צּוּרְטִילָעַר דַּוְרַק „גַּעֲטְפְּלִיקְסַ”, אַטְזַיךְ פְּאָרְכְּפָּלַטְזִיךְ צָאָל אַגְּהָעָגָעַר פָּוּן דַּעַר פְּרָאָגָרָם.

איןדרוסקי הआ לטעטנס געמאַלן איז מע האט טאָקע באַשלאָסן צצוגרייטן נאָך אַס עזאָן
אַבער דערווויל איז עס נאָך נישט קיין זיכערע זאָך, צוליב אַמְּחָלוֹת וועגן דעם געהאלט פון די
אַקטיאָרָן.

צי עס ווועט יא פֿאַרְקָומָעַן נָאֵך אַסְעָזָן קוֹן "שְׁוִיסֶל" צִי נִישְׁתָּה, הַאֲך אָך אָז דִּי פֿרָאַדְצִירָעַר פָּוּן
יִדְּישָׁן טְעַמְּטָעַר דָּא אַיִן אַמְּעַרְקָע (וּוּ אַוּרְקָע) יִדְּישִׁפְּיל" אַיִן יִשְׂרָאֵל) וּוְעַלְוָן אַיִן דָּעַר נָאַעַנְטָעַר
צְוּקוֹנֶפֶט אַנְהָיִיבָן קְלָעָרָן וּוּ אַזְיוּ מָעַן וּוְאַלְטָע גַּעֲקָעָנֶט צְנוֹנוֹיְגִיסָּן דִּי טְאַלְאָנָטוּן וְאַס מִירָהָבָן
אוּרְפָּעָר יִדְּישָׁעָר גָּאָס כְּדִי צּוֹשָׁאָפָּן אַינְטְּעַרְעַס אַנְטָע דְּרָאַמְּעָס וְאַס שְׁפִיגָּלָעָן אַפְּ דָּאָס לְעַבְנָן קוֹן
יִזְׁוּ אַינְעָם 21 סְטָטוּן יִאַרְהָגָעָרטָן.

קהילה מענטשן אוון געשגענישן

„יהושע“ באַשְׁרִיבֶּט ווי מיט לעבעט מיט אַ גִּיסְטִיקָעַ קראנקייט

"Yehoshua" Shares What It's Like Living With Mental Illness

פֿאוֹ בְּרַכָּה פֿוֹנְקָעַלְשְׁטִיָּו

או עקסקלוסיוועד
ארטיקל

מיט דרייך יאָר צוריק האָב איך אַנגעההויבן זיך טרעדן רעלגומעסיק מיט אַ באַקאנטו מײַנְעַם, „יהושע“ (ニシット ジニン アマタツ ナム), אויספֿערענדייך אַים וועגן זייןע לעבר לאַנגעה וּאַנגָּלענִישָׂן מיט אַ פְּסִיכְשָׁעָר קְרָאַנְקִיָּע. יהושע אוֹז אַידְעָלָעָר אַינְפֿאַרְמָאַנט, גִּינִּיט צוֹ דָעָן וּוְעָגָן יַעֲדָר טָעַמָּע — זִיןְמָהָה, זִיןְזַוְּגַלְעַבָּן, זִיןְשְׁטָעַלְעָס, דָּעַלְגַּעַזְעַן לְעַבָּן, סְעַקָּס אָוֹן אַדְיקְצִיעַ.

יהושע אַרְבָּעַט ווי אַ טְּעַרְפָּעָוּט מיט אַנדְעָרָע גִּיסְטִיקָעַ קְרָאַנְקָע (peer counselor בְּלֵעָ"ז) בְּיַיְן אַרְגָּאַנְיָאַצְּעַי וּוְאָס באַדְיַינְטִי פְּאַרְגָּאַנְגָּעָנָה אַכְּטִי אַבר האָט עַד שְׁוִין אַרוּסְגָּהָלְפָּן אָן אַשְׁיָּוּד מַעְנָעָר אָוֹן בְּמַשְׁךְ פָּוֹן דִּי פְּאַרְגָּאַנְגָּעָנָה אַכְּטִי אַבר האָט עַד שְׁוִין אַרוּסְגָּהָלְפָּן אָן אַשְׁיָּוּד מַעְנָעָר אָוֹן פְּרוּעָן וּוְאָס האָבָן גַּעֲלִיטָן פָּוֹן סְעַקְסּוּלָעָר בְּאַלְעַטְיִקְונָג, ווי אוֹז כּוּוּשְׁנָמָנִיקָע (transgender) ווְגַעַגְעַלְתִּי, אַלְקָאַהָלִיקָע, נַאֲרָקָאַמָּאַנָּע, הַיְמָלָאָע אָוֹן הַוְּנָדְעָטָרָע מַעְנָשָׂן וּוְאָס מַוְּשָׁעָן זיך מיט דְּעַפְּרָעָסִיע, מַאֲנִישְׁדְּעַפְּרָעָסִוקִיט אָוֹן אַנדְעָרָע גִּיסְטִיקָע חַלְאָתָן.

יהושע אַיְגָעָנָה גַּעֲשִׁכְטָעָן אָוֹן זִין גִּינְטִיקִיט צוֹ דָעָן עַפְּנָטְלָעָךְ דְּעַרְפָּוֹן אָז מַעְקוּווַיְידִיק צוֹלִיב זִין אַיְגָעָנָה מַשְׁפָּחָה-הַינְּטָרָגָוָן: זִיןְנָעָטָע-מַמְּאָמָע, וּוְלְכָעָה האָבָן זִיךְ גַּעַגְעַת וּוְעַנְעָע אָז נָאָךְ גַּעַגְעַע אָלְקִינְד, זִיןְנָעָטָעָן פְּרוּמָעָן יִדְזָן אָוֹן עַד אַלְיָין האָט בְּאַקְוּמָעָן סְמִיכָה פָּוֹן אַרְטָאַדָּקְסִישָׁן דָבָר. עַד אָז אַינְטָרָעָסָאַנָּע בְּבִישְׁפִּילָן פָּוֹן אַעֲנָטָשׁ וּוְאָס אָז סְפִּיְיָ אָז אַפְּגָעָה-יִטְעָנָה יְדִי, סְפִּיְיָ אַטְּרָעָפָוּט פְּאַרְגִּיסְטִיקָע, אַזְּאַרְטָשְׁפִּילָן אָוֹן פְּאַרְנוֹגָרָאַפְּיָע. עַד רַעַדְתִּי פְּרַטִּי וּוְעַגְעַן זִין לִבְשָׁאָפָט פְּאַרְיִדְשִׁיקִיט אָוֹן פְּרַעְעָוָן, תּוֹהָה אָוֹן פְּעַדְפָּאַרְמָעָטָן, וּבְיַיְם אָוֹן פְּסִיכָּאָנָאַלָּיִם. אַזְּאַקְזָן זִין גַּיְן אוֹז דְּעַדְעַטְעָפָעָן אָוֹן זִין לְעַרְעָן תּוֹהָה אָיִן בּוֹלֵל גַּעַפְּנִימָה עַד זִין הַיְנָטָן אָיִן „דָעַוּ גְּלִיקְלָעַבְּסָטָעָר צִיטָּעָן פָּוֹן מִין לְעַבָּן“.

יהושע אָז בְּיַיְן מִיר אַטְּרָעָט פָּוֹן דָעָם וּוְאָס עַס הַיִּסְטִיט צוֹ זִין אַז וּוְיִלְעָרָעָט, אָטְּ אָז אַפְּאַרְטָרָעָט פָּוֹן זִין לְעַבָּן, וּוְעַד האָט עַס מִיר דְּעַצְּמִילָט בְּעַת אָז אַינְטָרָוָיִוָּן אִין יוֹנִי 2019. אלְעָלָעָרְעָלְעָכָע, גַּעַגְרָאַפְּיִישָׁע אָוֹן אַינְסְטִיטְוּצִיאָנָעָלָע פְּרַטִּים האָב אָז גַּעַטְוִישָׁט, וּוְעַס וּוְעַרְטָט גַּעַפְּאָדָעָט לְוִיטִּי דִּי הַיְנָטִיקָע פְּרַיוֹוָאַטְּקִיט-גַּעַמְעָצָן (HIPAA) אָוֹן לוּטִי זִין אַיְגָעָנָה פְּאַרְלָאָגָן.

מיַן פְּסִיכְשָׁעָר קְרָאַנְקִיָּט האָט זיך אַנגָּעָהוִיבָן אִין דִּי קִינְדָּעָרִיָּאָרָן

וועַן אָז בְּיַיְן גַּעַוּוֹן 11 יָאָר אלְטָלְפָּעָט אָז אַרְאָפְּגִּיָּוֹן אָזְזָנָעָן קְעַלְעָר אָזְזָנָעָן דָעָם קָאָפְּ אָז דְּעַרְבָּעָנָעָנָה פְּאַדְלָאָגָע, אָזְזָנָעָן גַּעַוּוֹיָעָט. דִּי מַאְמָעָה האָט מִיר גַּעַהְיִסְוָן דָאָס אוֹיְהָעָרָן, זַאְגְּנִידִיק: „מעַנוּ קָעָן נָאָרָן מִיְּנָעָן אָז דָוּ בִּיסְטָא וּוְיִלְעָדְתִּי!“

זַי האָט מִיר גַּעַבְּרָאַכְט צוֹ אַפְּסִיכְיָאָטָר, דִּרְטְּשָׁא — זַיְעָר אַדְרָעָפְּרָוִי. בְּמַשְׁךְ פָּוֹן אַונְזָעָר גַּאנְצָעָר סְעַסְיָע צְחָאָמָעָן האָט זַי פְּסִיךְדָּרְגָּעָן — קְלִיְּנָשְׁקָעָבִיסְוָן וּוְעַד פְּיִיגְעָלָע. זַי האָט מִיר פְּאַרְשָׁרִיבָן דָעָם מַעְדִּיקָאָמָעָן „טָאָרָאַזְיָן“. וּוְעַד אָז האָט עַס אַינְגָעָנוּמָעָן האָב אָז דְּעַרְפִּילָט אַשְׁאָרָק דְּרָאָזְשָׁוּן אָזְקָאָפְּ. כִּיְהָאָב עַס נִשְׁתָּוּגְעָנָה פְּאַרְטָרָאָגָן אָזְזָנָעָן אָזְקָיָוָן מַאְלָל מַעְרָנָה נִשְׁתָּוּגְעָרִירָט.

אָז האָב אַוְיְסָגְעָלָאָזָט מִין כְּעָס צַוְּדָר מַאְמָעָן וּוְיִלְדָּר טָאָטָעָה האָט מַעְרָנָה נִשְׁתָּוּגְעָנָה בְּיַיְן אַונְזָעָר. עַד האָט זַי אַרְוִיסְגָּזְגָּזָן פָּוֹן אַונְזָעָר שְׁטוּבָא אַין דְּעַרְטָוִיט וּוְעַד אָז בְּיַיְן גַּעַוּוֹנָן פְּיִינְעָרָיָרָאָלָט. אָזְזָנָעָן גַּוְּטָעָנָה אַוְנוֹנָט. סְיַיְהָן גַּעַוּוֹנָה מַוְּצָּאַיְשָׁתָה, הַאֲרָבָּסָט. אָזְזָנָעָן אוֹרָאָרָבָּסָט.

דער פֿאַדְלָגָע ווּנוּ דער טֶאַטָּע הֶאָטוּ, טֶרֶגֶנְדיַק אַ טְשָׁעַמְדָּאוּ אֵין דער הֶאָטוּ, זִיךְ גַּעֲזַעַגְנַט מִיט אָונְדָּז. כְּהָאָב אַנְגָּעַכָּפֶט זִיְּנוּ קֹוָס אָון אוַיסְגָּעַשְׂרִיגָּן: "טֶאַטָּע, גַּי נִישְׁתָּאָוּק, אֵיךְ בְּעֵט דִּיךְ!"

ער הֶאָטוּ מִיר גַּעֲנַטְקָעֶרטָּא אֶזְעָר מַזְגִּיָּו. "דוֹ מַחְשְׁטָ מִיךְ מִיטְעַמְעַמְעַן!" הָאָב אֵיךְ גַּעֲנַטְקָעֶרטָּא.

הֶאָטוּ ערְ מִיר גַּעֲזָאָגֶט: "סְוּוּעַט דִּיר זִיְּנוּ בְּעֵסֶעֶר בְּיַיְדָעַר מִאָמָעָנוּ."

זִיְּנוּ אַוְעָקָגִינוּ אֵיךְ מִיר גַּעֲוֹעַן וּוּי אֵפָאַשְׁ אַיְן פְּנִים. סְאַיז גַּעֲוֹעַן קְלָאָר אֶזְעָר וּוּיל נִישְׁתָּזִיְּנוּ מִיטְ מִיר.

צְוּוִיְּדָרִיטִי יָאָר זַעַנְעָן פֿאַרְבָּטִי אִידְעָר אֵיךְ הָאָב אִים וּוּידָעַר גַּעֲזָעַן. מִינְנָה עַלְטָעַרְעַטְשָׁר, עַלְטָעַרְעַטְשָׁר בְּרוֹדְחָעַר אָוּן אֵיךְ זַעַנְעָן גַּעֲקָאָרְוָן דְּעַטְרָוִיטִי קִיְּוָן נִירְיָאָרְקִיְּאָם צָו בְּאַזְכָּוּן. דָּעַר טֶאַטָּע, וּאָס אַיז אוֹפְּגָעָוָאָקָסְן אַיְנָעָם, "לְאַ�וּרָא אִיסְטְּסִיךְ", הָאָטָא אִיצְטָ גַּעֲוֹוִינְטָ אַלְיָוָן אַוְיָוָן, "אַפְּעָרָא אִיסְטְּסִיךְ". מִיטְ דָּעַר צַיְּטָ זַעַנְעָן מִיר גַּעֲקָאָרְוָן צָו אִים יְעַדְנָ זָוָמָר. בְּמַשְׁךְ פָּוֹן דִּי אִיאָרָה הֶאָטוּ דָעַר טֶאַטָּע אָונְדָּז גַּעֲלָגָנְגָּעָן אַיְנָמָאָל אַוְאָר, וּוּשְׁלָ אַזְיוּ הֶאָטוּ דִי מַאָמָעָ גַּעֲבָעָטָן. אֵיךְ קְלָעָגָ אִים קְרָעָגָן: "פָּאָר וּוּאָס הָאָסְטוּ זִיךְ גַּעֲדָאָרְקָט אַבְּעָרְצִיעָן אַזְיוּ וּטְשָׁ?"

כְּהָאָב אִים קִיְּוָן מַאָל נִשְׁתָּאָוּל גַּעֲוֹעַן וּוּאָס ערְ הֶאָטוּ מִיךְ פֿאַרְלָאָזֶט.

"עַס בְּעַנְקֶט זִיךְ מִיד נָאָךְ אַמְּאָן"

מִינְנָה אַוְיסְוָאָקָסְן בְּיַיְדָעַר אַיְן שְׁטוּב הֶאָטוּ דְּזָוָקָא פֿאַרְעָרְגָּעָרְטָ מִינְנָה פְּסִיכִישָׁעָ קְרָאנְקִיטָ.

אַקְטָ אֵיךְ גַּעֲפִילְט וּוּזְיַי פֿאַרְקִירְטָ מִיךְ. אֵיךְ קָעָן נִשְׁתָּאָוּל בְּאַשְׁרְבִּין וּוּי אַוְמָבָאָקָוּם דָּאָס אַיז מִיר גַּעֲוֹעַן. צּוֹלִיב אִיר נִשְׁתְּפָאָסְקָוָן אוֹפְּפִירְבָּין בְּיַיְדָעַר פֿאַרְבְּלִיבִּין בְּיַיְדָעַר הַיְנְטִיקָּן טָאָג סְעַקְסָוָל צְעַשְׁטָעָרְטָ.

נִשְׁתָּאָוּן מַאָל הֶאָטוּ דִי מַאָמָעָ מִיר גַּעֲזָאָגֶט: "עַס בְּעַנְקֶט זִיךְ מִיד נָאָךְ אַמְּאָן." פְּלָעָג אֵיךְ טְרָאָכָּטָן: "נוּ, אַיז וּוּאָס זְשָׁעָ וּוּלְסָטָוּ קֹוָן מִיר?"

אָנָּן אַנְדָּעָרְטָ מַאָל הֶאָטוּ זִיךְ מִיר גַּעֲזָאָגֶט אַיז גַּעֲוִוִּישָׁע מַעְנָעָר וּוּרָעָן אוֹפְּגָעְרִיכְצָטָן קֹוָן אַפְּרִוִּיסְ פִּיסְ.

מִיר אַיז אַיז זָאָר אַפְּיָלוּ נִשְׁתְּפָאָסְקָוָן אוֹפְּפִירְבָּין בְּיַיְדָעַר אַרְטִיבְּלִיבִּין אַיז קָאָפְּ אַרְטִיבְּ.

זַיְנָט דֻּעְמָאָלְטָ זַעַנְעָן פִּיסְ בְּיַיְדָעַר זִיעָרְ עַרְאָטִישָׁ.

נָאָךְ עַפְּעָס: צּוֹלִיב דָּעַם וּוּאָס דָעַר מַאָמָעָס וּוּצְנָן זַעַנְעָן גַּעֲוֹעַן שְׁמוֹצִיקָעָ, קָעָן אֵיךְ נִשְׁתָּאָוּל פֿאַרְלִידְוָן קִיְּוָן וּוּצְנָן.

מִינְנָה עַרְשָׁטָעְרָטָר טֶרֶפָּאָפָּעוֹוּטָזָיְאָזָי גַּעֲוֹעַן אַזְיָזְדִּינְדָּאָזָי. בְּיַיְדָעַר אַזְיָזְדִּינְדָּאָזָי דָעַר עַדְיְוִסְ-קָאָמְפָלְעָקָס אָנוּ עַיְקָרְזָאָר אָנוּ אֵיךְ פֿאַרְשָׁטִיְיָ פֿאָרְקִירְטָיְאָזָי וּוּאָס: נָאָךְ דָעַם וּוּדָעַר טֶאַטָּע אַיז אַווּקָעָה הֶאָטוּ זִיךְ זָאָר גַּעֲדָאָכְטָ וּוּדִי מַאָמָעָ אַיז אַגְּנָנְצָן מַיְנָעָן. סְאַיז מַאָדָנָעָ. קֹוָן אַיְנָזְזִיְּתָ הָאָב אִיר שְׁטָאָרָק גַּעֲלִיטָן פָּוֹן דָעַם וּוּאָס דָעַר טֶאַטָּע אַיז נִשְׁתָּאָאָ; פָּוֹן דָעַר צְוִיְּטָעָר הָאָב אִיר זִיךְ גַּעֲקִילְטָ אַזְיָזְדִּינְדָּאָזָי.

זִי הֶאָטוּ גַּעֲוָאָלְטָ אֵיךְ זָאָל אִיר אוֹיְצָאָגָן אַלְעָמָעָנָעָן גַּעֲקִילְטָ. דָאָס גַּעֲנָצָעָ לְעַבְנָ זַעַנְעָן בְּמַעַעַן אַלְעָמָעָנָעָן צְוִיְּטָעָרָטָרָטָן. דָאָס גַּעֲנָצָעָ לְעַבְנָ זַעַנְעָן צְוִיְּטָעָרָטָרָטָן.

איְנָעָן קֹוָן מַיְנָעָן עַרְשָׁטָעְרָטָר טֶרֶפָּאָפָּעוֹוּטָזָיְאָזָי גַּעֲוֹעַן אַזְיָזְדִּינְדָּאָזָי. זִי אָנוּ אִיר מָאָן הָאָבוּן גַּעֲוֹוִינְטָן אָנוּ לְיִבְּרָעְטִי, נִיְאָן אֵיךְ יִדְשָׁעָר בְּאַנְגָּאָלָאָ-קָאָלָאָנָעָן. זִי הָאָבוּן גַּעֲהָאָלְפָן דִּי פֿאַצְעָנְטָן אָוִיסְדָּרְקִין זִיְיָרָעָ אַיְנָעָרְלָעָכָעָ גַּעֲקִילְטָן, אָנוּ גַּעֲטָאָן הָאָבוּן זִיְיָעָס וּוּי אָסְטָרָטָן "טוֹאָנְסְ-פֿאָרְ-מָאָנְשָׁאָקָטָן", אָנוּ דָעְרָאָרְהָאָב אִיר "אַרְבִּיבְּ-גַּעֲנָעָרָטָן" מַיְנָעָ גַּעֲקִילְטָן וּוּגַעַן דָעַר מַאָמָעָן צְוָאָתָן אָנוּ מַיְנָעָ גַּעֲקִילְטָן וּוּגַעַן טֶאַטָּעָן צְוָאָתָן.

סְחָאָטָס בְּיוֹרָא אַיז גַּעֲוֹעַן אִיר שְׁלָאָכְזִימָעָר. דָאָס עַרְשָׁטָעְרָטָר מַאָל וּוּאָס אִיר בְּינְנָ גַּעֲוֹעַן בְּיַיְדָעַר אַיז גַּעֲזָאָגֶט:

אִיר זָאָגָ הֶאָטוּ מִיךְ גַּלְעַץ צְעִירִיכְטָ. "דָאָרְקָסְטָ זִיךְ נִשְׁתָּאָזְגָּוָן", הָאָב אֵיךְ גַּעֲנַטְקָעֶרטָּא אַבְּרָעָרְטָ אַבְּרָעָרְטָ אַבְּרָעָרְטָ אַבְּרָעָרְטָ אַבְּרָעָרְטָ.

דרערמאנט". טאקע א שאָד, וויל צוליב איך זאג האָט זי אַדוֹרְכֶּגֶלָאָזַט אַ גַּעֲלַגְנַהִיט פָּאָרָן. טראנספּֿרְנְּאוֹרָאָז (transference neurosis).

לאmir צוֹן צַיְדִּי שְׁטִיבָמָםָעַ מִינְטָאָקָעַ וּוֹאָסֶזֶן זַי זַגְטָאָ!

ווען איך בין אביסל עלטע געווארן האב איך זיך איבערגעקליבן פון דערויטס קיין לאנג-איטלאנד, וויך בין געווארן א תלמיד אין א ישיכָה-מיטשלול, וווענענדיק אינעם אינטערננט. איך האב געוואלט צין נענטנער צום טאטן. ער האט דעםאלט שווין געהאט א צווייטע פֿרוּ, א מאמע מיט דרוי קינדרער. צין חתונה האבן מיט אויר איז כי מיר געווען א גראיסער קלאפ.

איך האב זיך אפט באקלאגט צום טאטן וועגן זיין פֿרוּי. איזן מאל האט ער איזוי געננטפֿעררט: “דוֹ ווַיסְקָט פֿאָר ווֹאָס איך האב חתונה געהאט מיט חנהה? ווַיְלִזְיָה האט מיר צוגענאגט איז זי וועט אלע מײַנע קִינְדָעָר ווֹאָרָעָם אוַיְגַעְמָעָן בַּיְזִיךְ אֵין שְׁטוּב.”

האב אמר צו זיך געקלערט: "אננו, לאמיר זען צי זי מײַנט עס טאָקע!" בין איך געגאנגען וווײַנגען
מייט זי.

אין שטוב איז געלעגן א שיינער פערסישער טעפעך. אין מאַל האָט זי באַשטעטל פיעצּ קאָר אונדז אלעמען. עזענדייך ווי איז ציז אויר אַ שטול לעבען דעם טעפעך האָט דער טאטע געאגט: „אויב דו פֿאָרְקּוֹלְעַקְסֶט דעם טעפעך מיט דיין רעדטעל פֿיעצּ וועל איז דיך דערהרגענען!“

האב איד געלערט: "כ' האָז אַיך ווּל טאָקע פֿאָרְפֿלעָקָן דָעַם טַעֲפָע וּמִיל אַיך ווּל זָאַלְסָט
מיר דערהריגענען!"

דער שטיומאמעס הוויז האט גערהאט דרייך שלאָפֿצִימערן: אײַנער קאָר אַירע צוֹווּ זָוּן, אַ צוֹיְינָעַר קאָר דער טָאָכְטָעָר אָזְן אַדרְטָעָר קאָר אַיר מִיטָן טָאָטוֹן. אַיך בֵּין גַּעֲשְׁלָאָקָן אַיז סָאָלאָן. דָאָס הַיִּסְטָבֶּץ בְּיַיְר וּוֹאָרָעָם אַוְיִּקְנָעָמָעָן? נָאָך עַטְלָעָכָע שׂוּוֹרָעָרָע חֲדָשִׁים בֵּין אַיך צָוְרִיקְגַּעֲרָאָרָן צָוּ דער מאָמָעָנוּ אָזְן דָּעָרְטוּיט. דָאָס אַיז טָאָקָע גַּעֲוָאָרָן מִתְּנָן אַוְיִּקְרָיר: זָוְמָעְרָכְתִּיאָן אָזְן בִּים אַנְהִיב קָוּ שָׁוּלְזִימָן בֵּין אָז אַתְּגָעָשְׁתָאָנָעָן בִּים טָאָטוֹן, אָז דָעְרָאָן — אַנְטָלָאָקָן.

עט גלויסטו זיך מיר די נקבות אויף דער באו

אין מילא בעת מיר האבן געדוואנטו איז דער ישובה האט איינער קון משניע רביהם דערצען ווי איך ווין. האט ער פאר מיר אראנזישטר איזוויזיט מיטא טערפאעוטו איזו מאנהעטן.

דאס פארן אויר דער „לאנג אטלאנד רילראָד“ איז געועאן א נישער קוואָל קוֹנוּ סעקסוּלער אוּפֿרִיצּוֹן. פֿאַרְנְּדִיק אַהֲרֹן אָוּ צְרוּק בֵּין אַיךְ גַּעֲזָעָסּוּן אוּרְךָ שְׁפִּילְקָעָסּ, פְּסַדְּרָ גַּעֲזָעָסּ אֶת „נקְבָּה“ וּוָאָס אַיךְ קָעָן אוּרְךָ אַנְשָׁעָלְוָן דֵּי אַוְגָן. נִישְׁתְּ קִיּוּן פְּרוּ, נִישְׁתְּ קִיּוּן מִידָּל, נִארָא אֶת „נקְבָּה“. כְּבָין גַּעֲזָעָסּ אַצְּנָעָרְלִינְג. סְדוּבָּ בְּחָרוּם אַין יְעַנְּסָם עַלְתָּעָר וּוָלָן אַמִּידָּל. אַיךְ נִישְׁתְּ.

דאש הארצן פלעג בט מיר שטארק קלאנו בעט איך האב געשפאנט קוו וואגן צו וואגן זונדניך עמעצן אויף וועמענו איד קעו זיך זיאט אנקוקו. איין מאל בינו איך געפֿאָרן איז דער באז מיט מניינע שול'חברים. כ'האָב זיך געפֿאָל זיער אומבאָקוועם און געמווט איזקשטיין. כ'האָב זיך פֿאַרענטפֿערט איז כ'בּוּ אַנְדּוּעַזְעַר טִיפּ.

מפני איבערלעבעונג פֿאָרְנְדִיק אוּווֹר דער לאָנגַ-אַטְּלָאנְדְּבָּאוֹן האָט זיך געהאלטן אַיִן אַיִן אַיבָּערַחֲזָן קָנוּסָם צענטו ביַזְוַן צוועלְקָטוֹן קלָאָס. כְּהָאָבָּמָּשׁ גַּעַזְוַנְגָּרֶט נָאָךְ אַנְקָה. זָאַלְסָט נִישְׁתְּ מִינְיָנָן אֵיזֶד בֵּין גַּעַזְוּן אַקְיָה מִיטָּמִין מאַדְנָעָם אוּפְּקָרִיר. כְּהָאָבָּזָיךְ גַּעַשְׁמָלֶט.

אין 1981 האב איך חתונה געהאט מיט מירלען נאך דעם וואס א חברס מאמע און מירלס מאמע האבו צווניגעטעריט דעם שידן.

דער ענין געלט מאכט מיך אומראיך

מפני ערשטור נعروו-צ'אמענבראך אויז פֿאָרגעקוּמוּן נישט לאָנג נאָך דעם ווי אַיך מיט מירלען האָבוֹן זיך אָרְיבּער גַּעֲצִיגּוֹן אַיּוֹ בְּרָאנְקָס ווי אַיך האָב באָקוּמוּן אַשְׁטָעַלע אַיּוֹ אַשְׁיל. גַּלְיכּ קָוּן אַנְהָהֵיבּ האָב אַיך גַּעהְאַט צְרוֹת. די בעַלְיַי-בְּתִים האָבוֹן נִישְׁתְּ גַּעֲרָדֶת צוֹ מִיר מיט דְּרוּדִ-אָרֶץ. זַי האָבוֹן מִיר באָוָאָרְפּן מִיט טְרִינְקְגַּעַלְט — דַּאֲן פֿוֹצִיקְעַר, דָּארְטַס אַפְּוֹצִיקְעַר, כְּבָנוֹ מִשְׁמַשְׁ גַּעֲשָׂוּמוּן אַיּוֹ גַּעַלְט. דָּערְכָּר האָבוֹן זַיּוֹ גַּעהְלָוֹן אַזְּיַי האָבוֹן אַרְעַכְתָּ מִיר צוֹ גַּעַבְנָו באָפְּעָלָן.

מיר איז תמיד געוען פרויקרע צו האבן געלט, מסתמא אַ רעדולטאטן קונגס אַנגעשטערונגגען זיוג-לעבן צוישן טאטער-מאמע. די מאמע איז געומען פון גאנץ פֿאָרמְעַגְלָעַכְעַ עעלטערן — אַיגָּנְטִיכְעַמֶּר פון אַ מעטאלברָאָך-פֿירְמָעַ; דעם טאטנס עעלטערן צענען געוען אָרָעַם. בידע מינען עעלטערן צענען נישט געאגנגען אַין קָאַלְעַדְשׁ. דער טאטע האט מערסטנס געארבעט פֿאָר זִין שוווער אַבער אַיך געדענְק אַיך ווי ער האט געפֿירְט אַן אַיזְקָעַם אַוְיטָא. די מאמע האט געארבעט אַין דער מַחְשְׁפָּחָה-פֿירְמָעַ, געפֿירְט אַ משָׂא-אַוְיטָא.

ס'אַיז געוען אַסְטְּרָאָס מַזְוָמָן אַין שְׁטוּב. מינְן מאמע פֿלָעַג אוֹיסְצִילְן די צוֹאַנְצִיקָעַר. אַיְּן מַאְלָ, צענדיך ווי אַיך קָוק זִיך צַו, האט זִי גַּעֲזָגְטָה: „נָאָ!“ אָנוּ מַיר דַּעֲלָאנְגָט אַ צוֹּאַנְצִיקָעַר.

די מאמע פֿלָעַג מַיר לְאַזְן גַּיְּן זִיך קָעְגָּלָעַן. אַיְּדָעַר אַיך בֵּין אַוּוּקָה האט זִי מַיר גַּעֲגָבָן אַ צוֹּאַנְצִיקָעַר.

„דָּאָס אַיז אַ סְּךְ!“ הָאָב אַיך פֿרָאַטְעַסְטִירְטָה.

„נָאָם“, האט זִי גַּעֲנְטְּקָעָרְטָה. „אַקְשָׁר וּוּסְטָוּ דָּאָרְטָה וּוּרְעָן דָּאָרְשָׁטִיקָה.“

ווען דער טאטע האט מַיר גַּעֲגָבָן גַּעֲלָט האט עַר גַּעֲמָאָנָט דָּאָס רַעַשְׁטָה. די מאמע האט עַס קִיְּן מַאְלָ נִישְׁט גַּעֲמָאָנָט. מַיטָּ אַיך זִיך גַּעֲפִילְטָה מַשְׁׁ וּי אַגְּבָּיר. אַיך הָאָב פֿאָרְמָאָגְט אַ וּלְאָסִיפָּעָד אָנוּ שִׁיןְעָן קְלִידָעָר.

אַיך בְּעַט בַּיְּ דָעַ שְׁקָרְעַטְאָדְשָׁעַ אַ קָּוָשָׁ

אַיך הָאָב גַּעֲוָוסְטָה נָאָך אַיְּדָעַר אַיך בֵּין גַּעֲקָומָעָן אַרְבָּעָטָן אַין בְּרָאָנְקָס אַיז אַיך בֵּין נִישְׁטָה מַיטָּ אַלְעָמָעָן. כִּיהָאָב שְׁוֹן גַּעֲהָאָט דַּוְרְכָּגָעָמָאָכָט אַ שְׁלַעַכְעַט אַיְּבָרְלָעְבָּוָג אַרְבָּעָטָנְדִיק אַיְּן קוֹוִינְס וּי אַמְשָׁגִיחָה. דַּעַר רְבָּדָאָרְטָה האט זִיך נִישְׁט בְּאַצְוָגָן צַוְּרִי מִיטָּ דָּרְךְ-אָרָעָז, אָנוּ דָּאָס האט מַיר וּוּי גַּעֲטָאָן. עַר פֿלָעַג מַיר זָאָגָן: „בְּלִזְמוֹן דָּוּ טְוָסְטָ דָּוּן אַרְבָּעָט וּוּטָ קִינְיָנְרָה דָּרָק נִשְׁטָה שְׁטָעָרָן“. עַר אַיז בְּכָל נִשְׁטָה גַּעֲועָן מַעֲנִישָׁלָעָךְ צַוְּרִי; מַיר פְּסָדָר קָרְעִיְּקָרְטָה.

אַיְּן מַאְלָה האט עַר גַּעֲרָעְטָה צַוְּרִי מִיטָּ בְּיַוְּלָל גַּלְעַיךְ פֿאָרְמָאָגְט („קִיְּטוּרָעָרָה“). „וּי קָעָן דַּעַר לְיוּוּרָאָנָט האָבוֹן דָּרְךְ-אָרָעָז פֿאָרְמָאָגְט אַיך פֿאָרְזִיןְעָ אַוְיגָן?“ הָאָב אַיך דַּעַם רְבָּד גַּעֲרָעְטָה.

עַנְטְּקָעָרְטָה עַר: „זָאָרָג זִיך נִשְׁטָה: וּוּאָס אַיך זָאָל נִשְׁטָה זָאָגָן וּוּטָ נִשְׁטָה שְׁפִילָן קִיְּן רָאָלָעָ, וּוּטָל נָאָך וּוּיְנִיקָּר הָאָלָטָן פָּוּן דִּיר קָעָן עַר שְׁוֹן נִשְׁטָה.“

גַּלְעַיךְ נָאָך דַּעַם וּוּמִירְלָמִיט מַיר האָבוֹן זִיך אַרְבָּעָגָעָצִיגָן אַין בְּרָאָנְקָס אַיז דָּאָס זַיְוָג-לְעָבָן צְוֹוִישָׁן אַונְדָּז נִשְׁטָה גַּעֲועָן אַזְיָה גּוֹט. יַעַדְן טָאָגָן וּוּן אַיך בֵּין אַהֲיָמָגָעָמָוָן אַיז אַין הוּי בְּאַלְאָגָאָן. זִי האט אלְיָוָן אַוְיגָעָעָן וּי אַבְּלָאָגָאָן. בַּיְּ מַיר אַיז דָּאָס אַיְּבָרְקָעְרָעָנָישָׁ גַּעֲועָן אַ סִּימָן אַיז מַיְּין וּוּיבָּה האט נִשְׁטָה קִיְּן דָּרְךְ-אָרָעָז פֿאָרְמָרָה.

דָּאָס עַרְשָׁטָעָמָל וּוּאָס מַעְהָאָט מַיר גַּעֲרָאָכָט אַין אַ פְּסִיכְיָאָטְרִישָׁן שְׁפִיטָאָל אַיז גַּעֲועָן גַּלְעַיךְ נָאָך דַּעַם וּוּי אַיךְ גַּעֲלָטָן אַ גְּרוּסָעָ בְּשָׁה בְּעַת דַּעַר אַרְבָּעָט אַין שִׁיל. אַיךְ הָאָב גַּעֲרָעְטָה דִּי שְׁקָרְעַטְאָדְשָׁעָ צַיְּ אַיךְ גַּעֲבָּעָן אַ קָּוָשָׁ. זִי האט גַּעֲמִינְט אַיז אַיךְ בֵּין אַרְאָפָּה פָּוּן זִינְעָן. זִי האט זִיך בְּאַקְלָאָגָט אַוְיָהָרָה מַיר צֻמָּה שִׁיל רְבָּה.

דַּעַם צְוִוְּיָטָן טָאָגָן, אַין מִיטָּן קָוּן דָּאוּוּנָעָן שְׁמוֹנָה עַשְׂרָה מִיטָּן מַנִּין האָב אַיך זִיך צְעָוְוִינְט. מַינְן גַּעֲוָוִין אַיז גַּעֲוָאָרָן אַלְיָזָר הָעַכְרָעָר אַונְ שְׁטָאָרְקָעָר, בֵּין אַיךְ אַרוֹסִין אַין דְּרוֹוִסִין אַונְ אַוְיסְגָּלָאָזָט אַיז גַּעֲיָאָמָעָר אַיז מַעְהָאָט עַס גַּעֲקָעָנְטָה הָעָרָן אַזְשָׁ קִיְּן יְהָוָהָעָז.

פּוֹלְצְלִינְגָה האָב אַיך דָּעָרְזָעָן וּי דַּעַר רְבָּשְׁטִיטָה לעַבְנָן מַיר. „דוֹ דָרְפָּסְטָ גַּיְּן אַין אַרְטָה וּוּ מַעְ קָעָן אַוְיְגָפָאָסְן אַוְיָךְ דִּירָ“, האט עַר גַּעֲזָאָגָט. עַר האט שְׁטָעָנְדִיק גַּעֲרָעְטָה שְׁיָין צַוְּרִי אַיז מַיר אַונְהָאָלָפָן אַנְקָוּמָעָן אַינְעָם פְּסִיכְיָאָטְרִישָׁן אַפְּטִילָה פָּוּן אַ שְׁפִיטָאָל אַוְיָהָרָה אַיסְטָ סִידָה.

צֻמָּה סְוִף האט דַּי שִׁיל מַיר אַפְּגָעָזָגָט. דָּאָס אַיז גַּעֲועָן אַין יְאָנוֹאָרָה 1991, בערך 18 חֲדָשִׁים נָאָך מַינְן אַנְקָוּמָעָן אַהיָן. זִי האָב מַיר וּוּטָעָר בְּאַצְאָלָט דִּי קָוּלָעָ שְׁכִירָה בֵּין יְוִיְּנִי — אַונְ דִּי גַּעֲזְוָנְטִי-פְּאַרְזִיכְעָרָונְג בֵּין סְוִף פָּוּן יְאָרָה. בֵּין הַיְּנִטְיָקָן טָאָג בְּאַקְוּם אַיךְ פֿינְאַנְצִיעָלָעָ שְׁטִיצָעָ, אַדְאָק דַּעַר בְּרִיטָה-אַרְצִיקִיָּט פָּוּן דַּעַר שִׁיל. דָּאָס גַּעֲלָט אַיז מַיר חָשָׁבָה.

יעדער קען צען מײַנע משוגען דורך דער גלעזערגענד וואָנט

צווויי נאָך מײַן שפיטאָליזירונג האָט מען מיך ווּדער געבראָכט אַין שפיטאָל; דאס מאָל — אַין אָנוֹ אַינְצָל-קָאמָר אַין אָנוֹ עֲקָנְטָלָעָכְן שפיטאָל אַין בָּרָאנְקָס. די טירן זענען געווען פֿאָרְשָׁלָאָסְן אָנוֹ די פֿאָצִיָּעָנָסְן האָבָן נִישְׁתְּ גַּעֲקָעָנָטְן אַרְתִּינְגָּיָן אַדְּבָר אַרְיסְּגָּיָן. נאָך ערְגָּעָר זענען געווען די גַּלְעָזְעָרָעָנָע וְעָנָט. יְעָדָר גַּאֲסָטָהָאָט גַּעֲקָעָנָטְן קָומָעָן אַנְקוּקָן אֶת די „וּוְילְדָעָ חֵיה“. אָבָּעָר אַין יְעָנָעָ מְאֻמָּעָנָטָן וְעָנָט אַיך האָבָּזָיך גַּעֲנִיטִיקָט אַין הַיְלָך — וְוַיְלַשְׂגָּוּלְעָמָד וְעָנָט אַיך האָבָּזָיך גַּעֲנִיטִיקָט אַין הַיְלָך. כִּהְאָבָּזָיך גַּעֲנִיטִיקָט, גַּעֲנִיטִיקָט. כִּהְאָבָּזָיך גַּעֲנִיטִיקָט זָקָר אַלְיוֹן צָו צָעְמָזִיק. כִּהְאָבָּזָיך גַּעֲנִיטִיקָט אַגְּשִׁיכְטָעָפָן זָקָר.

שְׁפַעְטוּרָה האָט מען מיך גַּעֲנִיטִיקָט אַין אָנוֹ אַנְדָּבָר שפיטאָל — אַין מאַנההעָטָן. בעת אַסְעָסִי פָּוֹן גַּרְוּפְּעַטְעָרָאָפָעָה האָט די פֿאָרְמִיטְלָעָרוֹן גַּעֲוָאָלָט אַוְ מִירְאָלָע אַוְ קָרְתִּיןְזָאלְוָן עֲפָעָס זָאגְן וְעָגְן זָיך. אַיְדָבָר סְאִיך גַּעֲוָוָן מִין דִּי זָיך גַּעֲמָלָדָן אַז מַעְגִּיטָן אַיְצָט טָאָן עֲפָעָס אַנְדָּרָשָׁס. אַיְנָעָ אַין דָּבָר גַּרְוּפָעָה, אַיְדָיְשָׁעָ פְּרָוִי מִיטָּן נְאַמְּנָעָן דִּינָהָן, האָט גַּלְיִיך אַיבְּרָעָגְרִיסְן די פֿאָרְמִיטְלָעָרוֹן, אַוְ גַּעֲזָאָגָט: „אַיר האָט נִשְׁתְּ גַּעֲרָעָגְטָה יְהָוָעָן!“

אַיך באָדוֹיק זָיך דָּוְבָּכָן דִּיְכָעָרְן מַאֲרִיכְוָאָנָעָ

מִין גַּשְׁטִיקָעָ קָרָאנְקִיטָן נָעָמָט אַיך אַרְטִין אַילְעָרְלִי אַדְּקִיצְיעָס. אַונְטָעָר דָּבָר הַשְׁפָעָה פָּוֹן מַחְנָעָם אַפְּרַנְצָנְדְּ הָאָבָּזָיך שְׁוִין גַּעֲהָאָט אַדְּקִיצְיעָס צָו מַאֲרִיכְוָאָנָעָ, אַזְּאוֹתְשָׁפִילְן אַוְ פָּאָרְנָאָגְרָאָפִיעָ.

וְעָנוּ אַיך בֵּין נאָך גַּעֲוָוָן אַיְשְׁיבָה-בָּחוֹר אַין בָּרוֹקְלִין האָט אַפְּרַנְצָנְדְּ פָּוֹן דָּבָר מִיטְשָׁול, יָאנְקָל, זָיך אַרְיִינְגְּעָצְּיגָן צָו מִיר אַין דָּבָר דִּירָה.

איָין מאָל זענען מִיר גַּעֲזָעָס אַין יָאנְקָלָס אַוְיטָא. עָרָה האָט אַרְוִיסְגָּעָנוּמָעָן אַצְּינְגְּעָלָע (joint بلע"ז) מַאֲרִיכְוָאָנָעָ אַוְ מִיר גַּעֲבָעָטָן אִים וְפִיזְיָן וְיִיְמָעָדָן דָּאָרְכָּאִים רִיכְבָּרָן. אַפְּנִים בְּיוֹ אַיך גַּעֲוָוָן דָּבָר גַּרְוִיסְעָרָבָר מִבְּוֹן וּוּבְּלַעַת מִינְיָעָ אַירְזָון אַין דָּבָר מִיטְשָׁולְהָאָבָּזָיך גַּרְוִיסְעָרָבָר פָּאָפִירָאָסָן. אַיך האָבָּזָיך דָּעְמָאָלָט סְפִּירָאָזָיך גַּעֲהָאָט אַקְּמָפְּלִיסְיָע צָו טָאָן עֲפָעָס „נִשְׁטָלִיטִישָׁס“. אַזְּוִי הָאָבָּזָיך אַיך אַגְּנָהָבוֹן רִיכְבָּרָן מַאֲרִיכְוָאָנָעָ.

מִין אַדְּקִיצְיעָס צָו מַאֲרִיכְוָאָנָעָ האָט גַּעֲדִוְוָרָט בְּעֶרֶך 30 יָאָר. גַּעֲוָוָן אַצְּבִּיטָוָן וְאַס אַיך הָאָבָּזָיך גַּעֲרִיכְעָרָט יְהָדָן טָאגָ. טָאָקָעָ דָּעְמָאָלָט הָאָבָּזָיך אַיך זָקָר בְּאַקְעָנָטָן שְׁוּעָר דָּוְרְכְּצָוְרִין אַפְּיָלוּ די פְּשָׁוְטָסְטָעָ זָאָכָן. דִּזְשָׁעָקִי, דָּבָר פֿאָרְוּאָלְטָעָרָבָר קוֹנוּנָם דָּעָלִי, אַיז צָו מִיר צְגָעָקָומָעָן אַוְ גַּעֲזָאָגָט: „אַרְיִיבָּרָדָר גַּאֲס אַיך דָּאָ זִיְעָרָ אַגְּוָעָטָן קָלִינִיקָ פֿאָרְגִּיסְטִיקָ קָרָאנְקָעָן.“

„בְּשָׁוּם-אָוָן וּוּלְאַיך נִשְׁתְּ אַוְיכָהָרָעָן.“

וְעָנוּ זָיך הָאָט דָּאָס דָּעְרָה-עָרָט הָאָט זָיך שְׁוִין מְסָפִים גַּעֲוָוָן מִין רִיכְבָּרָן.

וְעָנוּ אַיך הָאָבָּזָיך גַּעֲרִיכְעָטָן אַיך דָּעָלִי אַין בָּרָאנְקָס אַיז מִיר גַּעֲוָוָן שְׁוּעָר דָּוְרְכְּצָוְרִין אַפְּיָלוּ די פְּשָׁוְטָסְטָעָ זָאָכָן. דִּזְשָׁעָקִי, דָּבָר פֿאָרְוּאָלְטָעָרָבָר קוֹנוּנָם דָּעָלִי, אַיז צָו מִיר צְגָעָקָומָעָן אַוְ גַּעֲזָאָגָט: „אַרְיִיבָּרָדָר גַּאֲס אַיך דָּאָ זִיְעָרָ אַגְּוָעָטָן קָלִינִיקָ פֿאָרְגִּיסְטִיקָ קָרָאנְקָעָן.“

אַזְּוִי הָאָבָּזָיך אַיך גַּעֲטָאָן. כִּהְאָבָּזָיך זָיך גַּעֲזָאָגָט: „כִּיּוֹלְלָה מִיר נִשְׁתְּ זָעָן קִיְּוָן טְעָרָפְּעוּוֹתָן. כִּיּוֹלְלָה בְּלוֹוִיָּה מְעָדִיקָאָמָעָנָטָן“. אַין יְעָנָעָ יְאָרְזָוָן הָאָבָּזָיך נִשְׁתְּ גַּעֲהָאָט אַגְּנָהָבוֹן אַיְנְדָקָאָוָן. וְיִיְמָעָדָן עֲנְגָּלִישָׁס: self-medicated.

דָּבָר מְעַנְשָׁתָן וְאַס הָאָט מִיךְ אַינְטָעְרוּוּוֹרְטָסְטָה אַגְּנָהָבוֹן צָו וּוּרְעָן וְיִיְפְּצִיאָנָטָה האָט אַיְנְגָּעָזָעָן אַיך בְּין פְּסִיכְשָׁסְטָה אַרְאָנְקָס אַוְ קָרָאנְקָעָן אַיז אַיך מַחְבָּדָה בְּיַדְעָ טָאָן: סְפִּי אַיְנְגָּעָזָעָן.

די טְעָרָפְּעוּוֹתָן אַין דָּבָר קָלִינִיקָ זענען מִיר שְׁטָאָרָק גַּעֲקָעָלָן גַּעֲוָוָן. זָיִי הָאָבָּזָיך מִיר קִיְּוָן מָאָל נִשְׁתְּ גַּעֲהָיִיסְטָן אַוְיכָהָרָעָן וְרִיכְבָּרָן. זָיִי הָאָבָּזָיך מִיר בְּלוֹוִיָּה גַּעֲהָיִיסְטָן וּוּטְיִטְעָר אַיְנְגָּעָזָעָן. די מְעָדִיקָאָמָעָנָטָן אַין גִּיְוָן אַוְיכָפָּטָרָעָפָּיָעָן.

אַיך מִיטְרָעָלָן הָאָבָּזָיך דָּעְמָאָלָט בְּיַדְעָ גַּעֲרִיכְעָטָן בְּיַדְעָ. הָאָבָּזָיך מִיר שְׁוִין גַּעֲהָאָט צְוּנוּיָּה-גַּעֲקָלִיבָן אַקְּנִיפָּלָן. פִּנְיָן, דָּבָר קָאָסְרָעָרָדָר קָרְפִּינְדָּמְפִּינְעָרָן) האָט

האט פיני פאר מיר פארקויט צוויי מיט א האלב אונז, וואס האט מיר געלעקט גאנצע צען חדשים. יעדן טאג האב איך געריכערט פונקט געונג זיך צו פילן בארוישט.

איין מאָל בעט דער גראָפֿערעראָפֿיעַ האָב איך געֶזְגַּט אַז אִיךְ פְּרִילְזֶר שטענדיק אויסגעמאָטערט אָוֹן פָּאַרְשָׁלָאָפַּן. מיט אַ שטרענְגָּנוֹן הָאָט זַי מֵיר גַּעֲזָגְט: "יהושע, דו מוחסט אוַיְּהָעָרְן רַיְּכָעָרְן מַאְרִיכָּוָן."

איין יונעם מאָמְעַנְט האָב איך באַשְׁלָאָסּוֹן טַאַקָּעַ אוַיְּצָהָהּעָרָן. דָּאַסּ לְעִצְמָעַ מָאָל אַיז גַּעֲוֹעַן דָּעַר 14 נָאָוּעָמְבָּר 2008. שׁוֹן צָעַן מִיט אַהֲלָב יָאָר טַו אַיךְ עַס נִשְׁטַח. מִינְנָה טֻרָּאָפֿעוֹת, דָאַז נִשְׁטַח פָּטוֹר גַּעֲוֹאָרְן קְנוֹנָם באַנגַג, דָעַר לְיוֹלָקָע אָוֹן דָעַם וַיְּקָלְפָּאָפַּר. ער האָט מִיךְ אַיבָּעָרָגָעָצִיגַּט דָאַס אלְזַ אַרְוִיסְצָוָאָרְפַּן. כְּבִין צַוְּדִידִין וְאָס כְּהָאָב דָאַס, סּוֹפִּילְסּוֹף, גַּעֲטָאָן.

מיין דָּבָר גַּיט מֵיר אַ "הִתְּהָרְךָ" צו שְׁפִּילָן אַין אַזְּאָרְטָה

יאָנְקָל האָט מִיךְ בְּאַקְעָנְטָה מִיט אַזְּאָרְטָשְׁפִּילָן אָוֹן דִּי אַזְּוִיְּגָעְרָוְפָּעָנָעַ, "מַאְסָאַזְ-סָאַלְאָנָעַן". מִינְנָה צַו פָּאַרְנָאָגְרָאָפַּעַן שְׁטָאָמְטָה מִסְתְּמָטָה קְוֹן דָעַם וְאָס מִינְנָה מַאְמָעָה האָט לְיבָגְעָהָט צַו קוֹקָן אוּרְ, "פְּלִיְּגָעָרְלַ" צְשָׂוָרָנָאָלַן. זַי פְּלַעַג אָוֹרְ זְאָמְלָעָן פָּאַטָּאָגְרָאָפַּעַס קְוֹן 20 יְּאָרִיקָע נַאָקָעָטָעַ מעַנְעָרָ מִיט אַקְשָׂוִיְּאָבָר (עַרְעָקָצִיעַ). מִסְתְּמָאָה בַּיְּ אַהֲבָאָב אַיךְ בְּאַקְוּמָעָן דָעַם אַינְטָעָרָעָס צַו קוֹקָן אוּרְ בְּיַלְדָעָרַן קְוֹן נַאָקָעָטָעַ פְּרָוִיָּעַן.

בעט אַיךְ האָב זַיךְ גַּעֲלָרָנְטָ אַין דָעַר יִשְׁבָּה אַין בְּרוּקָלִין האָב איך גַּעֲזָגְט מִינְנָה דָבָר אַיךְ הָאָב לְיבָגְעָהָט צַו דִּי פָּעָרְדָּאָרְמָעָסְטָן. כְּפָלַעַג גַּיְוַן צַו דִּי וּוּטְ-סָאַלְאָנָעַן (off-track betting). כְּהָאָב גַּעֲפָרוֹוֹת בְּעַטְ�וָן אַז "הִתְּהָרְךָ" בַּיְּ מִינְנָה. האָט ער מֵיר גַּעֲגָעָן אַן עצָה: "זַיךְ נִשְׁטַח קְיָיָן גַּעֲשָׁעָטָן מִיט יַעֲנָעָגָעָנָעָס; זַי זְעָנָעָן קְוֹן דָעַר מַאְפָיָא. אָוּב דוּ וּוּסְטָ זַי זַיְן שְׁוֹלְדִיק גַּעַלְט, קְעָנוּ עַס דִּיר קָאָסְטָן דָאַס לְעָבָן."

בקִצְור, מִינְנָה רְבִי הָאָט נִשְׁטַח גַּעֲזָגְט נִינְיָן. כְּבִין אַוְוָעָק צָום וּוּטְ-סָאַלְאָן מִיט אַרְיָן גַּעֲוָוָיסָן. מִינְנָה אַדְיקְצִיעַ צַו אַזְּאָרְטָשְׁפִּילָן אַיז גַּעֲזָגְט וְאָוֹן אַיךְ האָב זַיךְ דָעְרוֹוֹסָט אַז מַעַן קוֹעַנְעָנָעָן אַקְנָטָעָן בַּיְּ זַי דָוָךְ אַט טַעַלְעָפָאָן; דָעְמָאָלְט בַּיְּ אַיךְ גַּעֲוֹאָרְן אַן אַמְתָעָרַן אַנְהָעָגָעָר דָעָרָפָאָן.

ס'הָאָט אַקְטָגָעָטָן אַיךְ האָב אַזְּוִי פְּרִיל אַוְיְסָגָעָגָבָן אוּרְ זַי דִּי פָּעָרְדָּ אַיךְ האָב נִשְׁטַח גַּעֲהָאָט מִיט וְאָס צַו בָּאַצְּאָלָן פָּאַר דִּי מַוְזָּאָכָן.

הַיְּיָאָרַן, האָב אַיךְ אַיְוֹן מָאָל דָעָרָעָן אַז סָאַיז מֵיר גַּעַלְבִּין כְּמַעַט גַּאֲרְנִישָׁט אַין דָעַר טַשְׁעַקְקָאָנָטָעַן. עַרְשָׁת דָעְמָאָלְט האָב אַיךְ פָּאַרְנָאָגְרָאָפַּעַן. דִּי אַיְנְצִיקָע אַדְיקְצִיעַ וְאָס סָאַיז מֵיר פָּאַרְבִּילִבִּין אַיז פָּאַרְנָאָגְרָאָפַּעַן.

בְּמַשְׁךְ פְּוֹן מִינְנָה לְעָבָן — אַיךְ בַּיְּ הַנְּטָנָה 60 יָאָר — האָב אַיךְ שְׁוִין אַיְנְגָעָנוֹמָעָן אַס סָק פָּאַרְשִׁידָעָנָעַ מַעְדִּיקְאָמְעָנָטָן: "בְּפָוְרָאָפִּיאָן" קְעָגָן דָעְפָרָעָסִעָן, "נוֹוָרָאָנְטִיָּן" צַו בָּאַרְיָיקָן זַיךְ, "רִיסְפָּעַרְדִּיאָן" קְעָגָן מַאְנִישָׁדְעָפָרָעָסִיָּן אַוְן "טְרָאַזְאָדָן" צַו שְׁלָאָן בַּיְּ נַאָכָטָן.

גַּעֲוָיָסָע מַעְדִּיקְאָמְעָנָטָן האָבָן מִיךְ נִשְׁטַח בְּאַרְקִיטָט, גַּעֲמָאָכָט נַאָרְגָּעָר אָוּן וְוַיְלָדָר: טְאַרְזָיָן, "פְּרָאַזָּאָק"; "סְעַלְעַקָּסָא" אַוְן "קְלָאָזָרְלִיל". דָעַר דִּיְאָגָנָאָז וְאָס דִּיְפָּסִיכִיאָטָאָרָהָן האָבָן מֵיר סּוֹיְכְּלָסּוֹף גַּעֲשָׁטָעָלְטָן. אַיךְ לְיִדְּ פְּוֹן אַשְׁטָאָרָקָע אַגְּשָׁטָשְׁעָרָוָנָג אַוְן מַאְנִישָׁדְעָפָרָעָסִיָּן.

מיין פְּלָאָן אַוְיָף וּוּטִיטָּעָרָ

צַו פָּאַרְזִיכָּרָעָן מִינְנָה צַוְּרִידְנִיקִיט מִיטָּן לְעָבָן, מַזְה אַיךְ זַיךְ קְאַנְצְּעַנְטְּרִירִין אַוְיָף זַאָכָן וְאָס זְעָנָעָן מֵיר נָאָעָנָט צָום הָאָרָצָן. בְּרוּר הַשְּׁמָן, אַלְיָ מִיט וְאָס אַיךְ פָּאַרְנָעָם זַיךְ אַיצְטָן — מִינְנָה אַרְבָּעָט מִיטָּן עַמְּצִיאָנְעָלָעָ קְרָאָנְקָע לְיִטְ, מִינְנָה לְעַרְנָעָן זַיךְ אַיְן כּוֹלָל, מִינְנָה נָאָעָנְטִיקִיט מִיטָּן שְׁמָפָחָה אָוּן אַלְעָעָדָרָעָז אַיךְ מִיט וְאָס אַיךְ פָּאַרְנָעָם זַיךְ — אַיז הַנְּטָנָה בַּיְּ מֵיר אַמְּחָה! אַשְׁאָד וְאָס אַיךְ לְיִדְּ נַאָרָפָוֹן עַמְּצִיאָנְעָלָעָ קְרָאָנְקִיטָן. אַיךְ זַעְעָעָט טֻרָּאָפָּוֹתָן. אַיךְ נָעָם מִינְנָה מַעְדִּיקְאָמְעָנָטָן. בְּכָל זַיךְ אַיךְ נָאָרָ אַיְוֹן זַאָכָן: צַו פְּלָאָן אַלְיָבָשְׁאָפָט צַו מַעְנָשָׁוֹן, צַו מִינְנָה אַיְגָן לְעָבָן אַוְן צַו גַּאֲטָן.

מענטשן אוון געשענישו, יידישוואטל

יונגע יידישיסטן זענען עלה-רגל קיון ווילנע

Young Yiddishists Make Pilgrimage To Vilna

קון ארטורא קערבל

ARTURO KERBL-SHEIN

די יונגע יידישיסטן טרעפֿן זיך מיט פָאניע בראנצָאוּסְקי

זענען אוון האב דערהערט ווי עס קלינגעט די מאַבליקע האב אויך זי אַרויסגענוּמַען קון קעשענען אוון דערזען אוויכן עקראָן אַוְטָסָפִּיְמָלְדוֹנְג: „יונג ווילנע“. האָב אויך שווין פָּאַרְשְׁטָאַנְעָן אָז דָּאַס אֵיז גָּעוּעַן דָּעַר אָנְהִיבּ קון אַ „טְשָׁאַטְּ“ (שְׁמוּעַס) ווּאַס ווּעַט דָּרְעַמְּגַלְעַכְּן אָונְדָּצָעַר גָּרוּפַּע צו בְּלִיבְּן אֵין אַ גְּרִינְגֶּר פָּאַרְבִּינְדְּוֹנְג בְּמַשְׂךְ קון אָונְדָּצָעַר דְּרִיכְטָאָגִיקּוּן באָזָאָקּוּן קיון ווילנע.

זענען זיינְעַן מיר צוועלַף יידישיסטָן, יידיש-רעדְעָס, ווּאַס זיינְעַן גַּעֲקָאָרָן אַין דָּעַר הִיסְטָאַרְיִישָׁר יִדְיִישָׁר שְׁטָאַט צוישָׁן דָּעַם 17 טָן אָנוֹ 19 טָן מַיִּין כְּדִי צו פָּאַרְבְּרַעְנְגָּן אויף יִדִּיש, זיך לערנען וועגן די אַמְּאַלְיִקְעָן אָוֹן אִיצְטִיקָע יִדִּישָׁע אַפְּנוּוֹנְיָע אָוֹן העָרָן ווּאַס מַע דָּרְוָאָרֶט קון דָּעַר צְוּקוֹנְקָט. דָּאַס אֵיז פָּאַרְגְּעַקְומָן אַינְעָם קָאנְטָעַקְסָט קון דָּעַר עַרְשְׁטָעַר „גָּעוֹנְדִּירִיעָע“, אַרְגָּאַנְיִזְרָט דָּוָרָק דָּעַר „יִדִּישָׁעָר שְׁטוּבָה“ אַין לאָנְדָּאָן — אַ גְּרוּפַּע יִדְיִישִׁיסְטָן ווּאַס טְרַעְבָּן זיך אֵין פָּאַרְשִׁידְעָנָע הִיעָר אַיבְּרָע לְאָנְדָּאָן צו רְעָדָן אָוֹן שִׁמְחָה הוּאָן אויף יִדִּיש. די בָּאַטְיִילְקִיטָעָן זיינְעַן גַּעֲקָוּמָן קון עַנְגָּלָאָנד, הַאַלְאָנד, דִּינְשָׁלָאָנד אָוֹן — אֵין דָּעַר לְעַצְטָעָר מִינְוֹת — אויף קון שְׁוּעָדָן. צוישָׁן זיך: צְוַיִּין מוֹטִיקָע אַנְהִיבְּעַרְסְּטָהְדָעַנְטָן קון יִדִּיש.

קְרִיְינְטָק זיינְעַן מיר אַלְעָל אַנְגָּעָקָוּמָן אָוֹן ווּוְילְנָע, יְעַדְעָר צו זִיְּן רְעַזְעַרְוִירְעָטָר דִּירָה אַדָּעָר אַכְּסָנִיא. אַלְעָל הָאָבָן גַּעַהְאָט אַ צִּיטְפָּלָאָן, מַיִּין דִּי אַדְרָעָסְן קון אַלְעָל אַקְטִיוּוּטָעָטָן, אָוֹן אַ רְיִי טְעַקְסָטָן אויף יִדִּיש וועגן ווּוְילְנָע — סִיִּ פָּאַעַזְיָע, סִיִּ פָּאַרְגְּמָעָנְטָן קון מַעְשָׁוֹת אָוֹן זְכוּרוֹנֹת קון ווִיכְטִיקָע מַחְבָּרִים.

די פָּרָאָגָרָם האָט זיך אַנְגָּעָהָבָּין יְעַנְעַם אַוְיְדָעָרָנָאָכָּט אַין דָּעַר ווּוְילְנָעָר שָׁוֹל, ווּמַע האָט גַּעֲפִירְט קְבָּלָתִשְׁבָּת. די שְׁוֹל אֵיז גַּעַוְעַן גַּעֲפָאָקְט, אָוֹן מִיר זיינְעַן גַּעֲבָלִיבָן אוויכָן קִידְשָׁו אָוֹן וּוּעַטְשָׁעָרָע. מִיר הָאָבָן זיך נִיט גַּעֲרִיכְט אֹז מַע ווּעַט הָעָרָן אַסְטְּ דְּרָאָטָן, אַבְּעָרָה הַרְבָּה שְׁלוּמִיבָּעָר קְרִינְסִיקָהָאָט גַּעַמְּלָדָן אֹז עַר ווּעַט לְפָבָּוד אָונְדָּצָעַר אַבְּרָעָצָן אלְלָאָז ווּאַס עַר זָאָגָט אויף יִדִּיש, אָוֹן אַזְוִי הָאָבָן אויף די אַנְדָּעָר אַין קָהָל גַּעַהְאָט אַ גַּעַלְגָּהָיִיט צו הָעָרָן אָוֹן זיך דָּעַרְמָאָנָעָן אַ בִּיסְלִיְּדִישָׁ.

שְׁבָת אָין דָּעַר פָּרָי זיינְעַן מִיר אַרְוִיס אוויכָן וּוּכְטִיקָּסְטָן ווּזְיִיטָּס קון דָּעַר פָּרָאָגָרָם: אַ טְרַעְבָּגָן מַיִּין קָאנְיָע בְּרָאַנְצָאוּסְקי, דָּעַר גַּעַוְעַזְעָנָעָר פָּאַרְטִּיאַנְקָעָן אָין דָּעַר ווּוְילְנָעָר גַּעֲטָאָה אָוֹן אַרְוַמִּיקָע וּוּלְדָעָר, בַּיִּ אֵיר אָין דָּעַר הִיִּם. וּזְיִונָּמָן מִיר הָאָבָן עַרְשְׁטָטָגְעָהָלָטָן בִּים פְּלָאַנְרִיךְ דִּי נְסִיעָה, האָט אָונְדָּצָעַר שְׁוֹן אַיבְּרָעָגָעָבָן אַז פָּרָי טָעָג נָאָר דָּעַם ווּמִיר טְרַעְבָּן זיך, ווּעַט זִי ווּוְרָן 97 יָאָר

אלט. האבן מיר איר געוקייט א שיינעם בוקעט און איר געזונגען צום געבוררכטאג אויף יידיש. זי איז געוען זיינער צוּדְרִין, און האט אונדער דערציילט איז זי האט שטארק ליב בלומען און איז אין געטאָן פֿלְעַגְטָן מֵעוֹן שִׁיסְׁוֹן מַעֲנְשָׂוֹן וְאֶסְׁאָסְׁהָן פֿרְוּבִּירְטָן אַרְיִינְבְּרַעְנְגָּעָן בְּלוּמָעָן. זי האט אויך גערעדט וועגן פֿאַרְשִׁידְעָן תְּקוּפָות אַין אַיר לעַבָּן, קָאָר אַון בְּמַשְׁךְ דָּעַר מְלָחָמָה.

בביס שור האט קאניע אונדז א קראג געטאן: „ווײיסט איר וואס איז דער אונטערשייד צוישן די ענגלענדער און די ייך?“

מיר האבן זיך איברגעוקט און גענטטעריט: "מיר האבן ניט קיון אונונגא!"

זאגן צווארן דעם זאג ניט קיין מאל. דאס איז אפשר געוען איינער פון די שענטשען צווארן דעם זאג ניט קיין מאל. זאג אונדער רײַע און ווילען. מאמענטן פון אונדער גיינע אבער געציגגענען זיך ניט. יידן געציגגענען זיך יא אבער גיינע ניט! מיר האבן זיך אלע צעלאלכט. פאניע איז געוען גערעכט, וויל מיר זענען טאקע וויטער געבליבן אָ בישל. עמצעער האט פֿאָרגעלאַיגט דעם ווונדרולען אַינְקָאל צו זינגען צווארן דעם זאג ניט קיין מאל.

מע האט זיך געאליטן אנטזוהיבן דעם שפאנצער אויף יידיש מיט דער ארטיקער וועגוייזערין רענגןע קאפיקלאוועויש. מיט צוויי טאג קרייער האבן מיר זיך דערווסט איז עס וועט פארוקומען א כליזמר קאנצערט איזו „וילנער גאון מוחאי“. דרכ' א זיגער, האבן מיר דערקאר פארקיצט דעם שפאנצער א ביסל. מיר האבן אבער יא באזיזן צו באזוכן דעם געועגענעעם ווילנער געטא און אנדרער וויכטיך ערטרער וואס זייןנען עדות קון יידישן לעבן איזו דער שטאָט; איזו ווי, למשל, די יידישע אוטיות און ווערטער וואס זייןנען פארביבבן אויף די ווענט קון א טיל בענימן.

אוֹיְקָן פְּלִיזֶר קָאנְצֶעֶרט הָאַט מֵעַן גַּעֲטָנָצֶט אָוֹן גַּהְוּלִיעַט. צְוּוִי לֹן אָונְדְּזָעֶר גַּרְוּפַע וְאַלְטָן גַּעֲקָנָט שְׂרִיבָן אָנוֹ אַיְגָן קָאָפְּטָל וּוְגָן דִּי אַפְּקוּמָנָישׁן וְאָס זַיִהְאָבָן גַּעֲמָחָט אַוְישָׁטְיָין זָוְכָנְדִיק וְאַסְאָרָר פָּאָר אָונְדָּז אַלְעָמָעָן אָיוֹ דָעַם הַיִּסְן זָוְנִיק טָאָג. בֵּין זַיִהְאָבָן אָונְדָּז וְזָדָעָר גַּעֲפָנוּן אַיז שְׁוִין גַּעֲוָעָן שְׁפָעַט, הָאָבָן מִיר גַּעֲמָחוֹת בִּיטָּ�ן דִּי פְּלָעָנָר אַוְיךְ וּוּתְשָׁעָר. אַנְשָׁטָאָט דָעַם הָאָבָן מִיר גַּעֲפָנוּן אָנוֹ אַרְטָה וְאָס אַיז נַעֲנָנָטָר. דָאָרֶט הָאָבָן מִיר גַּעֲגָעָסָן בָּאָרֶשֶׁט, דִי גַּרְעָסְטָע „צְעַפְּלָעִינִי“ (פְּרִיאָגָן גַּעֲפְּלִיטָל מִיטָּסָקָרְטָאָאָל אָוֹן פְּלִישָׁס אַדְעָר קָעָז) וְאָס מִיר הָאָבָן אַמְּמָל גַּעַזְעָן, אָוֹן אַנְדָּרָעָ גַּעַשְׁמָאָקָע טְרָאָדִיצְיָאָנָעָלָעָ מַאֲכָלִים.

מיר האבן פארענדיקט דעם טאג אין אַכִּיכְרָעָגְשָׁעֶקְט, מיט טעלפלעך טי אָונְ קָאוּע, ליינענדייך פֿאָצְיעַ אָוֹרְ יִדְיש. מיר האבן באשלאָסן, אַז דֵי צְוֵי אָנְהִיבָּעַר זָאָלְדוּ דָערְפּוּל קָרְגִּוֹן אַקְאָרְמָלָעַלְעַדְעַקְצָע, הָאַטְ טָאָמָרָעַ גְּלִיסָאָן דָאָס שָׁנְעַל אָרְגָּאַנְיָירָט. דִי סְטָהְדָעַנְטוֹן האָבָן שְׁפָעַטָּעַר גְּזָאָגְט אַז דָאָס אִיז גְּעוּוֹן אַגְּטָעָר אַבְּיָזָאל וּוְלִיל אַזְוֵי האָבָן זַי גַּעֲקָעַנט צְוָגָעַנוּ נָאָד מָעָר יִדְישָׁע וּוּרְטָעַר אוֹן אַיְסָדוּקָוּן צְוֵי זַיְעָר וּוּרְטָעַר-אַוְצָר.

זונטיק האבן מיר זיך געטראָקן מיט שמעון גורעוויזש, דער פֿאָריזיצער פּוֹן דער יידישער קהילה אין ווילנע, אינעם צענטער פֿאָר יידישער קולטור אוון אינַגָּרמאַציע. ער האָט אונדז דערציילט וועגן די היינטיקע אנטווקלונגען אין ליטען, אוון וועגן דער צוקונקט פּוֹן יידיש אוון יידן אין ליטען בכלל, ווי איך וועגן זיין לאנג'איַריקער אָרבּעט לוטובת יידיש לעבען אוון ווילנע. ביטס סוף, ווען מען האָט געדארקט שליסין דעם צענטער, האָט שמעון אונדז געָרעהָט: „וואַיסט אַיר, וואָס אַיז דער אונטערשייד צוישן ענגלאנדעָר אוון יידן?“ מיר האָבן שמיכעלענדיק זיך איבערגעקוט און דאס מאָל ריבכּיק גענטפקערט אויר דער פְּרָאגּען!

мир האבן געדארקט פארו אויר ואורשתאט איז דער נאציאנאלער ביבלאטיך אבער אונטערוועגן זענען מיר מיט מאָל געווארהּ הונגעריך. זענען מיר אַרטין אינעם „קליטט פון בייגעלער“, אַ קאווערטבל איז יידישן קהילה-בִּיןְן. דערטן געפֿינען זיך בעבר וועגן יידישקייט איז ווילגען און ליטען, ווי איז אַ קלינען איסטערעלונג פון היסטֿאָרְשָׁעָה מעלהונגען, אַ סְדָּה פון זיך — אַיזן יידיש.

אין Zion בוך Awakening Lives אבער די א בעטן האט מען ערשת לעצטנס געווונען. הייסט קאָלעכצעי קוֹן דער ווילנער יוֹאָ, קוֹן אוּטיאַבְּיאָגְרָאַכְּיעָס וואָס צענערלינגען האָבוֹן געשרבין אוּרָפִּידְישׁ ווי אֲטֵיל קוֹן קאנְקוֹרָס. דזשעֶרְרִי שאַנדְלָעֶר האָט געשרהַבִּין וועגן יענעַם קאנְקוֹרָס

עס, איז מיר זיינען געווען ממש די ערשליעז זינט דעם חורבן צו עפֿענען די העקטן פון די יונגע
לייט און לייענען וועגן זיינער לעבען. שפֿעטער האט איינער פון אונדזער גروفע געשריבן אויף
קייסבוק, איז ער אויז געווען שטאָרַק באַאיינדרוקט פון ווילנע, און איז דאס עפֿענען און לייענען
אויסצונגן פון די העקטן אויז געווען אַז ווונדעָרַלעַכְעַ אַיבּערלעַבְגַּג.

ווען מיר זיינען אַרוֹיס פון בִּבְּלִיאָטַעַךְ האָבָּן ס'רוֹבּ פון דער גروفע שוין געדאָרט פֿאָרָן אַיִּוֹן
פֿלִיכּעַד. עטלעכּעַ האָבָּן געהאט אַבִּיסְלָ מֵרֶ צִיִּיט, האָבָּן מיר באַשְׁלָאָסְן צו פֿאָרָן קִיּוֹן פֿאָנָאָר,
ווע 70,000 יידָן זיינען אָומְגָעְקָומָעַן אַיִּוֹן די הענט פון די נְאָצִיס אַוְן לִיטּוֹוִישׁ מִיטּהָעַלְקָעָרָס.
אָפְּשָׁר זַעַט אַוִּיס אַבִּיסְלָ מֵאָדָנָע וּאָס פֿאָנָאָר אַיִּוֹן נִיט גְּעוּעָן אַוְן אָונְדְּזָעָר אָפְּצִיכְעַלְמָן צִיטְפָּלָן.
mir האָבָּן קָרְרִיעַר געהאט דִּיסְקוֹטְרַיט וּוְעָגָן דָּעַם, אַוְן באַשְׁלָאָסְן אַז מֵעַהְאָט נִיט קִיּוֹן צִיטְאַלְזָ
צַו זַעַט אַוְן אָונְדְּזָעָר צִיל אַיִּוֹן נִיט גְּעוּעָן צו רַעֲדָן בְּלוּזָוּ וּוְעָגָן דָּעַם חַוְּבָן, נַאֲר אַוְיךָ וּוְעָגָן די
היינְטִיקָע אַנְטוּוּיקָלָנְגָעָן אַוְן אַנְדָּרָעָן עֲנֵנִים וּאָס מֵעַרְעַט נִיט וּוְעָגָן דָּעַם אַוְיךָ
גְּעוּוֹינְלָעַכְעַ טַוְרָן פון ווילנע אַוְן לִיטָע.

נו, דער מענטש טראָכְט אַוְן גָּאָט לאָכְט. זיינען mir טַאָקָע גַּעֲפָאָרָן קִיּוֹן פֿאָנָאָר, וּוּmir האָבָּן
פֿאָרְגָּעַלְיִעָנָט עַטְלָעַכְעַ קָרְגָּמָעַנְטָוּן פון קָרְפְּנִינְאָוִוִּישָׁעָס, "טַאָמָרָעַ דִּי הוּכָע", סְוַצְּקָעַוּוֹרָס
אַלְיַד וּוְעָגָן פֿאָנָאָר, אַוְן אַבָּא קָפְּאָנָרָס, "נְזָכָר". ס'אַיִּוֹן גְּעוּעָן אַז שָׁוּעוּרָעָר אַוְן צו שְׁלִישָׁן דָעַם
אוּסְעַרְגָּעַוּוֹינְטָלָעַכְעַ סְוַרְיוֹאָךְ. בַּי אָונְדָא אַיִּוֹן דער נִשְׁמָה האָט אַבָּעָר וּוּבְּיַעַר אַוְן צו גַּעַלְגָּעָן דָעַם
וּוִידָעַרְקָול פון "mir זיינען דָא", וּוּmir האָבָּן עַס גַּעַזְגָּעָן מִיט אָונְדְּזָעָר לִיבּער פֿאָנִיעַ
ברָאנְצָאָוָסְקִי אַיִּוֹן אוֹר שְׁטוּב אַיִּוֹן דער הַבְּנִיטִיקָע ווילנע.

געשיכטע

וואָאַס יִידְישָׁע אַיִמְגָרָאנְטוֹן האָבָן אַנְטְּדָעָקֶט ווּעֲגָן ליַּבָּע

July 4 Feature: What Immigrant Jews Learned About Love

RUBYLANE.COM

פֿוּ לְאָרָא פֿרָאַנְק

די חתונה פֿוּ מַארֵי روיפֿען
מייט שמואל אורון איין 1902 האָט זיך אַנגָעהוּבוּן ווי גַּעוּוִינְטָלָעַן.

די געסטט לֹוֹן דַּי צוֹוִי יִנְגָּגֶע יִדְּשָׁע אַיִמְגָרָאנְטוֹן האָבָן זיך שׂוֹן גַּעהְאַט פֿאַרְזָאַמְלָט אַיְן דַּעַר שַׁיל
„קְהִילַת מַשָּׁה מַאֲנְטְּעָקְיָאָרָעַ“ אַוְן חַתְּרַפְּלָה האָבָן אַנְגָּעהְוּבוּן גַּיְוַן צַוְּדוֹר חַוְּפָה. פֿלְצִלְגָּינְג
לוֹוִיפֿט צַוְּדוֹר כָּלה אַיְוְנְגָּרָמאָן, יוֹסָף גָּאלְדְּבָּרָג, גַּלְיטְּשָׁט אַפְּינְגְּעָרָל אַרְוּרָה אוּרָה אַיְר
פֿיְנְגָּעָר אַוְן רַעֲצִיטְּרָט דַּעַם הַרְּחִיאָתָה.

סְאיַז גַּעוּוֹאָרָן אַגְּנָצָע בְּהַלָּה אַוְן מַעַהָאָט דַּי צֻעְרָעָמָאָנִיעַ גַּלְּיִיךְ אַפְּגָעַשְׁטָעַלְתָּ. אַיְינָעַר האָבָן
גַּעֲרָעַגְטָט דַּעַם צְוּוִיתָן: צַי האָט מַארֵי בְּכָלְגָּעַקְעָנְטָט דַּעַם יוֹסָף גָּאלְדְּבָּרָג? אַיְזַי לוּיטָן דִּין
אַיְצָט גַּעוּוֹאָרָן זִיְן ווּזִיבָּ? מַארֵיס טַאַטְּעָמָאָמָעַ האָבָן גַּעֲפָאַדְּעָרָט בַּיְמַים רַבָּ עַר זָאַל מַשְׂמִיךְ זִיְן
מייט דַּעַר צֻעְרָעָמָאָנִיעַ, מייט שְׁמוֹאָל אַוְן ווי דַּעַר חַתּוֹן. דַּעַר רַבָּ האָט דַּאָס גַּעַטָּאָן, צַוְּאַגְּנָדִיק זִיְךְ
צַוְּבָּאָרָאָטָן מייט אַנְדְּעָרָעַ רַבָּנִים כְּדַי צַוְּגַּעַנְעָנוּ אַפְּסָק ווּאַס דְּרוּקְלָעָרָט יוֹסָף גָּאלְדְּבָּרָגָס
אַקְצִיעַ פֿאָרָ נִישְׁטָ גִּלְּטִיךְ.

די געשיכטע פֿוּ דַּי דַּרְתִּי — روיפֿעָן, אוּרָן אַוְן גָּאלְדְּבָּרָג — אַיְזַי אַבָּרָ גַּעַוּוֹן אַס מַעַר
קְאַמְּפָלִיצְּרָט. דַּעַם צְוּוִיתָן טַאַג זָעַנְעָנוּ מַארֵי אַוְן יוֹסָף פֿאַרְשָׁוּוֹנְדָן גַּעוּוֹאָרָן. ווי עַס האָט זִיְךְ
אוּרִיסְגָּעָוּזִין אַיְזַי דַּעַר שִׁידּוֹרָן צְוּוִישָׁן מַארֵי אַוְן שְׁמוֹאָל בְּאַשְׁטִימָטָן גַּעוּוֹאָרָן פֿוּ זַיְעָרָעַ עַלְתָּעָרָן.
מַארֵי, אַפְּאַרְלִיבְּטָע אַוְן יוֹסָף, האָט אוּסְגָּעָטְרָאָכָט דַּעַם דְּרָאַמְּאַטְּישָׁן פֿלָאָן כְּדַי זִיְךְ
אוּרִיסְצָהָרִיָּעָן קוֹנוּמָעָן שִׁידּוֹרָן.

צָום סּוֹרְה האָט שְׁמוֹאָל, מייט אַיְאָרָ שְׁפָעַטָּר, זִיְךְ גַּעַטָּמִיט אַיר. דַּעַר הלְכִישָׁר פֿלְאַנְטָעָר אַיְזַי
גַּעֲלִיזָט גַּעוּוֹאָרָן דַּוְרָקְ זַעֲכָצָן רַבָּנִים ווּאַס האָבָן, נַאֲרָךְ אַלְעַנְגָּרָן יִשְׁוּבְּ-הַדָּעָת, גַּעֲפְּסָקָנָט אַז
מַארֵי דַּאֲרָךְ קְרִיגָּן אַגְּטָ פֿוּן בְּיִדְעָן מַעַנְעָרָן. יוֹסָף האָט אַיר אַבָּרָ גִּשְׁתָּאָנְשָׁן גַּעַגְּבָן קִיְּוָן גַּט. עַר אַוְן זִיְךְ
הַאָבָן זִיְךְ בָּאַזְעָצָט אַיְן שִׁקְאָגָע ווּזִיְךְ הַאָבָן אַיְן 1904 חתונה גַּעהְאַט דַּוְרָקְ אַצְיוּלָעָר
צֻעְרָעָמָאָנִיעַ.

די דְּרָאַמְּאַטְּישָׁן גַּעֲשִׁיכְטָע האָט אוּרִיסְגָּעָרָוֹן אַגְּרִיסְוֹן סְקָאנְדָּאַל — אַוְן נִשְׁטָ בְּלִוְיָה בַּיְּדָן.
צִיטְוָנְגָּעָן אַיבָּרָ אַמְּרָעִיקָּעָה האָבָן פֿוּבְּלִיקִירָט צַעְנְדְּלִיקָּרָ אַרְטִיכְלָעָן ווּעְגָּן דַּעַם. אַיְינָעַר פֿוּ דַּיְךְ
זַעֲכָצָן רַבָּנִים, הַעֲנָרִי אַדְלָעָר, האָט אַקְיָלוּ אַנְגָּעהְוּבָן אַמְּיוֹחָקָל ווּעְגָּן דַּעַם ווּאַס עַר האָט בְּדַעַה

געאהאט צו פראדזצירן אויר יידיש און דיטש און קילאַדעלטֿיע אונ באלטימאָר. אַדלאָר האָט געאָזאגט איז ער האָקט עס צו אינסצענְרין איז אַטעטער אַנדער מײַן זאל. ווֹאָס ס'איַז אַ מאָל געווואָרן קוּוּנְגעַנְמִיָּה מִיחַקְלֵל ווֹיסְטַמְּנָה נִישְׁט.

שעתלו זיך די פראגעע: פאר וואס האט די מעשה פון א יונגער אימיגראנטקע, אויר אַפְגָעָוֹןָרְפָעָנָעָם מאן אוון אויר געהימען ליבאָוּנוּק דעמאָלָט אַרוֹיסְגָעָרוֹפָן אֶזְאָ אַינְטָעָרָס אַיבָּעָרָן לְאַנְדָן? צומְטִיל אַיז עס זיכְעָר גָּעוּזָן צְוָלִיב די דְּרָאַמְּאַטְישׁ מִיטְלָעָן וואָס מַאֲרֵי אוֹן יוֹסֵף האָבָן אוֹיסְגָעָנִיצָט. דָּאָס דְּעַרְקָלָעָרט אַבעָר נִישְׁטָ פָּאָר וואָס מַעַן האָט מַעַן ווי אַיאָר לאָנג גערעדט אוֹן גַּעַשְׂרִיבָן וועָגָן דָּעַם.

אין דבר אמתן או芝 סיבה קארון אינטערעס געווונ אס טיך ערער: די מעשה קון דיזרכן יונגע ליט האט פארקערפערט אונ עינוי ואס האט זיך אויסגעשפילט אין און א שיעור חתונות קון יידישע אימיגראנטו און אמריקע בעים אנהיב 20סטון יאָרוהונדרט: דער נצחון קון ליבע איבער די שידוך-מינהגים קון דער אלטער היים.

אין דער אמתן אויז די סיבה פארו אינטערעס געווען אָסֶך טויער: די מעשה פון די דראט וונגע ליט האט גראָרעדערט אָונַין וְאָסֶח האָט זיך אויסגעשפֿיל אַין אָנוּ אַשייער חתונות פון יידישע אִימְגָרָאנְטוֹן אַיְן אַםְעָרִיקָע בֵּין אַנְהִיב 20 סְטָוִן יָאָרוֹהָנוֹדָרט: דער נַצְחָוָן פון לִיבָּע אַיבָּעָר די שְׂדוּרְמָנוֹגִים פון דָעָר אלְעָבָר הַיִם.

נאר מיט 150 יאר פֿרְיעַר, איז דער תקופָה קָוּן דער אַמְעָרִיקָאנָר רֹעוֹאַלְצִיאָנָעּ, איז דאס נײַע
לאַנד געווען אָנוּ אָרט ווּוּנְגָעּ לְפִיטֵסְטְּ קְלִיבָן אַוּסְטְּ זְיַיְעָר אַיְיגָעָנָעּ זְיוֹוָג אָנוּ הַאֲבָן חַתּוֹנָה צּוֹלִיב
לְבִיעּ אָנוּ נִישְׁתְּ צּוֹלִיב אֶתְחַיּוֹת צּוּ טְאַטְּעַמְּאָמָעּ. דִּי גְּרוֹיסְעַ אַמְעָרִיקָאנָר דָּעַנְקָעָר הַאֲבָן
אָפָט פֿאָרְבּוֹןְדָן דִּי פֿרְתְּחִיתָאָוּסְטְּקָלְבִּינָן דָעַם אַיְיגָעָנָעּ זְיוֹוָג מִיטְן פָּאַלְטִישָׁן פֿרְאַיעַקְטָן
עַדְמָאַקְרָאַטְּיעּ, טֻעַנְהַנְדִּיק אָז אַדְמָאַקְרָאַטְּישָׁן מִדְנָה אָיז אלְיַין ווּ אַזְיוֹג ווּשְׁלַדְאָס
אַמְעָרִיקָאנָר פֿאָלָק קְלִיבָט אַוּסְטְּ רְגִירְגָּן ווּאָסְטְּ הַאֲטָטְלָבְּ. לְוִיט דָעַם פֿאַרְאַלְלָעָל זַעַנְעָן דִּי
שִׂידּוֹכִים אַרְאַנְשִׁירְטָן קָוּן טְאַטְּעַמְּאָמָע גְּעוּוֹן גְּעַלְכִּיכְוּ צּוּ אַדְיקְטָאַטְּאַרְשִׁיעָרָרְגָּן — אַ
זְאָךְ וּוּאָס שְׁטַעַלְטָן זִיךְ קָעָגְדָן דִּי אַמְעָרִיקָאנָר ווּוּרְטָן קָוּן פֿרְתְּחִיתָאָוּסְטְּקָלְבִּינָן אָנוּ וּאָס
דָּאָרָף אַוּסְמִידָן מִיטְן אַלְעַ כּוֹחוֹת. דָאָס אַוּסְמִידָן דָעַם אַיְיגָעָנָעּ מָאוּן אַדְעָר פֿרְיוּ אַיז גַּעֲוָרָן
אַקְנְקָרְטָעָר מִיטְן וּ זִיךְ צּוּ פֿאָרְוָאנְדָלְעָן אַין אָנוּ עַכְתּוֹן אַמְעָרִיקָאנָר.

בבים אנהיב צואנציקstan יארהונדערט, בעט מליאגען יידן פון מיזוח-אייראפע האבן ארינגעשטראפט אין אמריקע האבן זי און גיכן פארשטיינען די וויכטיקיט בי אמעריקאנער חתינה צו האבן דורך ליבע. זי האבן אינגעזען או זי גערעדטע שידוכים, וואס זענען נאך געווען זייר פארשפוייט בי יידן און אייראפע, האבן דא און דער גאלדענער מדינה אויסגעזען ברקירות ווישנו-אומערבאוניש.

וְאֵין־עַד דָּמָלֶת גִּשְׁוָרְבָּן, הָאֵט דָּאֵס צוֹנוֹפְּרִירָן יְוָגָע לְבִטְשׁוֹ דָּרָךְ יְהִי עַל־לְעָרָן אֲוִיסְגָּעָזָעָן
זְעִירָן מַאֲדָנָע אַיְן דָּעַם לְאַנְדָּקָן קוֹרְפְּרִיהִיטָּו וְוַיְוָגָע לְבִיטָּגְיָען אוּרָיָן רַאֲנְדְּקָעָס אַיְן דִּי
זְוַנְּטִיקְדִּיקָע אַוּוֹנְטוֹן". דָּאֵס אַנְנְעָמָעָן דָּעַם אַמּוּרִיקָאַנְעָרָן צְוָגָאָנָג צְוָם חַתּוֹנָה הַאָבָן אַיְן גָּעוּוֹעָן
מוֹתָאָר אַיְבָר מַעַן גַּעֲוָלָאָן אַנוּבָוָמָעָן וְנַעֲרָן אַיְן דָּעַר אַמּוּרִיקָאַנְעָרָן גַּעֲלָשָׂאָרָן.

עלטערט שעוועסטער. לאזען שרה אים נישו טאו דאס צולבע מיט אייר.
טראדיציאנעלן טאטן. הגם ער האט שיין געהאט באשלאָסן דעם שידוך פאר אירע דריי
דערצ'יזלט די מעשה פון א מידל, שרה סמֿאלינסקי, וואס שטעלטל זיך אנטקעגן אויר שטראונג
האל-אויטאַבְּרָאַפִּישְׂרָאָרְטְּרָאָטְּיוֹ דערקלערט זיינער פרעֶזֶרעֶנֶץ פָּאָר לִיבָּעַ-שִׁידּוֹכִים. אַנְזִיאָא יַעֲצִירְסְּקָאָס
דעמאָנְסְּטְּרָאַטְּיוֹ דער קלערט זיינער פרעֶזֶרעֶנֶץ פָּאָר לִיבָּעַ-שִׁידּוֹכִים. אַנְזִיאָא יַעֲצִירְסְּקָאָס
אייז דעריבער נישט קיין חידוש וואס יונגען מיזרכָא אַירָאָפָעָישׂ אַימִגְרָאנְטָן האָבָן דעמאָלט אָזְוֵי

“דאנקען גאט ווֹאָס אַיך ווֹוְנוּ נִישְׁט אֵין דַי אַלְטַ-קָּרְעַנְקִישׁ צְבִיטַה! דָּאנְקָעַן גַּאט ווֹאָס אַיך ווֹוְנוּ אֵין אַמְּרוּקְעַן!” שְׂרֶפֶת זַי. “דוּ בָּאַהֲרֶשֶׁט דַּאס לְעֵבָן קָוּן דִּינְעָן אַנְדָּעָרָן קִינְדָּעָר אַבָּעָר אַיך ווּעַל רָאַהְתָּשׁוּ חַיְּוָן אַיְּנוּ לְעַבְּרוֹן.”

די צוואמענטוויסן צווישן דעם עלטערן אוון יינגעראן דור איבערן חתונה האבן שענעו געועארן
סימבאלן פון דעם קאראלאנג זיך צו אמריקאניזירן בכלל. די יונגע יידישע אימיגראנטן האבן
קארשענאנען אוֹז דאס אויסקליבן אוֹן איגענעם זייגונג וועט זיך באצ'יעבענעם ווי קולע
אמעריקאנער אוֹן דערקאָג האברן זיך עטיגולעַר געבעטחן דערקאָג

מענישן אוון געשענישן, יידיש-וואעלט

אַ יִדִּישִׁיסְטִּישׁוּ חֲתֹונָה צָוֵם גַּעֲדַעַנְקָעָן

A Yiddishist Wedding To Remember

פָּוּן הַעֲרָשֶׁל גַּלְעָזָעֶר

MELISSA ROBOTI

זונטיק דעם 23 סטון יוני, און באסṭאָן, מאָסָאָטָאָסָעָטָס, האָט רִינְעַנְחָמָה שַׁעַכְטָעָר, אַ זִּינְגְּרָעִין פָּוּנָעָם באָקָאנְטָן יִדִּישָׁן דָּוּעָט „די שַׁעַכְטָעָר טַעַכְטָעָר“ וְאָס קָומְטָטָן קָוּן דָּעָר סְמָעַטָּעָנָעָן פָּוּן דָּעָר יִדִּישִׁיסְטִּישָׁר וְוּלְטָן, חֲתֹונָה גַּעַהָאָט מִיט דָּר אַיְזִיק בְּלִימָאָן, אַ נִיְיעָר פֿרָאָכְעָסָאָר פָּוּן לִינְגְּוִיסְטִּיק אִינְעָם קָאַלְיָאָרְנִיעָר אָוְנוּוּעָרְסִיטָעָט אַיְן בְּרָקְלִי, אַוְן אַוְיָגְיַעְנְדִיקָעָר שְׁטָעָרָן סַי אַיְן דָּעָר יִדִּישִׁסְבִּיבָה, סַי אַיְן דָּעָר שְׁפָרָאָכְפָּאָרוֹשָׁנוּגָן.

סַיְאַז גַּעַוּעַן אַ גַּעַשְׁעַנִּישָׁ קָוּל מִיט לִיבָּשָׂאָטָט, הַוּמָאָר אַוְן טָאָלָאָנְטָן קָוּן אלְעַזְיָטָן. סַיְאַז אַז גַּעַוּעַן אַ גַּעַמְיִישָׁ קָוּן יִדִּישָׁ, עֲנֶגְלִישָׁ אַוְן לְשׂוֹוִיקָדָשָׁ, הַאָט מַעַן גַּעַהָאָט סַי דִּי טָאָגְטָעַגְלָעַכָּעָן וְוּלְטָן, סַי דִּי רָחָנִיוֹתְדִּיקָעָן.

כְּתוּבֹת הַאָט מַעַן גַּעַהָאָט צְוִיָּוִת: די טְרָאַדִּיצְיָאָנְעָלָעָ אָוִיר לשׂוֹרְקוֹדָשָׁ אַוְן אַ צְוֹוִיטָעָ אָוִיר מַאֲמָעִילְשָׁוָן אַוְן אָוִיר עֲנֶגְלִישָׁ, אַלְיוֹן אַנְגָּעָשְׁרִיבָן קָוּן חַתְּרַכְּלָה. נִישְׁטָּדָאָס עֲרַשְׁטָעָמָאָל וְאָס דָּעָם שְׁרַיְבָעָר קָוּן דִּי שְׁוֹרוֹת אַיז אָוִיסְגָּעָקְוּמָעָן צַוְּהָרָן „הַיְיִמְישָׁ“ נּוֹסְחָאָות קָוּן אַ פְּטוּבָה, אַבְּעָר דָּאָס אַיז בְּלִיסְקָעָן גַּעַוּעַן דִּי שְׁעַנְסָטָעָן.

חוֹפָה-זְקִידּוּשׁוֹן אֵיךְ אָוִיךְ גַּעֲוָונָן
סְפִי טְרָאָדִיצְיאָנָעֶל, סְפִי
נָאָוָאָטָאָרִישׁ. דָּעַר
מְסֻדְּרִיקְיִדּוּשׁוֹן, מְשַׁהַ עֲדוֹאָרֶדֶס
(הַבְּרוּרָקָאַלְעָדֶשׁ), הַאַט
גַּעֲרָעֶדֶט סְפִי אוֹירַ יִדִּישׁ, סְפִי
אוֹירַ עֲנָגְלִישׁ; נִישְׁתַּן אָנָרַ האָט
דָּעַר חַתּוֹן גַּעֲזָגֶט „הַרְיִ אַתְּ“,
אָנָרַ דִּי כְּלָה אָוִיךְ „הַרְיִ אַתְּהָ“,
דִּי כְּלָה אִיזְ פִּירְ מָאלֶ
אַרְומַגְעָאנְגָעָן אַרְוָם דָּעַם חַתּוֹן
אָנוֹ דָּעַר חַתּוֹן — דָּרְיִ מָאלֶ
אַרְוָם דָּעַרְ פֶּלֶה.

וַיְיָ עַס פָּאָסֶט פֶּאָר דָּעַר חַתּוֹנוֹ
קָוָן אֲשָׁפָּרָאָכְּפָּאָרְשָׁעֶרְ הַאַט
מַעַן אָוָנְטָעֶר דָּעַר חַוְּפָה
גַּעֲלִיגֶט דָּעַם טְרָאָפְ אָוִירַ
סְרָשְׁפָּרָאָקִיְּתַ: דִּי שְׁבָעַ
בְּרוֹכוֹת הַאַט מַעַן גַּעֲמָאָכֶט
נִישְׁתַּן אָנָרַ אוֹירַ לְשׂוֹרְקָדֶשׁ,
אָנָרַ אוֹירַ מַאֲמָעַלְשָׁוֹן,
עֲנָגְלִישׁ, שְׁפָאָנִישׁ, פְּרָאָנִיצְיִישׁ,

פָּאָרְטוֹגָאָלִישׁ, לְאַטְיְנִינִישׁ אָנוֹ טָאָמִיל. אֵיךְ דָּעַר צּוֹגָאָנֶג נִישְׁתַּן בְּלוֹזַ גַּעֲוָונָן אֲיִדִּישִׁיסְטִישִׁעֶרֶ, אָנָרַ
אוֹיךְ אֶל „לְינְגְּוּוִיסְטִיְּסִיטִישִׁעֶרֶ“...

די קָאָפְּלַיעַ, די „קָלְעַזְמָעַרְ-קָאָנְסָעַרְוָאָטָאָרִיבָּעֶנְדֶּ“, אַנְגָּעָרִירֶט קָוָן דִּי בְּאָקָאָנְטָעֶעְ קָלְעַזְמָאָרִים
הָאָנְקוֹס נַעֲצָקִי אָנוֹ דְּשָׁים גּוֹטְמָאָן, הַאַט גַּעֲשְׁפִּילֶט סְפִי יִדְיְשָׁעַ פְּאָלָקֶס אָנוֹ טָעַטְעַרְלִידָעֶר,
סְפִי חַתּוֹנוֹ („קָלְעַזְמָעַרְ“) מַחְקִיק, סְפִי אַמְּעָרִיקָאָנָעֶר טָעַטְעַרְלִידָעֶר אֶדְגָּלֶ פֶּאָרֶן
עֲנָגְלִישׁ-שְׁפָרָאָכִיקָּן טִילֶ עַולְםָ.

הַמִּנְטָה הַוּמָאָרָה: לִיְתַּט דָּעַר אַמְּעָרִיקָאָנָעֶר טְרָאָדִיצְיָעֶט קוֹן חַכְמָהּ זִיךְ אַוִיכְן חַשְׁבָּוֹן קוֹן חַתְּרֶפֶלָה
הָאָבָּוֹ גּוֹטְעַ-קָּרְטִינְדֶּ דָּעַרְצִילֶט קָאָמְשִׁיעַן עַפְּיַאְדוֹן קוֹן זִיעַר בְּאָקָאָנְטָעֶעְ מִיטָּן נִיעָם
פָּאָרְפָּאָלָק. דָּעַר בְּעַסְטָעָר וַיְיָ אִיזְ, דָּאָכְטַ זִיךְ, גַּעֲקוּמָעַן קוֹן דָעַר כְּלָהָ אַלְיָוָן: וּוּנְרַיְנָעַ אָנוֹ
אַפְּיַיקָה הָאָבָּוֹ זִיךְ גַּעֲשָׁלָגָן מִיטַּ דָעַר דָעַה צִי זִיךְ זָאָלָט טָאָקָעַ חַתּוֹנוֹ הָאָבָּוֹ. פֶּאָרֶן וָאָסְ זְשָׁעָן?
גַּעֲוָונָן אַסְפָּק צִי זִיךְ הָאָבָּוֹ זִיךְ לְבִיבָּן? נִיןַן, צִי זִעְנָעָן אַזְיוֹגָן מִןְהַשְׁמִימָן? חַסְוָלָוָם! אָזְ מִיטַּ
זִיעַר חַתּוֹנוֹ הָאָבָּוֹ וּוּלְעָן זִיךְ דָעַרְגָּרִיכְן זִיעַר גְּרוֹיסְעַ אַמְבִיצְיָעַ, דָאָס בְּרַעְנָגָן אֲנִיעַ
יִדְיִישְׁ-שְׁפָרָאָכִיקָּן אָנוֹ יִדְיִישְׁ-סְטִישְׁעַ מִשְׁפָּחָה אָוִיךְ דָעַרְ וּוּלְעָטָן? אַוְהָדָיָיָי נִישְׁתַּן.
צִיטַ אַיזְ דָאָ אַחֲרָוָן: וּוּנְרַיְנָעַ זִיךְ הַחַתּוֹנוֹ נִישְׁתַּן מִיטַּ זִיךְ, נִאָרְ מִיטַּ אַנְדָעָרָעַ, וּוּלְטַלְמָעַן
גַּעֲקָעָנָטָה אָבָּוֹן צְוּוִי בָּאָזְוָנָדָעָר יִדְיִישְׁ-סְטִישְׁעַ מִשְׁפָּחָה מִיטַּ צְוּוִי מַאְלָ אַזְיוֹ פִּילְ קִינְדָעָרְ וּוּאָס
רָעָדָן מַאֲמָעַלְשָׁוֹן... דָאָנְקָעָנוּ גַּאַטָּ, אִיזְ מַעַן גַּעֲקוּמָעַן צַוְּדָרְ מַסְקָנָא אָזְ מַעַן טָאָרְ בְּשָׁוּםְ-אָוָן
נִישְׁתַּן אַדוּרְכָלָאָזָן דִּי מַעְלָגְלָקִיָּט קוֹן אַיזְ גַּלְקְלָעָן צַחְאָמָעָנָלָעָבָן אָנוֹ אַיזְ גַּעֲרָאָטָעָנָעָר
מִשְׁפָּחָה, וּוּאָס וּוּטָה הַיְתָן סְפִי טְרָאָדִיצְיָעֶט קוֹן אַבְרָהָם אַבְנָנוֹס צִיטָעָן אָנוֹ, סְפִי מִיצְוָה רָעָדָן
יִדְיִישָׁ, וּוּסְפָּלָעָג זָאָגְן רִינְעָס זִיךְעָדָרְ מַרְדָּכָי שְׁעַכְטָעָרְ עַהָּ.

וּוּנְשָׁנָן מִירַ מַאְרָאָוְרָוְיִיבָּאָל דָאָס גּוֹטָס, סָאמָעָ
גְּלִיקָן אָוְן הַצְּלָחָה. פֶּאָרֶן קָאָלִיפָּאָרָנִיָּעָן אֵיךְ עַס
דָאָס גְּרָעָסְטָעָ גַּעֲוָוִינְסָ!

SUSAN LEVITON

MEI ICADA STUDIO

אַ פרָּאָטָעֵסֶת צוֹ דִּי פִּירָעָרְ פָּוּן דַּעַר אַשְׁפְּנְזִישָׁעַר קְהִילָּה אַיִן מַעֲקְסִיקָּעַ

A Protest to Leaders Of the Ashkenazi Community in Mexico

SHEVA ZUCKER

דָּאָס וּוְאַנְטְּגָעָמָלְ פָּוּן יְאָנִי פְּנִין

פָּוּן שְׁבָעַ צּוּקָעַ

טִיעָרָעַ פִּירָעָרְסַ פָּוּן דַּעַר
אַשְׁפְּנְזִישָׁעַר קְהִילָּה אַיִן מַעֲקְסִיקָּעַ

איך האב געהאט דעם כבוח אוון פֿאָרְגָּעָנִין צוֹ אַרְבָּעָטָן אוון זִין צוֹ גָּאָסֶט אַיִן מַעֲקְסִיקָּעַ —
פֿינְקְטָלְעָכָר גַּעַרְעָדָט — יִזְדִּישָׁרְ מַעֲקְסִיקָּעַ מִיטָּ עַטְלָעָכָר יָאָרְ צּוּרִיךְ. אַיִךְ בֵּין באַקָּאנְטָ מִיטָּ
אַירָעְ יִזְדִּישָׁ-לְעָרָרְ(קָעָס) אוֹן אַצָּאָלְ פָּוּן זִין וּוּ אַיִיךְ אַנְדָּעָרְ מִיטְגְּלִידָעְרְ פָּוּן דַּעַר קְהִילָּה זִיןְנָעַן
גַּעַוּןְ מִשְׁנָעַ סְטוּדָעָנָעַן אַיִן קָרָסָ וּוּאָס אַיִיךְ האָב דֻּמְאָלָט גַּעַלְעָרָנָט אַיִן יְעַזְּיָתִישָׁן
אוֹנוֹעָרְסִיטָעַט.

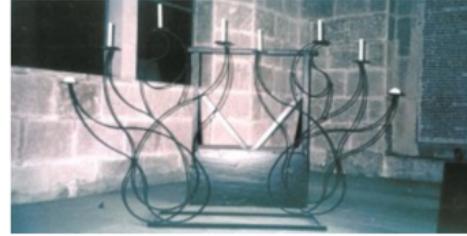
מִיטָּ עַטְלָעָכָר וְאָכוּן צּוּרִיךְ, בְּשַׁעַת אַדִּיסְקוּסִיעַ נַאֲרָ דַּעַר וּוְזָוָגְגָּ קָנוּנָם קִילָּם „יְאָנִי פְּנִין: מִיטָּ
פָּעָן אַיִן פֿעַנְדָּזָלְ“, דָּאָ אַיִן נִירְיָאָרְ, האָט אַ פְּרָיו אַיִן עַולְם גַּעַרְעָט וּוְעַגְן דַּעַר וּוְאַנְטְּגָעָמָלְ
גַּעַהְיִילִיקְט דַּעַם אַנְדָּעָקְ פָּוּן דִּי זָעָקָס מִילְיאָןְ קְרָבָנָותְ פָּוּן חָרְבָּן וּוּאָס פְּנִין האָט גַּעַמְאָלְ וּוְעַנְ
עַרְ האָט גַּעַוְוִינָט אַיִן מַעֲקְסִיקָּעַ. זַי האָט גַּעַוְאָלָט וּוּסְקָן אַוְיב דָּאָס וּוְאַנְטְּגָעָמָלְ הַעֲנָגָט נַאֲרָ
אַלְזָ אַיְנָעָם אַשְׁפְּנְזִישָׁן בֵּיתְעַולְם אַיִן אַוְיב מַעְעַן נַאֲרָ אלְלָגְיִי אַהֲיָן אַיִן דָּאָס אַנְקָוקָן. אַיִיךְ
הַאָב גַּעַעַנְטְּקָעָרְטָ מִיטָּ אַבְּסָלְעָטָרְ זִיכְרָקִיטָי אַז אַיִיךְ האָב עַס אַלְיָין גַּעַזְעָן וּוְעַן אַיִיךְ בֵּין גַּעַוּןְ
צּוֹ גָּאָסֶט אַיִן מַעֲקְסִיקָּעַ אַז אַוְהָדִי אַיִץ עַס נַאֲרָ אלְלָגְיִי דָּאָ אַז וּוּעַטְ מִסְתָּמָא אַיְבִּיךְ
דָּאָרָטָן זִיןְ. פְּאָרְ וּוּאָס נִשְׁתָּחָ? וּוּ קָעָן דָּעַן אַנְדָּעָקְ זִיןְ? אַז אַנְדָּעָקְ צּוֹ דִּי זָעָקָס מִילְיאָן וּוְאָלָט
מַעְן קִיְּן מַאְלָ נִיטְ אַרְאָפְגָעָוָאָרְ.

שְׁטַעַלְטָ אַיִיךְ פְּאָרְ מִין אַבְּעָרָאַשָּׁוָגְ, טְרוּוּעָרְ אַז שְׁוִידְעָרְ-גַּעַטְילְ וּוְעַן אַיִיךְ האָב זִיךְ גַּעַנְצָ
צְוַקְעָלִיקְ דַּעַרְוּוּסְטָ אַז דַּעַר אַוְהָל מִיטָּן וּוְאַנְטְּגָעָמָלְ שְׁטִיטָתָ מַעְרָנִיטָ, אַז אַז מַעְהָאָט אִיםָּ,
מִיטָּ זִיְעָרְ אַבְּאַוּוֹסְטָאַזְיָנִיקְ בְּאַשְׁלוּסְ, אַרְאָפְגָעָוָאָרְ. דָּאָס האָבָן גַּעַטָּאָן נִיטְ קִיְּן וּוְאַנְדָּאָלְ
אַדְעָרְ הַוּלְגָאָנָעָן נַאֲרָ דִּי זְעַלְבָּעָרְ קְהִילָּה וּוּאָס האָט דָּאָס בְּאַשְׁטָעַלְטָ מִיטָּ אַזְבָּעִיךְ יִאָרְ פֿרָעָרְ.

וּוְעַן אַיִיךְ האָב, זִיְעַנְדִּיקְ אַיִן מַעֲקְסִיקָּעַ, גַּעַזְעָן דַּעַם דַּעַנְקָמָלְ האָב אַיִיךְ גַּעַמְיִינָטְ סְאִיזְ שִׁיןְ אַזְ
שְׁטַעַרְקָ רִירְנְדִּיקָ. דִּי אַשְׁפְּנְזִישָׁעַרְ קְהִילָּה אַיִן מַעֲקְסִיקָּעַ אַיִיךְ גַּעַוּןְ בְּאַמְתָּהְ פָּוּן דִּי עַרְשְׁטָעְ וּוּאָס
הַאָבָן בְּאַשְׁטָעַלְטָ אַזְוְנְגָעְלְרִיטָ אַזְ פֿרָאַיְעָקָטָ; אַסְרָ וּוְיכְטִיקָעְ יִדְיִישָׁעְ קְהִילָּתָהָבָן
עַדְ-הַיּוֹם נִשְׁתָּחָ קִיְּזָ פְּאָסִיקָן דַּעַנְקָמָלְ צּוֹ דִּי קְרָבָנָתָ קָנוּנָם חָרְבָּן. אַיִיךְ קָעָן זִיךְ נַאֲרָ
פֿאָרָשְׁטָעַלְןְ וּוּ שְׁטַאָלָצְ דִּי קְהִילָּה האָט גַּעַמְוֹתָ זִיןְ סְיִ מִיטָּן גַּעַדְאָנָקְ סְיִ מִיטָּן וּוְעַרְקָ גַּוְפָּאָ.

אין דעם פֿילים וועלכּו איך האב דא קריינער דער מאַנטן, פרָדֶצְיַרְטַן דען דער יידיש-ליגע, רעדט דער קינסטלער און שריבער יאנֵני פֿײַן זיינָר רירנדיק וועגן זיינָע איבערלעבענגען בײַם שאָפָן דאס וואַנטגעמעל. נישט קיון קלענערער ווי דיעגאָ ריוועראָ האָט אִים געשטייצַט אַיז זיינָע דערוויז. בּי פֿײַנען, סֿפַּי ווי אַ קינסטלער, סֿפַּי ווי אַ לעַבְן גַּעֲבְּלִיבְּעַנְעַר וועמַעַנְס גַּאנְצַע מַשְׁפָּחָה אַיז פֿאָרטיליקט גַּעַוָּאָרָן, אַיז דִּי אַרְבָּעַט גַּעַוָּעַן זַיִינָר ווֹיכְטִיק, מעַקְעַן אַפְּילַזְעַן אַינְגַּעַר פֿוֹן דִּי הַוִּיכְפָּנְקָטָן פֿוֹן זַיִן לְעַבְן. יעדער קינסטלער האָפָט אַז ער וועט פֿאָראַיְיבִּיקְט ווערָן אַין זַיִנָּע ווּרְק. דִּי אַינְצִיאַטָּרָן פֿוֹן דער מצְבָּה האָבָן אַן שֻׂם סְקָק אַזְּקָט גַּעַהְאָפָט אַז סֿפַּי דִּי קְונְסְטַס סֿפַּי דער אַנדענְקָט פֿוֹן דִּי זַעַקְס מַילְיאָן וועלְן פֿאָראַיְיבִּיקְט ווערָן. סַאָרָא פֿאָרְבּוֹנְדָן מִיטָּן ווּרטָן יַצְבָּה וְאָס אַיז טַיְשָׁשׁ סַטְאַבְּלִיְּרָן, באַפְּעַסְטִיקָן, פֿאָרְשְׁטָאָרָקָן. סַאָרָא שְׁרַעְקְלַעְכָּע אַירְאָנְיָע וְאָס דִּי פֿרְעַכְתִּיקָע סְטוּרְקָטוֹר וְאָס האָט גַּעַזְאָלַט פֿאָרְשְׁטָאָרָקָן דעם זְכוּרָן פֿוֹן דעם חַוְּבָן אַין אַיְינָר קְהִילָה האָט מַעַן אַיצְט חַרְבוֹ גַּעַמְאָכָט.

אַיך פֿאָրְשְׁטִי אַז מַע האָט עַס שְׁוִין גַּעַטָּאָן אַוְן
אַקְעָגָן דעם נַבְּיאָ יְחִזְקָאֵל אַין פּֿוּנְס
וְאַנְטְּגַעְמָלְקָעְלָעְקָעְן מִיר דִּי מַתִּים נִישְׁט
אוּפְּוּעָקָעְן, וַיְיַפְּלֵל מַע זָאָל נִיט שְׁרַעְמָן אַוְן מַאְכָן
אַגְּוָאָלְדָן. אוּרִיף דעם אַיז שְׁוִין צָו שְׁפָעַט. אַבָּעָר
אַיך מַחוּ פֿרְעָגָן וְאַזְוִי מַע אַיז גַּעַקְוּמָן צָו אַזָּא
בְּאַשְׁלוֹס, וְאַזְוִי האָט אַז יִדְישָׁע קְהִילָה
גַּעַקְעָנְטָן גַּוְתְּהִיסָּן אַזְוִאָ שְׁרִיטָן? עַמְעַצְעָר האָט
פֿאָרְגְּעַלְיִיגָּט אַז סְאַיז נִשְׁתָּאָ גַּעַנְגָּ אַרט אַיְוָן

SHEVA ZUCKER

בִּיתְ-עוֹלָם אַבָּעָר דָּס קָעַן זִיכְעָר נִישְׁט זַיִן דִּי סִיבָה. וַיְיַלְּ קְבָּרִים קָעַן מַעַן שאָפָן מַיט
אַרְאָפּוֹאָרָפָן דעם אוּהָלָן? דָּס אַיז נִישְׁט קִין לִיזְוָנָג.

וְוִי אַיְדַּ, אַ דָּרְצִיעַר, דער אַוְיסְפִּיר-סַעְקָרָעָטָר פֿוֹן דער יִדְישָׁלִיגָּע אַוְן שְׁעִירְדָּקְטָאָר פֿוֹן
דעם זְשָׁוְנָאָל „אַיְוָן שְׁוּעָלָל“, וַיְיַלְּ אַיך פֿשְׁוֹט אַרְוִיזָאָגָן מִין דִּיסְאָפְּרָאָבָאָצְיָע קַעְגָּן דעם שְׁרִיטָן.
דִּי באַשְׁלוֹס אַוְן דִּי מַעְשִׁים פֿוֹן דער קְהִילָה לְגַבְּיָ דַעַם עַנְיָן זַעַעַן מִיר אוּסָן צָו זַיִן אַזְוָל סֿפַּי
פֿוֹן אַ קְינְסְטְּלָעָרָס אַרְבָּעַט סֿפַּי פֿוֹן דעם אַנדענְקָט פֿוֹן דִּי קְדוֹשִׁים. אַיך בִּין זִיכְעָר אַז טַיִּיל פֿוֹן אַפְּנִיד
פֿילְן דעם זְעַלְבָן האַרְצְוּוֹיִיךְ וְאָס אַיך.

אַיך וְאַלְטָ אַיך גַּעַקְוּמָן אַדְאָנָק פֿאָר וְוַאֲסָעָר נִיט אַיז אוּפְּקְלַעְרוֹגָנָג וְאָס אַירְ קַעְנְטָן מִיר גַּעַבְּוָן.

מַיט דָּרְקַ-אָרֶץ,
דָּרְ שְׁבַּע צּוּקָעָר,
אוּסְפִּיר-סַעְקָרָעָטָר — יִדְישָׁלִיגָּע

מענטשן און געשענישן

איך פיר מלחה מאיט די קעסטלעך ביכער

I Do Battle With those Cartons Of Books

פֿוֹן חַנָּה-קִיְגָּל טַעַרְטָלְטוּבָּה

FORVERTS MONTAGE

(דער ערשותער פֿוֹן צַוְויִי קָפִיטַלָּעֵן)

דאָס איז נישט באַמת אַ פְּשַׁחַדְקָעַ מַעֲשָׂה אֶבֶּר זַיִדְהַבְּטַזְיַיךְ אָנוּ פְּאָר פְּשָׁחַ מִינְעָן רַאמְעָן. מִיר גַּעֲפַעַלְטַטְאָקָע דָּאָס רַאמְעָן וּוְשַׁלְּ אַפְּלַיְוָן אַיְדָעָר כְּבָטו אַיְיָן וּוְשַׁ אַדְעָר אַיְוָן קָעַר מִינְעָן בְּעַזְעָם זַעַר שַׁוְּן אַיְן דַּעַר פְּאַנְטַזְיַיךְ וּוּ שַׁיְוָן דָּאָס הַוִּזְוּ וּוְעַט אַוְיזְעָן וּוְעַן אַלְצָ לִיגְט שַׁוְּן סַוְּף-כָּלוּ-סַוְּף אַוְיְגָן רַיְכְּתִיקָן אַרְטָן: דָּאָס גַּעַמְיַיךְ וּוְעַרְטָמָר לִיפְכְּבָעָר אָנוּ אַיְקָלְיַיךְ פַּיל זַיִדְהַבְּטַזְיַיךְ וּוּ כְּבָוָאַלְטָ גַּעַהְאָט פְּאַרְלְיוֹרְן צַעַן פְּוֹנָט. אֶבֶּר נָאָר פֿוֹן שְׁטִיְין אָנוּ חַלְמָעָן פֿוֹן אַרְיָן הַוִּזְוּ קָומְטָ גַּרְנִישָׁט אַרוֹיסָס.

וּוְעַן אַרְגִּיגָעָר גַּרְיִיט זַיִד צַוְּדָר שְׁלָאָכָט מַזְוָעָר זַיִן פְּאָסִיק גַּעַפְּאַנְצָעָרט, אָנוּ אַיְקָ אַוְיךְ. כְּהָאָב זַיִד אַנְגַּעַטָּאָן אַ פְּאַטְשִׁילָעָ אַוְיְגָן קָאָפְּ זַיִד צַוְּהַיְטָן פֿוֹן שְׁפִינְעָן אַיְן קָעָלָעָר, אַלְאָגָן פְּאַרְטָעָר אָנוּ גַּרְוִוְעָד גּוֹמְעָנָעָ הַעַנְטָשָׁקָעָס — נִישְׁטָה, חַלְילָה, וּוְשַׁלְּ אַיְהָבָ מָרוֹא אַיְנְצָוִינְקָעָן דִּי הַעַנְטָה אָנוּ קָאָלָט וּוְאָסָעָר, אֶבֶּר מִיטָּאָטָגְאָרְהָבָ אַיְקָ זַיִד גַּעַלְאָזָט מַאֲכָן אַמְּנִיקָהָר אָנוּ סַוְּאַלְטָ גּוֹוָעָן אַ שָׁאָד אַיְסָמָקָלְיַיךְ צַוְּמָאָכָן. אֶבֶּר נִישְׁטָה דָּאָס בֵּין אַיְקָ אַוְיכָן.

נוּ, מִיטָּאָן אַלְטָמָאָדִישָׁן וּוְאַשְׁבָּעָזָעָם אָנוּ אַ נִיְּעָם קִיבְּלָה בֵּין אַיְקָ גּוֹוָעָן גַּרְיִיט צַוְּפִּין מַלְחָמָה מִיטָּ וּוְאָסָעָר שְׁמַץ סַ'וְוָעָט מִירָאָן אַוְנְעָרְקָמְעָן. אַיְרָ דָּרְמָאָן אַפְּלַיְוָן נִשְׁטָה חַמְץ, וּוְשַׁלְּ בַּיְּ מִירָ בְּרַעְנְגָט קִינְגָּר נִשְׁטָה אַרְיִין קִיְּהָחַמְץ אַיְן קָעָלָעָר.

טַּיְּבָרָע לִיְּעָנְגָּרָס, אַיְרָ מִינְעָן מַסְתָּמָא אַיְקָ וּוְלָא אַיְקָ אַפְּגָעָבָן אַ פְּרַטִּימְדִּיקָן בָּאַרְיכְּטָ פֿוֹן אַלְזָ וּוְאָס אַיְקָ הָאָב גּוֹוָאָשָׁן אַדְעָר גַּעַפְּזָצָט בַּיְּ מִירָ אַיְן קָעָלָעָר.

וּוְעַט אַיְרָ זַיִד אַדְעָר פְּרִיְעָן אַדְעָר זַיִן שְׁאַקְרִירָט וּוְעַן אַיְקָ זַאְגָּ אַיְיךְ, אַז אַיְקָ הָאָב עַס כְּמַעַט אַלְצָ אַיְבָּעָרְגָּעָלָאָזָט צַוְּ אַדְיָנָסָט. וּוּ קָומְטָ עַס, וּוְעַט אַיְרָ פְּרָעָגָן, וּוְלָא אַיְקָ אַיְיךְ זַאְגָּן. כְּהָאָב אַנְגָּעוּהָיָבָן מַאֲכָן אַ טָּאָלָק פֿוֹן דִּי צַעְנְדְּלִיקָעָר לִיְּדִיקָעָר קָאַרְטָאָנָעָן, וּוְאָס זַעְנָעָן בַּיְּ מִירָ גּוֹוָעָן פְּאַרְוּאָרְבָּן אַיְן קָעָלָעָר אַוְיךְ עַטְלָעָכָן בְּרַיְעָטָ פָּאַלְצָעָס.

דאָס אַז אַסְדָּס פְּאָר גַּאנְצָ בְּרָאָד: אַיְקָ זַאְמָל קָאַרְטָאָנָעָן. נִשְׁטָה זַיִעָר גַּרְוִיסָעָ, נָאָר קְלִינְעָן אָנוּ מִיטְלָמָאָסִיקָע, וּוְשַׁלְּ וּוְעַן אַיְקָ וּוְיל וּוְעַמְעָן וּוְאָס שִׁיקָן וּוְיל אַיְקָ נִשְׁטָה אַנְהָהִיבָן זַוְּכָן אַיְן וּוְאָס דָּאָס אַיְנְצָוְפָּאָקָן. סָאוּרָא פְּאַרְגָּעָנְגָּן וּוְעַן אַיְקָ גַּי אַרְאָפָן קָעָלָעָר אָנוּ קָעָן אַיְינָס אָנוּ צַוְּיִי גַּעַפְּנָעָן וּוְאָס אַיְקָ דָּאָרָף. אֶבֶּר אַיְרָ וּוְאָסָט גּוֹוָעָן גַּעַרְעָכָט וּוְעַן אַיְרָ טָרָאָכָט אַז בַּיְּ מִירָ אַיְן קָעָלָעָר מַזְיִין זַיִעָר אַנְגָּעוּוֹרְבָּן מַיטָּ קָעָסְטָלָעָךְ אָנוּ קָאַרְטָאָנָעָן. דָּרְפָּאָר אַיְקָ בַּיְּ מִירָ גּוֹוָאָר אַז

שטרענגער מינחא, איז איזן מאָל איזן יאָר מז אַיר דָּארטָן, קָונְעָם גָּאנְצָן אִיבָּעֶרְעָנִישׁ, מאָכוֹן אָטָּאלָק, אָנוֹ דִּי צִיטֵּט פָּאָר דָּעַם אַיזְּ פָּאָר פָּשָׁחַ!

אנגעפֿעַנְצָערְטַּס צָוָם רָאַמְּעָן הָאָבָּא אַיךְ זִיךְ גָּעָנוּמָעָן צָוָדָר אַרְבָּעַטָּס. אָנוֹ גַּעֲרָאַמְּטַּס הָאָבָּא אַיךְ אָנוֹ רְחַמְּנוֹנָת — אַוְעַקְגַּעַנוֹאָרְטָן זַיִינָר שִׁינְיָעָ קָאַרְטָאַנָּעָן אָנוֹ קָעַסְטָלְעָעָ, בִּיְּ כִּ'הָאָבָּא דָּעַרְזָעָן, אָזְּ גַּעֲפֿרְוֹוֹס אַרְאָפְּנָעָמָעָן קָוָן דָּעַרְ הַוְּכָרְ פָּאַלְצָעָהָאָבָּא אַיךְ גָּעָמִינְטַּס אַזְּיִי הָאָבָּא אַיזְּ שְׂטִינְעָר. אָהָא! הָאָבָּא אַיךְ גַּעֲטָרָאַכְּט — אָוּבָּ נִישְׁטָ שְׂטִינְעָר מְזוֹן דִּי קָאַרְטָאַנָּעָן. וּוּנְעַסְּ כִּ'הָאָבָּא זִיךְ בִּיכְעָרָ! יָאָ, אָוֹדָאָי! מִפְּנֵי נִשְׁתְּ-פְּאַרְקְוִיקְטָעָ בִּיכְעָרָ: אַרְגִּינְעָלָעָ יְדִישָׁעָ קִינְדְּרָלְדָּעָר. נִינְעָ קָעַסְטָלְעָעָ — אָנוֹ יְדָעָסָ קָעַסְטָלְהָאַלְטָלְ צְוֹאָנְצִיךְ בִּיכְעָרָ. הַוְּנְדָעָרְטַּא אַכְּצִיךְ בִּיכְעָרָ הָאָבָּא אַיךְ אָנְטָדָעָקָט. אָנוֹ אַוְצָרָאַ! הָאָבָּא אַיךְ זִיךְ אַוְעַקְגַּעַצְּצָט אַוְרָףְּ קִישְׁוֹן אַוְרָףְּ דָּעַרְ פָּאַדְלָאַגְּעָ אָנוֹ גָּעָנוּמָעָן טְרָאַכְּטוֹן: וּוּאָסָ טַו אַיךְ מִשְׁטַּדְּ אַלְעַבְּ בִּיכְעָרָ? סְאִיזְּ אַיזְּ גָּאנְצָן אָנוֹ אַזְּ דִּי בִּיכְעָרָ צָאָלָן נִאָר עַטְלָעָעָה יָאָר לִיגְןְּ דָּא בִּיְּ מִיר אָינוֹ קָעַלְעָר.

פְּאַרְקוֹוֹפָן קָעָן אַיךְ זִיךְ נִישְׁטָה. אַיךְ בִּין נִישְׁטָה קִיְּוֹן פְּאַרְקוֹוֹפָרְוִוִּין! דָּאָס אַיזְּ נִישְׁטָה מִתְּנִין פֻּרְזָעַנְלָעַבְּקִיטִּיט. הַמְּמַמְּמָמָ... בֵּין אַיךְ דָּאַרְטָה גַּעַזְעָסָאָן אַוְרָףְּ דָּעַרְ צְעַמְּנָעַטְעָנָר פָּאַדְלָאַגְּעָ בֵּין סְאִיזְּ מִיר קָאַלְטָה גַּעַוְאָרוֹן, אַבְּעָרָ וּוּנְעַסְּ כִּ'הָאָבָּא זִיךְ קִינְדָּעָר שְׁוֹין גַּעַהְאָט אַ פְּלָאוֹן: כְּוּעָלְדִּי בִּיכְעָרָ אַוְעַקְגַּעַבָּן קָוָן מִפְּנֵי יְדִישָׁ-רְעַדְנְדִּיקָעָ קִינְדָּעָר גַּוְפָּעָס. יְדָעָסָ קִינְדָּס וּוּאָס אַטְּ אָטְּ מַאְלָא בָּאַקְוּמָעָן אַיְינָסָן קָוָן מִפְּנֵי בִּיכְעָרָ הָאָטָה זִיךְ שְׁטָאַרְקָדְרִירִיטָא אָנוֹ בַּאַלְדָּ אַנְגַּעַהְוִוִּין אַוְרָמְטָאָנָצָן — צִי זִיךְ הָאָבָּא יְיִדְישָׁ פְּאַרְשְׁטָאַנָּעָן אַדָּעָר נִישְׁטָה.

די פְּרָאָגָע אַיזְּ אַיְצָט גָּעוּוֹן: וּוּ גַּעַדְיָינְטָמָעָן דִּי יְדִישָׁ-רְעַדְנְדִּיקָעָ קִינְדָּעָר גַּוְפָּעָס וּוּ דִי עַלְטָעָרָן קָוָן דִּי קִינְדָּעָר וּוּלְיָן פְּאַרְשְׁטָאַרְקָן דָּעַם יְיִדְישָׁן גַּלְיוֹבָן קָוָן זַיִינְרָעָ קִינְדָּעָר? מִסְתְּמָא נָאָר בֵּין חַסִּידִים. דָּאָ וּוּ אַיךְ וּוּיְנָעַפְּנִינְעַ זִיךְ דָּרְשָׁ חַסִּידִישָׁ חֲדָרִים. אַזְּיִוְיִוְדְּ אַדְרָבָעָן קִינְדָּעָר-מַעַשְׁהָלָעָ מַעַרְעָלָעָ-גָּאָלְהָעָרְעָלָעָ, לְהַבְּדִיל, אַזְּיִוְיִרְעָפָעָ גַּעַוְעָן זַיִינְרָעָ אַלְיָ�ן; דִּי צְוַיְוִיטָעָ — אַמִּיטְלָמָאַסִּיקָעָ אָנוֹ דִּי דָּרְטָעָ — אַגְּרָיְוָעָ. דָּעַרְ קִלְיָינְרָעָ חָדָר אַיזְּגָּעָוָעָן נָאָר פָּאָר קִינְדָּעָר קִינְדָּעָר קָוָן דִּי מַשְׁפָּחוֹתָן חָסִידָותָלְפָּסְנָדָר, אַגְּרָיְוָעָ גַּוְפָּעָס וּוּאָס אַיךְ קָעָן נִישְׁטָה אַזְּיִוְיִוְדְּ גָּוֹטָ, הָאָבָּא אַיךְ גַּעַלְעָרָטָא אַזְּסְאִיזְּ בִּעְסָעָרָ, אַיךְ זָאָלָן יְנִישְׁטָה שִׁיקָּוֹן קִיְּוֹן בִּיכְעָרָ.

צָוָם מִיטְלָמָאַסִּיקָעָן חֲדָרָס וּבְנֵי הָאָבָּא אַיךְ גַּעַשְׁקִיטָן נָאָר אַזְּ-צָעַדְעָ"מִיטָּ דָּעַרְ מַזְחִיקָעָ. מִיטָּ אַוְאָדָעָ שְׁפַּעְעַטְעָרָהָאָבָּא אַיךְ גַּעַשְׁקִיטָן דָּעַם עַנְטָפָעָר אַזְּ דִי מַזְחִיקָעָ אַיזְּ נִישְׁטָה פָּאַרְקִינְדָּעָר — צָוָם לְעַבְּעַדְיקָיְקָן! דָּאָס אַטְּהָאָטָמְרִיךְ פְּאַרְחִיחִידְוִוָּשָׁטָ. קִינְדָּעָר גַּעַקְעַלְטָהָאָטָמְרִיךְ לְעַבְּעַדְיקָעָמָעָן קִינְדָּעָר קִינְדָּעָר טְרוּיְוִירִיקָעָמָזְחִיקָעָ. עַטְלָעָעָטָהָאָבָּא בֵּין אַיךְ גַּעַוְעָנָאָן אַבְּשָׁלָאָסָן צָוָם קִלְיָינְגָּעָן מִבְּנָעָרָ אַרְטִינְדָּנָעָן, לְיִבְּאוֹוִיטִישָׁרְבִּיצָּוֹן, אָנוֹ דָּאָס מַאְלָא גַּעַטְרָאָרָקָן אָנוֹ פְּנָנְטָלִיְּ "אַהֲטָזִי גַּעַזְגָּטָן," אַזְּקִעְדָּעָן, זִיךְ גַּעַזְגָּטָן בָּוּרָ. זַיִינְרָעָשִׁין, אַיךְ הָאָבָּא עַס גַּעַגְבָּעָן אַיְינָסָן קָוָן מִפְּנֵי אַיְינְיקָלָעָ, זָאָלָן גַּעַזְגָּטָן זַיִן, אַמְּתָנָה פָּאָר גַּעַגְבָּעָן דָּעַם אַפְּיקָוּמָן."

כִּ'הָאָבָּא גַּעַקְעַנְטָמָשָׁה הָעָרָן דָּעַם שְׁמִיכְיָל אָיזְּ אַיר קָוּלָ, אָנוֹ אַיךְ הָאָבָּא זִיךְ גַּעַטְלִילָטָ וּדִי זָוָן אַיזְּ אַרוֹיְסְגַּעְקְוּמָעָן אָוְרָףְּ מִיר נָאָר אַטְּ טְנוֹקְעָלָעָר כְּמַאְרָנָעָר וּוּאָךְ. "אַוְבָּא אַזְּוִי, אַפְּשָׁר וּוּעָטָה אַיר זָיִן אַזְּיִוְיִוְדְּ אָנוֹ מִיר גַּעַבְּנָן אַזְּנָהָרָשִׁמָּה?"

"נִישְׁטָה אַזְּיִוְיִוְדְּ, חַנְהָה-פְּגִיגָלְ. צּוּ וּוּאָס דָּאַרְפָּסְטָוּ הָאָבָּא אַזְּאָהָרָשִׁמָּה?" הָאָטָה זִיךְ גַּעַרְעָגְלָטָ.

"וּוּנְעַסְּ אַיךְ הָאָבָּא גַּעֲרָאַמְּטַּס בַּיְּ מִיר אַיְן קָעַלְעָרָהָאָבָּא אַיךְ דָּעַרְזָעָן אַזְּ אַיךְ הָאָבָּא נָאָר עַטְלָעָעָן הוּאָלָאָרָן דִּי יְנִיגְעַן דִּי לְדִידָרָ."

"גָּוֹטָ אָנוֹ לְיִינְ, אַבְּעָרָ אַיְדָעָר דָּוּ נַעֲמָסָתָ זִיךְ אַונְטָעָר אַזְּאָהָרָשִׁקְעָט דָּאַרְפָּסְטָוּ עַטְלָעָעָצָמָן זַאָכָן נַעֲמָעָן אַיזְּ אַיְנְשָׁטָמָעָן נִישְׁטָמָעָן סְבָרָעָנְטָמָעָן נִישְׁטָמָעָן כִּ'הָאָבָּא זִיךְ קִינְדָּעָר. דָּאַרְפָּסְטָוּ וּוּיְסָן אַיזְּ יְעַדְעָר חַבְּדָה זַיִינְ וּוּרְטָהָאָרָקָן, מַעְ קָעָן אַפְּילָוּ זַאָגְן פְּאַרְקְלִילִיצְטָמִיט אַומְגַעְבָּעַטְעָנָעָן אָנוֹ אַמְגַעְוּוֹנוֹשָׁעָנָעָן זַאָכָן: אַלְטָעָ בְּרִיוֹוֹ וּוּאָס מַעְ וּוּלְ מִיר זָאָלָן זִיךְ קִרְבְּיוֹוִילִיךְ אַיבְּרָעָצָן, אַלְטָעָ צְוֹרָנָאָלָן וּוּאָס מַעְמִינְטָן נִיְּטִיקָן זִיךְ אַין זִיךְ. וּוּאָס מַעְמִינְטָן אַזְּ אַונְדָּזָעָרָ מַתְּפָלְלִים נִיְּטִיקָן זִיךְ אַין זִיךְ."

"דִּי פְּאַרְגָּנְגָעָנָעָן וּוּאָךְ הָאָטָעָמָעָר גַּעַלְאָזָטָאָגָן אַגְּנְצָן קָאַרְטָאָן מִיטָּ שְׁנוּרְעָוָאַדְלִיעָס בַּיְּ אַונְדָּזָעָרָ טִירָ. אַלְעָרְלִיְּ קָאָלְרִוְן אַלְטָעָן נִיְּטָעָ — מִסְתְּמָאָה אַשְׁוּסָעָרָ וּוּאָס הָאָטָעָ אַזְּ גַּעַהְאָלָטָוּ בַּיְּ פָּעָנְסִיאָרְנָן..." אַיר קָוָן אַיזְּ יְעַדְעָרָ מִינְוֹתָהָעָרָגָעָוָרָן אָנוֹ אַיךְ הָאָבָּא גַּעַמְוֹת

איבער האקסן, וויל כ' האב מורה געהאט אויר צערהערטקייט וועט העכערן דעם בלוטדרוק
בוי אויר.

"אנטשולדייט", האב אויך געזאגט. "אויך האק אפיך איבער די ריד, זאלט אויר לעבן אין נחת אוון
פריד. הע, הע... אויך פארשטיי וואס אויר זאגט. טא וואס זאל אויך טאן?"

"דו דארפֿסט גָּרְנִישֶׁט טָאָן. אויך וועל אַרְוִישִׁיקָּן צַוְּלָע חַבְּ" דִּהְיָצָר אֲלֵיכְּבוֹרָוּ וְעוֹגְּדָן דְּבָן
טִיבָּרָן בּוֹר אָוֹן בְּעָטוֹן, אָז דִּי וְאָס וְוָלוֹן עַס בְּאַקְוּמָן זָאָלָן מִיר וְאָס גִּיכָּרָא לְאָזְן וְוִיסְקָן... אַיְדָעָר
קְאַמְּפִיוּנְעָרְשָׂטוֹאמָן נְעַמְּט אֶלְךָ אַבְּעָר אָוֹן צַעְ-דָּעַס' גִּיעָזָן אַרְוִיסָּקָן בְּאַנְצָץ. אָוֹן נָאָר אָ
וּוִיכְטִיקָּעָ קְרָאָגָע: וּוֹר וּוֹטָבָא בְּאַצָּלָן פָּאָרְטָא דִּי אַלְעָבָא בְּיַכְּעָר אַרְוִיסְצּוֹשִׁיקָּה? וּוִיסְטָ וּוֹיְקָל עַס
קָאָסְט עַפְּעָס צַו שִׁיקָּוּ קִיּוּן רָוְסָלָאנְד?"

צָוָם סּוֹף הָאָבָן מִיר בְּאַשְׁלָאָן אָז כִּיּוּל אַרְוִיסְיָקָן בְּיַכְּעָר בְּלִוְיז אַיְן דִּי פְּאַרְאַיְינִיקָּטָע שְׁטָאָטָן
אוֹן דִּי אַוִּיסְלָעָנְדָעָר וְאָס וְוַיְלָו בְּאַקְוּמָן בְּיַכְּעָר וְוָלוֹן מְחוֹן גַּעֲבָן אָן אַמְּעָרִיקָן
אַרְאַנְזְּשִׁירָן אָז זַיְעָר אַמְּעָרִיקָן בְּאַנְטָאָקָט זָאָל זַיְיָ שִׁיקָּוּ דָּאָס בּוֹר. אָוֹן... אוֹן... אוֹר וּוֹלְמוֹן
דָּאָס גַּעֲלָט שָׁאָקָן.

סּוֹאַז מִיר אַזְשָׁ נִשְׁתָּגָט גַּעֲוָאָרוֹן טְרָאַכְּטָנְדִּיקָּקָן שָׁאָקָן גַּעֲלָט, אַבְּעָר אַיְן טָאָג, בְּלִוְיז צְוַויִּי
וְוְאָכָן פְּאָרְ פָּסָח, אַיְזָ מִינְן וּוֹנְטָשָׁ מִקְוִים גַּעֲוָאָרוֹן: קִינְדָּעָרְלָעָךְ וְוָעָלָן אַיְצָט קַעְנָעָן הָאַלְעָטָן מִינְן
בּוֹר אַיְזָ דִּי הָעָנָט אָוֹן מִנְעָנָל לְיַדְעָר וְוָעָלָן אַרְוִיסָּקָן קוֹן זַיְעָרְעָז יְסָעָמָלָעָר. דִּי רְבִיצָין אַיְזָ גַּעֲוָאָרוֹן
אוֹיְגָעָהְחַטְעָרָט אָוֹן אוֹיךְ אַזְשָׁ. וְעוֹן אַיְקָ בְּיַן אָז שְׁוִין גַּעֲקָומָעָן צַוְּזִיךְ אַיְזָ פְּאַרְאַיְינִיקָּטָע דָּאָס
שְׁוִיסְעָרָל אָוֹן גַּעֲרָבָעָטָגָט בַּיְּ רַיְּ גּוֹגְלַיְּפָלְלַחְ בְּיַדְעָר זַעֲנָעָן דָּאָז דִּי פְּאַרְאַיְינִיקָּטָע שְׁטָאָטָן.
כְּהָאָב זַיְקָ וּוֹדָעָר דְּעָרְשָׁאָקָן וְעוֹן כְּהָאָב דְּעָרְזָעָן אָז דִּי צַאָל אַיְזָ דִּי טְוִינְטָעָר. אָוֹי, בְּיַן אַיְזָ
נָאָיוֹ וְזַיְיָ אַיְגָעְבָּוֹרָן לְעַמְּלָעָלָן! וְעוֹן מַעְיָנְטָבָא אָז נִיְּעָמָדָן פְּרָאַיְעָקָט דָּאָרָךְ מַעְןָה הָאָבָן אָז פְּלָאָן.
מַעְדָּאָרָךְ אַוִּיסְפָּאָרָשָׁן וְאָס דָּעָרָ פְּרָאַיְעָקָט קוֹאָדָעָרָט. מַעְדָּאָרָךְ זַיְקָ הָאַלְעָטָן מִיטָּן וּוֹמָעָן עַס אַיְזָ
אוֹן עַזָּה. אָוֹן דָּעָר עַיְקָר, זַיְקָ נִשְׁתָּגָט אַבְּלָיְן! אָוֹן אַיְקָ? אַיְקָ לְוַיְרָ נָאָרָעָרָפָאָן וְאָס
מִיר אַרְיָן אַיְזָ קָאָפָ! אָוֹן וְאָס בְּיַן אַיְזָ דִּאָ אַרְיָנְגָעָרָאָכְ!

נָאָר דָּעָם וְאָס אַיְזָ הָאָב זַיְקָ אַלְיָן גַּט אַגְּנָעָזְדָלָט הָאָב אַיְזָ זַיְקָ טָאָקָע בְּאַקְלָאָגָט צַוְּ אַפְּרִינְד
וְוְאָס גַּעֲלָטְשָׁאָקָן פְּאָרְ יְדִישָׁע אַרְגָּאַנְזָאַצְיָעָס אַיְזָ זַיְקָ טָאָקָע זַיְן אַרְבָּעָט. עַר וּוִיסְטָ וְאָס
טָאָן. הָאָב אַיְזָ אַיְסָ אַגְּנָעָקְלָוְגָעָן, אוֹן כָּאָטָשׁ עַר הָאָט מִיר בְּאַלְדָּ פָּוֹן אַנְהָיָבָא גַּעֲזָאָגָט אַיְזָ עַר אַיְזָ
זַיְעָרָ פְּאַרְנוֹמָעָן אָוֹן הָאָט נִשְׁתָּגָט קִיְּוָן צְיִיטָ, הָאָט עַר מִיר אַוִּיסְגָּעָהְרָט אָוֹן דָּעָרָנָאָר
צַוְּ פְּאַרְשָׁטְיוֹן, אַיְזָ מַזְחָאָלְיָן קְלִינְגָעָן יְדָעָן פְּרִינְדָּן פְּרָעָזְעָלָעָךְ, זַיְיָ קְלָאָר
מְסֻבִּיר זַיְן וְאָס אַיְזָ וְזַיְלָ אַוְיְטָאָן, פְּאָרְ וְאָס עַס אַיְזָ אַוְיְטָקָעָ צַאָל צַוְּשָׁיָן, אָוֹן וְאָס
וְזַיְלָן זַיְיָ. אַגְּנָצָן קְוָרָס אָוֹן גַּעֲלָטְשָׁאָקָן הָאָט עַר מִיר גַּעֲגָבָן!

אַיְזָ הָאָב אַיְסָ שְׁטָאָרָק בְּאַדְאָנְקָט אָוֹן גַּעֲוָוָסָט אָוֹן הָאָרָצָן אַיְזָ קָעָן דָּאָס
טָאָן. אַיְזָ קָעָן גַּעֲבָן וּוֹמָעָן עַס זָאָל נִשְׁתָּגָט זַיְן גַּעֲלָט פְּאָרְ אַלְיָ�וָדְקָעָרָ סִיבָה... עַרְשָׁתָ דִּי
פְּאַרְאַגְּנָעָנָעָן וְזָאָרָה אַיְזָ אַיְסָ אַגְּנָעָקְלָוְגָעָן, אוֹן דָּעָרָ פְּרִינְדָּן
רָאָק -סָאָסְטִיעָי, דָּעָרָ צְוַיְעָטָר צַוְּעָטָר בְּלָוְטָאָרָק סָאָסְטִיעָי אַזְשָׁ דָּעָרָ דְּרוֹטָעָר צַוְּ דָּעָרָ
מוֹלְטִיסְקָלְלָעָרָץ סָאָסְטִיעָי. דָּעָרָ מַזְחָאָלְיָן, אָוֹנָדָז צַוְּעָגָעָיָר, אַיְזָ זַיְיָ גַּעֲשָׁטָאָרָבָן
מִןְן בְּלָוְטָאָרָק אָוֹן מִינְן בְּעַטְעָ פְּרִינְדָּן עַסְעָטָרָהָט בְּיַיְרָ גַּעֲלִיטָן
מוֹלְטִיסְקָלְלָעָרָץ. אַבְּעָרָ אַיְזָ הָאָב קִיְּוָן מַזְחָאָלְיָן גַּעֲבָעָטָן קִיְּוָן גַּעֲלָט
שְׁכָנָס אֲבָוִים אַיְזָ גַּעֲקָלָאָן אַיְבָרָן פְּלוּוּסָטָן מִינְנָעָם אָוֹן גַּרְאָבָרָ צְוַוְּגָעָ דָּעָרָוָן
אַיְינָעָן זָאָלָן מִינְנָעָ שְׁוִיבָן — הָאָב אַיְזָ בַּיְּ זַיְיָ גַּעֲרָנִישָׁט גַּעֲמָאָנָט אָוֹן
אַלְיָן בְּאַצְּאָלָטָן
פְּאַרְדִּיכְטָן.

אוֹן דִּאָ הָאָט זַיְקָ אַיְזָ מִיר אַגְּנָהְיָוָן גַּעֲהִיצְטָן גַּעֲרָאָנְגָל: אַיְזָ נִשְׁתָּגָט
זַיְן צְוּקוֹנְטָ? פְּאָרְ וְאָס זָאָל זַיְקָ שְׁעָמָעָן צַוְּ בְּעָטוֹן גַּעֲלָט דָּעָרָקָאָר? אַיְזָ בְּעַט
גַּעֲלָט פְּאָרְ זַיְקָ! דָּעָרָ אַמְתָּא אַיְזָ אַיְבָרָ נִשְׁתָּגָט קִיְּוָן צְיִיטָ אָוֹן
בְּאַרְיכָותָן צַוְּעָנְדָלְקָעָרָמָעָטָן. אַיְזָ צְוַלְבָּ פּוֹלְקִיטָן זָאָלָן דִּי
נִיוּעָץ? "זַיְנָט וְעוֹנוּ בִּיסְטוּ גַּעֲוָאָרָן אַזְאָ צְעָמָוָהָיקָעָ?" הָאָב אַיְזָ זַיְקָ אַלְיָן
סּוֹף הָאָב אַיְזָ גַּעֲשָׁמָטָן צַאָל זַיְיָ אַזְאָ צְוַצִּיקָל. אַיְבָרָ דָוּ פְּרוֹוֹסָט
פְּאַרְקִוְּקָן דִּי בְּיַכְּלָעָר וּוֹלְעָן זַיְיָ נָאָרָ לְיַגְּן לְאַגְּנָהְיָן
אַיְינָעָטָן מָוֹטָ!! נָוָס קָעָן זַיְן דָּאָס עַרְגָּסְטָעָ? אַיְזָ הָעָרָט/לִיְעָנָט וּוֹנְטָעָר!

(המשך קומט)

מענטשן אוון געשענישן

בִּים שָׁאַפְּן גָּלְטָ בֵּין אֵיךְ אֲ קַנְאָפְּן מְבִינְטוּ

Fundraising Was Never My Forte

פֿוֹן חַנְהַ-קִיְגֶּל טַעַרְטַלְטוּבּ

דָּעַר צוֹוִיטָעָר אוֹן לְעַצְטָעָר קָאָפְּטָל פֿוֹנוּם אַרְטִיכְל, “אֵיךְ פֵּיר מַלְחָמָה מֵיטַדִּי קָעַסְטָלְעָן בִּיכְעָר”

אין מײַנע קלאסן גיב אויך אַלְעָ מַאל אָפּ צָעַן אַדְעָר פֿוֹקְצָן מִינּוֹת אוֹיְקָן פֿאָרָשְׂטִיָּן דָּאָס גַּערְעַדְעָעָ יִדְישָׁ. האָב אויך באַשְׁלָאָסּוֹן אוֹזְ אֵיךְ וּעַל מִינּוֹן לאָנְגִיּוּרְקָע סְטוּדְעַנְטָן דָּעַרְצִילָן וּוְעַגְּנוּ מִינּוֹ פֿרָאַיְקָט אָרוּיְצְוִישָׁקָוּן דִּי בְּכָעָר אָוֹן קָאָמְפָאַקְטָלְעָר פֿוֹן מִינּוֹן קִינְדְּעַרְלִידָעָר צָוּ יִדְישְׁרַעְדְּנִידִיקָע קִינְדְּעַרְגְּרוּפָעָסּ. אַכְשָׁר וּוְעַלְוּ זַיְמָר וּוְעַלְוּ הַעַלְקָן מִיטַּדַּעַן אֵיךְ האָב גַּערְעַדְעָעָט פָּאַמְעַלְעָר מִיטַּעַטְזָאַיזָּס אָוֹן מַעַט מִיר אַנְגְּוּקָוּקָט וּוּ אֵיךְ וּוְאַלְטָ גַּערְעַדְעָט גַּרְיכִּיש — נִישְׁט וּוְתִיל זַיְמָר האָבָן נִישְׁט פֿאָרָשְׂטָאָנָעָן וּוּאָס אַרְץָגָן, נָאָר וּוְתִיל כִּיהָבָד דָּעַרְזָעָן אַיְמָרָעָר אַיְגָן אָז מִינּוֹן פֿרָאַיְקָט אַיְזָזְיָי נִישְׁט צָום הָאָרֶצָה. בֵּין אֵיךְ באַלְדָּ אַרְבִּינְעָר צָום אַיְסְבָּעָסְעָרָן זַיְמָעָן הַיְמָאַרְבָּעָט אוֹן שָׁוֹן פֿאָרָשְׂטָאָנָעָן אַז אַיְקָן מַזְפּוֹן שָׁאַפְּן גָּלְטָ אַוְרָן אַנְדָּעָר אוֹפָן.

כִּיהָבָד זַיְמָר דָּעַרְמָאנְטָן אַיְן אָמָן פֿוֹן באַסְטָאָן וּוּאָס האָט זַיְמָר צְוָגְשָׁאָרָט צָוּ מִיר אוֹן כָּאַטְשָׁ אֵיךְ הַאָב אִים אַפְּגָעָזָאָגָט קְלִינְגָט עַר מִיר נָאָר אַלְצָ יְעַדְנָ פֿרְטִיכִּיק וּוּאָס אֵיךְ טָוּן שְׂבָתָן. אַיְדָוּ וּוְיִיסְׁ אַז עַר האָט גָּלְטָ אַוְן גִּיטְּהָאָרֶצָה צְדָקָה. עַר אַיְזָא בִּיסְלָא טַשְׁוָאָקָ, אַבְעָר אַכְשָׁר וּוּעַט עַר מִיר וּוְעַלְוּ צְוָרְדִּין שְׁטָעָלָן.

וּוְעַן האָב אִים אַנְגְּעַלְוְנָגָעָן הָאָט עַר זַיְמָר טָאָקָע דָּעַרְדְּרִיטָו וּוְתִיל דָּאָס אַיְזָגְעָוָן דָּאָס עַרְשָׁטָעָמָל וּוּאָס אֵיךְ קְלִינְגָאַיִם. כִּיהָבָד אִים פֿאָרָגְעַלְיִיגָּט וּוּאָס אֵיךְ טָוּן עַר הָאָט זַיְמָר נִישְׁט אַפְּגָעָזָאָגָט; בְּלוּזָי מִיר גַּהְיִיסְׁן וּוְאַרְטָן בְּזַי זְוָנִיקָ. זְוָנִיקָ וּוּעַט עַר מִיר זַיְמָר וּוְתִיל גָּלְטָ עַרְשָׁטָעָמָל וּוְעַט מִיר גַּעֲבָן. מִינּוֹן שְׁמִיכְלָה הָאָט נִישְׁט אַהֲלָבָע שָׁעה אָוֹן דָּעַרְנָאָךְ וּוּעַט עַר מִיר זַיְמָר וּוְתִיל עַר גַּעֲבָן בְּזַי זְוָנִיקָ מִזְוָּן מִיר רָעַדְנָ יְהָדוֹן דָּעַם קָאָנְטָאָקָט, אָוֹן גַּעֲנָומָן בְּוּרְטָשָׁעָן: “אַזְאָ אַזְוֹתָ!” סָאָרָא חַזְפָּה! עַר מִינְיָט אֵיךְ בֵּין ‘צָום הָאָבָן’, וּוּ דִי מַאְמָעָ קְלָעָגָט זַיְמָר. עַר מִינְיָט עַר קָעָן מִיר אַפְּקוּיָּהוּן, קִיְּפָן מִינּוֹן צִיְּעָן אַוְן עַכְנָעָר, רַעַכְטָעָר מַשְׁוְגָעָנָעָר!” אָוֹן אֵיךְ האָב באַשְׁלָאָסּוֹן מַעַר נִישְׁט צָוּ רָעַדְנָ מִיטַּ אִים.

וּוְעַן כִּיהָבָד גַּעֲבָעָטָן בַּיְ אַצְוּיְטָן פֿאָרָמְעַגְלָעָכָן מָאוֹן עַר זַיְלָ שְׁטִיצָן מִינּוֹן פֿרָאַיְקָט צָוּ פֿאָרָשְׂפָּרִיְיָוּן יִדְישָׁ אָוֹן יִדְישָׁ אֵיךְ קְלִינְגָאַיִם. יִתְוּמִים אָוֹן יִדְישָׁ אַיְזָגְעָזָאָגָט, אָבָעָר אִים גַּעֲוָאָלְטָ קְרָעָגָן צִי עַר קָעָן נִישְׁט שְׁטִיצָן בְּיִדְעָ: יִתְוּמִים אָוֹן יִדְישָׁ, אָבָעָר סְאַיְזָ שְׁוִין נִישְׁט גַּעֲוָוָן מִיטַּעַט צָוּ רָעַדְנָ. האָב אַיְקָעָוָסְט אוֹרְזָיְכָעָר, אָז אַיְיךְ האָב נָאָר נִירְוָה — זַיְמָר קָאָרְלָאָזָן אוֹרְזָיְגָטָס בְּאָרְאָט. אָוּבָסְאַיְזָ אַבְעָרְטָאָר — וּוּעַט זַיְמָר אָוּבָסְאַיְזָ — וּוּאָס טִוְּגָמָר זַיְמָר שְׁלָאָגָן קָאָפּ אַיְזָ וּוּאָנָעָ?

די מעָשָׁה לְאַזְזָר אַבְעָר אָוּסָ צָום גַּוְטָן.

צְוַיִּי טָעַג נָאָר דִּי מַאְדָּנָע טַעַלְעַפְּאַרְשְׁמוּסָן אַיְזָ צָוּ מִיר גַּעֲקָוָמָעָן אַיְינָעָר וּוּאָס וּוּוִינְטָ נִישְׁט וּוּסְטָ, מִיטַּ אַיְדִּישָׁן בְּרִיוּוֹ אַבְעָרְצָאָעָצָן. דָּעַר בְּרִיוּוֹ אַיְזָ גַּעֲוָוָן צְוַיִּי זְיַטְלָעָר לְאָנְגָן, אַנְגְּעַרְבִּין מִיטַּ זְיַעְרָ אַלְאָרָאָר הַאֲנְטְשָׁרִיטָ. כָּאַטְשָׁע דָּעַר בְּרִיוּוֹ אַיְזָ גַּעֲוָוָן לְאַמְּינְרָאָט, הָאָט דָּעַר קְלִיעָנְטָ אִים גַּעֲהָאָלָט צָאָרָט אָוֹן לְבִינְדִּיקָ וּוּ אָן עַוְּגָעָלָעָ. אָוֹן דָּאָ וּוּרְטָ דִּי מַעַשָּׁה זְיַעְרָ אַיְנְטְּרָעָסָאָנָט. וּוּעַן כִּיהָבָד אִים גַּעֲזָאָגָט וּוְתִיל קָאָסְטָן (נִישְׁט קִיְּוָן סְךָ) הָאָט עַר מִיר גַּעֲגָבָעָן טָאָפָל דִּי סְוּמָעָ. וּוּעַן כִּיהָבָד אִים גַּעֲזָאָגָט אַז דָּאָס אַיְזָ צָוּ פֿוֹן לְאָנְגָן אַז בַּיְ אַגְּרָמָוּטִיקָן אַז אַיְיךְ זַיְמָר שְׁוִין זַיְמָר וּוְתִיל עַר וּוּוִיסְטָ שְׁוִין פֿוֹן לְאָנְגָן אַז בַּיְ אַגְּרָמָוּטִיקָן.

בָּאָלָד אַיְן דָּעַר פֿרְיָי האָב אַיְקָעָט דָּעַמְבָּרְיָוָאָרְצָעָט אָוֹן דָּעַם קְלִיעָנְטָ אַנְגְּעַלְוְנָגָעָן מִיטַּ דִּי גַּוְטָעָס, אַז דִּי אַבְעָרְצָעָגָג אַז פֿאָרָטִיקָ. כִּיהָבָד גַּעֲבָעָט זַיְמָר צְוִירָאָס, אַיְזָ זַיְלָ אִים קָעָן צְוִירִיקָן דִּי אַבְעָרְצָעָגָג אָוֹן אַשְׁעָקָ מִיטַּן אַבְעָרְקָן גָּלְטָ.

„ניין, נישט נייטיק!“ האט ער געגענטפערט. „דאס איבעריקס אויז פֵּאָר דַּיר, טְרִינְקְגָּלֶט.“

„אַבעָּר דָּאָס אויז מַעַר וּוִי הַוְּנְדָּרְטַּן דָּאָלָּאָר!“ האב אויך געטענהט.

„ニישקהה“, האט ער געגענטפערט. „אַיך קָנוּ בָּאַלְדַּ קּוֹמָעָן אֲפָנָעָמָעָן דִּי אַיבָּעַזְעַצְוָגָן. אַיך בַּיִּזְעַר נִיגְעָרֵיךְ צַו וּוַיְסַן וּוְאָס דַּעַר טָאָטָעָה אַהֲרָוֹן גַּעַשְׁרִיבָן. דָּאָס אויז דַּעַר אַיְנְצִיקָּר עַקְזְעַמְפָלָאָר וּוְאָס אַיך אַהֲרָן תָּאָטָנס הַאנְטְּשִׁרְפָּת.“

מייט צען מינוט שפערטער אויז ער שוין געווונן בײַ דער טיר. ער האט זיך זיינער דערקייט מיט דער ארבעט און מייט דעם וּוְאָס אַיך אַהֲרָן פֵּאָר אַים געטאָן.

כ'האָב ווִידָּעַר גַּעַפְרוּוּט אִים אַוְיסְטָעָלָן אַטְשָׁקָע, אַהֲרָט ער זיך זיינער אַפְּגַעַזְגָּט, צַוְּגַבְּנְדִּיק: „הַלוֹּאָי וּוְאָלָט אַיך גַּעַקְעַנְטַּן טָאָן מַעַר! דַּו וּוַיְשַׁטְּ נִישְׁטַּו וּוְאָס דַּו הַאֲסָט גַּעַטְאָן פֵּאָר מִיר.“ אָנוּ ער אויז אוועק.

מייט דרייט טאג שפערטער קלינגט דער קליענט אָנוּ מַיר צַו זָאָגָן אָז ער האט שוין גַּעַוְיִין זַיְנָעַ טַעַכְטָעַר דִּי אַיבָּעַזְעַצְוָגָן פָּוּן בְּרִיוֹ אָנוּ זַיְן פְּרִיאָעַן זַיְךְ אָוִיךְ. דעם אַמְתָּה גַּעַזְגָּט אָז דַּעַר אַיְנָהָאלָט פָּוּן בְּרִיוֹ גַּעַוְיִין גַּאֲרְנִישְׁטָט סְפָעַצְיָעלָס.

זינט ער אויז געווונן אויז גוֹט אַוְיכְּגַעְלִיגְט אָנוּ נִיטָּגְעַבְּן קִיּוֹן סִימָן אָז ער ווִיל פֵּאָרָעְנְדִּיקָו דֻּעַם שְׁמוּעָס, הַאָב אַיךְ, אַבְּיסְל שְׁעַמְעוֹדְחִיק, דָּרְמָאנְטַּזְיִנְעַן ווּרְעַטְעַר אָז ער וּוְאָלָט מִיךְ מִיטָּנָאָר עַפְּעַס גַּעַוְאָלָט הַעֲלָאָן, אָנוּ כ'הַאָב אִים אַנְגָּהָהָוּבָן צַו דָּרְצִיכְלָן ווּעְגָּן מִין פְּרָאַיְיךְ אַרְיוַיסְצּוֹשִׁיקָן מִינְנָעַ בְּיכָעָר צַו קִינְדְּעָר אָנוּ יִדִּישְׂרָאֵלְדָּנְדִּיקָע מְשִׁפְחוֹתָן. ווּעַן כ'הַאָב גַּאֲרְנִישְׁטָט גַּעַהְעָרָט הַאָב אַיךְ גַּעַמְינִיט אָז אַיךְ הַאָב אִים צַו קִיל פְּאַדְרִירִיט אַקְאָפְּ אָנוּ ער האָט שְׁוִין אַפְּגַעַהְאָקט דֻּעַם קָאַנְטָאָקט. כ'הַאָב גַּעַגְעַבָּן אַטְקָו אַנְטוּשָׁוֹן זַיְצָץ אָנוּ פְּלָוְצְלִינְגָן פְּרָעָגָט ער: „מַעַג אַיךְ צַוְּקָוּמָעַן זַעַן דִּי קִינְדְּעָרְבִּיכְּעָר?“

כ'הַאָב נִישְׁטַּא גַּעַגְלִיבְּטָן. „יָאָ. יָאָ. אַיךְ ווִיל זַיְן אַיךְ ווּוִיזָּו,“ הַאָב אַיךְ קִוְּמָס אַרְיוַיסְגַּעְקָוּמָעָשָׁן.

בְּקִיצּוֹר, ער אויז באַלְדַּ אַנְגְּקָוּמָעָן. כ'הַאָב אִים גַּעַוְיִין דִּי בִּיכָּעָר אָנוּ אִים גַּעַשְׁפִּילְטָן דָּאָס קָאַמְפָאָקְטָל לִיְדָעָר. ער האָט זַיְךְ מְחֵיה גַּעַוְיִין. נָאָר אַשְׁעָהָה אַהֲרָט ער אַרְיוַיסְגַּעְנוּמָעָן דֻּעַם טַיְשְׁטָעָר אָנוּ גַּעַרְגָּעָט: „וּוְעַט צַוְּיִין הַוְּנְדָּרְטַּן דָּאָלָּאָר זַיְן גַּעַנְגָּו?“ אַיךְ בַּיִּנְעָוָן וּוּי פְּאַרְגְּלִיוּעָרְטָן פָּוּן שָׁאָק אָנוּ נָאָר מַעַר שָׁאָקְרִיט ווּעַן ער האָט זַיְךְ אַלְיָוּן מִשְׁבָּגְעָוָן אָנוּ גַּעַזְגָּט: „אַפְּשָׁר אָז דָּרִיט הַוְּנְדָּרְטַּן בְּעָסָעָר,“ אַרְיוַיסְגַּעְנוּמָעָן דֻּעַם טַיְשְׁטָעָר אָנוּ מַיר גַּעַגְעַבָּן דָּרִיט הַוְּנְדָּרְטָן דָּאָלָּאָר מְזָוָּן.

וּעַן גַּיט ווִיל שִׁיסְטַּא בְּעַזְעַם אוּרִיךְ!

כ'הַאָב גַּלְיִיךְ אַנְגְּקָלוֹנְגָּעָן צַו דַּעַר רְבִיצִין. זַי הַאָט מַיר גַּעַגְעַבָּן דִּי צַעְגְּלִידְעַר-בְּלָעְטָעָר מִיטָּדִי נְעַמְעָן, אַדְרָעָסָן אָנוּ טַעַלְעַפְּאָנָעָן פָּוּן דִּי וּוְאָס הַאֲבָן אַיר גַּעַשְׁקִיט בְּלִיצְבְּרִיוּולְעָר בְּעַטְנְדִּיק דִּי בְּכָלָעָר. אַיךְ אָנוּ מִין נְבָרָעָר פְּרִיאָנְדַּה אַהֲרָן אַיְנְגַעְפָּאָקְט אָנוּ אַדְרָעָסִירְט זַיְעָר אַסְטְּרָהָאָר קָאַנְוָעָרְטָן פֵּאָר דִּי בִּיכָּעָר אָנוּ קָאַמְפָאָקְטָלָעָר אָנוּ זַיְיךְ אַרְיוַיסְגַּעְשִׁיקְט נָאָר פְּסַח קִיּוֹן וּוּשְׁאָמִינְגָּן, מְאַנְטָאָטָעָה אָנוּ מַעַר גַּעַוְיִינְטָלְעָכָבָעָר עַרְטָעָר, אָז מַעַזְאָל זַיְיךְ קָעָנָעָן אַוְיסְטִּילָן דִּי קִינְדְּעָרְלָעָר וּוּ אַפְּיקְמוּרְמָתָנָות.

דַּעַר שְׁלָל דָּאַנְקְבָּרוּ וּוְאָס אַיךְ הַאָב בְּאַקְוּמָעָן וּוּעַלְוָן מַיר דָּעַרְוָאָרְעָמָעָן דָּאָס הַאָרֶץ יָאָרָן לְאָנָגָן.

קונסט און קולטור, און אנדענך

מוזיקאָלאָג און פֿאָרלעגער וועלול פֿאָסטערנאָק — געשטיָרבָּן צו 86 יָאָר

Musicologist and Publisher Velvel Pasternak Dies at 86

פֿוֹן הענער סַפְאָזְשַׁנִּיק

ועלול פֿאָסטערנאָק, דער מוזיק-היסטָּרִיקָּעָר און פֿאָרלעגער וואָס האָט שטארק משפייע געוען אויף דורות. יִדּוֹן מיט זיַּין בקייאָות אַין דער חסידישער אַון אַנדערע מײַנים יִדְישֶׁר מוזיק, אַיז דִּינְסְּטִיק געשטיָרבָּן אַין נִוִּיאָרָק אַין עַלְתָּעָר קָוָן 86 יָאָר.

פאָסטערנאָק אַיז גַּעֲבִירָן גַּעֲוָאָרָן אַין טָאָרָנטָא, קָאנְאָדָע בֵּית אַ פרְּוּמְּרָעָרָשָׁה, אַפְּשָׁטָאִמִּיקָּעָר קָוָן דֵּי מַאֲצָּזִיכְּעָר חָסִידִים. צו 16 יָאָר האָט מעַן אַים גַּעֲשִׁיקְּטָקְּיָה נִוִּיאָרָק זִיךְּ לְעָרְנָעָן אַין דער מִיטְּלָשָׁלָקְּן יִשְׂבָּהָאָנוֹנוֹעָרְסִיטָּעָט ("עַמִּיטִּיאָיִ") אַון נָאָר דֻּעָם אַין יִשְׂבָּהָאָנוֹנוֹעָרְסִיטָּעָט גּוֹפָא, קָוָן וְאַנְעָן עַר האָט גְּרָאָדִירָט אַין 1955.

אַ טָּאָלָאנְטִירָטָר זִינְגָּעָר אַון מַוזִּיקָּעָר, האָט עַר בָּאַשְׁלָאָסָן נִישְׁטָקְּזָה, אַיז אַוּוּנָק שְׁטוּדְּיוֹן פְּאַינְגָּעָן אַין דער "דְּזָשְׁלִיאָרְדִּי-מוֹחַשְׁקָוָלָה" אַון באַקְוּמָעָן אַיִלְּמִיקְּ-דָּרְצִינְגָּעָן קָוָן קָאָלָאמְבִּיעָאָנוֹנוֹעָרְסִיטָּעָט. אַין קָאָלָאמְבִּיעָה האָט עַר זִיךְּ אַוְירָבָּאָן באַקְעָנָט מִיטּ זִיךְּ צָוקְוּנְקָדִיקָּעָר פְּרָרוּי, גָּאָלְדָא.

אַין דֵּי 1960 עַר האָט מעַן אַנְגַּעַשְׁטָעַלְטָ פֿאָסטערנאָק צו אַראָנְשִׁירָן אַון דִּירְגִּיגָּרָן אַצָּאָל אלְבָאָמָעָן קָוָן וְוִינְיִיךְ בְּאַקְאָנְטָעָר חָסִידִישָׁע לְדִיעָר. מִיטּ דַּעַר צִיטָּזְעָנָעָן זָאָמְלָנוּגָּעָן בְּאַקְאָנְטָ גַּעֲוָאָרָן וְדַעַר סִימְרְמָבוֹהָקָה קָוָן דַּעַר חָסִידִישָׁר מַוזִּיק אַין אַמְּעוּדִיקָּעָן.

אַין 1971, באַמְּרָקְּנְדִּיק וְוִינְיִיךְ בְּיִכְּעָר עַס זָעָנָעָן דָּא קָוָן חָסִידִישָׁע פֿאָלְקְּסְּלִידָעָר — אַון בְּקָרְט אַין אַצִּיטָּז וְעַנְעָס האָט זִיךְּ שְׁטָאָרָק צְעַוְּאָקָסָן דֵּי חָסִידִישָׁע בְּאַקְעָלְקָעָרָוָגָּבָּי וְוּמְעָן דֵּי לִידְעָר זָעָנָעָן אַזְוִי חָשָׁב — האָט פֿאָסטערנאָק גַּעֲרִינְדָּעָט "טָאָרָא פֿאָבְּלִיקִישָׁאָנָס", דָּוָרָךְ וְעַלְכָּעָר עַר האָט אַרְיוֹסְגָּעָבָן מַעַר וְיִזְחָק 150 גּוֹט גַּעַשְׁרְבִּעְנָעָן, צְוָרְטִילְעָכָעָן אַוְן וְאַלְוָוָעָלָעָן בְּיִכְּעָר וְוָעָגְדָּעָר חָסִידִישָׁר, יִדְּשִׁישְׁ-פְּרָאָכִיקָּעָר, יִשְׂרָאָלְדִּיקָּעָר, חַזְנִישָׁר אַוְן קְלָעְזְמָרְ-מַוזִּיק. אַדָּאנְק דֵּי בְּיִכְּעָר האָט דַעַר בְּרִיאָטָר וּלְמַעַן זִיךְּ גַּוט בְּאַקְעָנָט מִיטּ דַעַר רִיכְעָר מַוזִּיק-יִרְוָשָׁה קָוָן יִדְּשִׁין פָּאָלָק.

נָאָר מַעַר טְשִׁיקָאָוּז אַיז וְאָס פֿאָסטערנאָקָס "אִימְפְּרָעִיעָ" קָוָן יִדְּישֶׁר מַוזִּיק אַיז פְּרָאָדוֹצִירָט גַּעֲוָאָרָן נִישְׁטָקְּזָה בְּיִכְּעָר שְׁטָאָרָק צְעַוְּאָקָסָן דֵּי יִדְּשִׁישְׁ-פְּרָאָכִיקָּעָר, נָאָר דּוֹקוֹא קָוָן זִיךְּ בְּאַשְׁיְידָעָנָעָר שְׁטוּב אַוְן סִידְעָרְהָוָרָסְטָ, נִיְּזִי, וּוּ עָר, גָּאָלְדָע אַון זִיְּעָרָעָ קִינְדָּעָר האָבָן אַנְגַּעַטְרִיטָט מִיטּ דַעַר טָאָגְטָעְגָּלְכָּבָעָר אַפְּעָרָאַצְּיעָן קָוָנוּם גַּעַשְׁעָקָט.

פאָסטערנאָק האָט פֿאָרָאָבָּלָט זִיךְּן קָרְוי גָּאָלְדָע; צִיְּנָעָן קִינְדָּעָר שִׁירָה, נָוָה, גָּדְלָה, מָאיָר אַוְן עַטְרָה; צִיְּנָעָן שְׁוּעָטָעָר שִׁירָלִי אַוְן 22 אַיְנִיקְלָעָךְ.

פאָסטערנאָק טִיְּפָעָר אַינְטָעָרָעָס צו אַלְעָ — אַסְפְּקָטָן קָוָן דַעַר יִדְּישֶׁר מַוזִּיק — אַרְיִינְגָּעָרְעָכָנְטָ סְטָילָן מַוזִּיק מִיטּ וְעַלְכָּעָר עַר אַיז נִישְׁטָאָוִיְּגָעְוָאָקָסָן — האָט אַים אַיְנִיפְּרִירָט צו פּוּבְּלִיקָרָן דֵי סָאָמָעָרָעָשָׁטָעָר בְּיִכְּעָר קָוָן זָעַלְטָעָנָעָן לְדִיעָר, וְאָס זָעָנָעָן הַיָּינְטָאָט אַטְיִיל קָוָנוּם אַקְטִיוֹן וְרַעֲפּוֹטָעָר קָוָן מַוזִּיקָעָר אַיבָּעָר דַעַר וּלְעָלָט.

VELVEL PASTERNAK MEMORIAL PAGE/FACEBOOK
וועלול פֿאָסטערנאָק אַין זִיךְּן בְּיוֹרָא, בְּיִ אַים אַיְן שְׁטוּב

הָגָם עַר האָט נִישְׁטָקְּזָה בְּאַקְוּמָעָן קִינְיָה סְמִיכָה לְעַבְנָעָט גַּעֲדִינְטָו וְאַן אַנדְעָר סָאָרָט מַלְמָד. אַדָּאנְק זִיךְּן גַּעֲוָאָרְלִידִיקָּו וְוִיסְוָן אַין זִיךְּן הַיִּמְשָׁוָן, שָׁאָרְצִיְּנִיקָן אַוְן אַירְאָנִישָׁן רַעֲדָסְטִיל, האָט מִינְעָן אַיִלְעָטָפָט פֿאָרָבָעָטָן גַּעַבְנָעָסָן לְעַקְצִיעָס אַוְן לְעַרְנָעָנָעָן קוֹרָסָן. דָּעָרְבִּי אַיז עַר באַקְאָנְטָ גַּעֲוָאָרָן בְּיִדְּוֹתָיְדָא וְאָס האָבָן יִרְקָאָגְעָשְׁעָקָט מִיטּ יִזְנָן לְיִבְשָׁאָטָאָט אַוְן קָעָנְטָשָׁאָפָט קָוָן דַעַר יִדְּישֶׁר מַוזִּיקָלִישָׁר קוֹלְטוֹרִירָושָׁה.

יעַדְעָר אַיְנָעָר וְאָס שְׁפִּילְטָהָנְטָיְהָנְטָס טִוְּזָן מְבִיאָות. בְּהָדָה זִיךְּן אַנדְעָנָךְ.

ליטראטור

אליו וויזעל, במקומ-טאטע פאר קינדער פון שאritten הפליטה

Elie Wiesel, Surrogate Father For Children Of Survivors

פָּנוּ מִיכָּאֵל קְרוֹטִיקָאָוּ

אליו ויזעטס דאמאן "נאקט" (איןעם יידישן נוסח „אוון די וועלט האט געשויגן“) אוין דאס סמאע באקאנטער בוק וועגן דעם חורבן. הינטן לערטנט מען דאס אוין די אמעריקאנער שולן, אוון בי אַס ליענענער בליבט דאס דער איינץיקער מקרו וועגן דער חורבן-געשיכטע.

אֶבְרָע אַיִן דֵי 1960 עָרֵר יָאָרוֹן, וּוֹנוֹ וּוֹיזַעַל אֵיזֶה עֲרַשֶׁת בָּקָאָנְט גַּעֲוֹאָרוֹן אַיִן אַמְּרִיקָע, אַיִן צַיִן
עוֹלָם בָּאַשְׁטָאָנָעָן דָּעֵר עַיְקָר קוֹן דִּי קִינְדָּעָר קוֹן דִּי שָׂאָרִיתְהַפְּלִיטָה. גַּאנְצֶ אַקְטָה אַבָּן דִּי עַלְתָּעָר
גַּאֲרָנִיט דָּעַרְצִילְטָ זִיְעָרָע קִינְדָּעָר וּוֹעֲגָנוּ דָּעַם, וּוֹאָס זַיִה אַבָּן אַיבְּרָעָגְלָעָבָט אַיִן מִזְרָחְ-אִירָּאָפָע
בְּעֵת דָּעֵר מְלָחָמָה. קָאָר אָסְךְ קוֹן זִיְעָרָע קִינְדָּעָר הַאָבָּן וּוֹיזַעַל בִּיכְעָר גַּעֲוָנָטָן אַזְוָגָן
חוּרְבוֹן-דָּעַרְצָאָרְנוֹג קוֹן זִיְעָרָע אַיִינָגָעָן עַלְתָּעָר.

אין עיר פון די קינדרער איז געווען דער שורנאליסט האוארד רײַך. ער איז אויגעוואקסן אין דער יידישער געגנט סקאָקי, שיקאגו, און די 1960 ערד יאָרוֹן. זיין מאמע איז געווען אַמײַדְלַפּון צען יאָר אלט ווען די נאצִיטָן האָבָן דערשאָסּון ייז אַין אַיר שטָאַט דובּנע אַין וְאַלְיָין, אַון זַי האָט געווֹאנְדָּעָסּיט יאָרָן לאָגָן אַיבָּער אַוקָּראָנִיעָן אַון פּוֹלוּן. זיין טאָטוּ אַיז געווען 17 יָאָר אלט ווען דיטְשָׁלָאָנד אַיז באָקָאָלוּן פּוֹלוּן. ער האָט אַיבָּער גַּעֲלָבֶט דעם חורְבָּן אַין פֿאָרְשִׁידָעָנָעָן ארבעְטָלָאָגָרָן. די צוֹוִי האָבָן זַיךְ גַּעֲטָרָאָפּוֹן אַין שִׁיקָּאָגָע אַון חַתּוֹנָה גַּעֲהָט אַין 1953. נִיט דער טאָטוּ אַון נִיט די מאָמָע האָבָן דערצִיְּלָט זַיְעָר זָוָן וְעַגְּדָעָם, וְאָסּ זַי האָבָן אַיבָּער גַּעֲלָבֶט. אַבעָר זַי הָאָבָן זַיךְ צוֹמָאָל גַּעֲפִירָט מַאֲדָעָן. די מאָמָע פֿלְעָגָת זִיכְן גַּאנְצָע נַעֲכָט בַּיִם פֿעַנְצָטָעָר אַון פְּלוֹמוֹשָׁט הָטִינוּ אַיר מַשְׁפָּחָה פּוֹן אַסְכָּה וְאָסּ זָאָל קְוָמָעָן פּוֹן דְּרוֹזִין. דער טאָטוּ פֿלְעָגָט אַין מִיטָּן נַאֲכָט זַיךְ אַוְיְכָאָפּוֹן אַון אַרְאָפְשָׁלִינְגָּעָן אַגְּלָעָל בְּרוֹאָנְפּוֹן פְּדי אַבְּנִינְשָׁלָאָקָן. בַּיְּ טָאגְּ זַיְנָעָן דִּי עַלְטָעָרָן גְּעוּוֹן לְפִיטְשָׁע מַעֲנִישָׁן אַבעָר צוֹמָאָל זַיְנָעָן זַי פֿלְצָעָם גְּעוּוֹאָרָן בְּרוֹגָן. אוּיר דער עַלְטָעָר אַיז די מאָמָע אוּוֹעָק פּוֹן דָּעָר הַיִּם אַון האָט זַיךְ גַּעֲלָאָזָט וְאַנְדָּעָרָן אַיבָּער דִּי גָּאָסָן. עַרְשָׁת גַּאנְצָ שְׁפָעָט האָט אַ פְּסִיכְיאָטָעָר גַּעֲשָׁטָעָלָט אַרְיכְּטִיקָן דִּיאָגָנָאָק פּוֹן "פְּאָסְטִירָאוּמָאָטִישָׁר סְטְרָעָסּ-צְעַשְׁטָעָרָונָגּ".

די קינדרער ארכן און סקאקי האבן איבערגעלאַזט אַטִיכָן שראָם אַיְן האַוּוֹרֶדֶס נְשָׁמָה, אָנוּ ער
הָאָט מָעֵר נִיט גָּעוֹאַלְטָה הָעָרָן וְעָגָן דָּעַם חָוּבָן. ער אַיְן גָּעוֹאַרְן אַמְזִיקְ-קָרִיטִיקָעָר פָּאָר דָּעָר
צִיטְוָנָג „שִׁיקָּגָאָגָטָרִיבְּיוֹן“. אַבָּר אַיְן 2012 הָאָט דִּי רָעַדְקָצְיעָאָים גָּעֲבָעָטוּן מָאָכוֹן אָו
אִינְטָעָרוֹוּ מִיטָּאָלִי וּזְעָלָל, אָוֹן זִיעָר שְׁמוּעָס הָאָט זִיךְ פָּאָרְצָוָגָן אוּרִיךְ פִּירִיאָר. דִּי דָּאָזִיקָּע
שְׁמוּעָסָן זִינְעָנוּ גָּעוֹאַרְן דָּעָר יִסְחָדְקָה בָּרוֹד, „דִּי קוֹנְסָטָטָן אַוְיסְגָּעָטְקָיָנָעָן הָאַקְעָנוֹנָג“, וּוָאָס רַיְיךְ
הָאָט טָעַמְאָטִישׁ צוֹנוּיגָעַשְׁתָּעַלְטָה. זִינְעָנוּ שְׁמוּעָסָן מִיטָּזְעָלְן זִינְעָנוּ דָּא אַבָּרְגָּעָלְלָאָכָּטָן מִיטָּזְעָלְן
חוּבָּרוֹ אַיְן פּוֹנוֹלוֹ.

ויזעל האט דערציאלייט ריביך וועגן זיין דערקארונג מיט סטודענטן, ואס ער האט געלערנט אין די 1970יער יאָרֶן אַיִן נוּרִיאָרֶק. אַזְיוֹ ווי בעט ריביך, צענען בעט אַצָּאָל קוֹן זַיִד עַל טעָרָן גַּעֲוָעָן לעבענְג עַבְלִיבְעָנָעָן קוֹן חַוְּרָבוֹן. „אַיְדָה בֵּין קָאָר זַיִד גַּעֲוָאָרָן אַמִּין בְּמִקּוֹם-פְּאָטָעָר“, האט וויזעל דערקלערט. „זַיִד הַאָבָן גַּעֲוָאָלֶט, אַז אַיְדָה זַיִד דָּרְכְּיַילְוָן דָּאָס, וואָס צַיְעָרָע פְּאָטָעָרָס האָבָן זַיִד נִיט דָּרְכְּיַילָט“. דער עַיְקָר בעט וויזעל, שְׁרַבְּטָבְּ רִיךְ, אַז דָּעָמָלֶט גַּעֲוָעָן צַו הַעֲלָלָן דִּי דָּאָזִיקָע יונגעָ לְבַשְׁתַּי בְּיֻקּוֹמָעָן דָּאָס גַּעֲוִילְקָוּן בּוּשָׁה לְגַבְּיַי צַיְעָרָע עַל טעָרָן. וואָס שִׁיךְ דָּעָם שׂוֹפְּטָגָן קוֹן טָאָעָמָמָעָן האָט וויזעל באַמְּרָקְט אַז זַיִד, „הַאָבָן מְרוֹאָה קָאָר אַיְטָר פְּסָקְדִּין וועגן זַיִד עַבְרָ“. וויזעל האָט גַּעֲוָנוּן דִּי פְּאָסִיקָע ווּרְעָטָעָר נִיט נָאָר צַו באַשְׁרִיךְבוֹן דִּי טְרָאָגִישׁוּ חַוְּרָבוֹן-דָּרְקָאָרָונג, נָאָר אַיְדָה כְּדִי אָונְטָרְצָהָאָלָטוֹ אַהֲקָעָנוֹג קָאָר דָּעָר צּוּקוֹנְקָט.

די שמעון פירן וויטער צום ענין שלדגעטל, שי בי דיעלטערן לגבי די, ואָס זונענו אומגעקומווען איינעם חורבן, שי בי זיינער קינדרע, לגבי זיינער עלטערן. וויזעל האַלט דאס פֿאָר אָן אויסגעטראָכְטּוּן ענין: "דעָר קומעדייקער דור דאָרֶךְ זִיךְ נִיט פְּילָן שׂוֹלְדִּיק. וואָס האַבָּו זַי דעַן גַּעֲטָאָה?" כדי צו באָפְּרִיעַן זִיךְ פּוֹנְגָּעַם נִישְׁטָבָּאָרְעַכְתִּיקְטּוֹן שלדגעטל — האַלט וויזעל — דאָרֶךְ מְעַן גַּעֲמַעַן אוֹיְץ זִיךְ דאס אחָרִיות פָּאָרָן אַיבָּעָרְגָּעָבָן דָּעַם גַּבְּיַתְּעֻדוֹת וְעוֹגָן דָּעַם חָרְבָּן

פאר דער גאנצער מענטשהייט. ער פארסּ-הפלט זיין געדאנקער-גאנג: „זו זיין אן עדות אייז איגנטלער אַ מײַזּוּה“. די דאַזְיַיקע מצווה קען מען מקיים זיין אויף פֿאָרְשִׁידְעָנָע אַוְגְּנִים: „דאַ זיין-נו ניטּאָ קיון בְּלִילִים ַכָּאָר אלעמען. יעדּוּ משְׁפָחָה מאָכָּט עַס אוּרְאָר אַיְגְּעָנָם שְׂטִיגָּעָר.“

די יידישע אַידענְטִיעָט אַז אַנדער עַנְיָן ַקְּוֹן די שְׁמוּעָסָן צוּשָׁן דִּיבָּךְ אַונְׁזָל. וּזְעָלָס
בְּאַגְּרִיךְרְפּוּן „עֲדוֹת“ הַעֲלֵפֶת אַפְּהִיטִין אַוְן פֿאָרְשִׁטְאָרְקִין דָּאָס גַּעֲטִיל ַקְּוֹן יִדְיִשְׁקִיטּוּס בְּיַדְיַיְךְ
קְוּמְעָדִיקָּעָ דְּרוֹתָות. עַס אוּרְאָרְטִיךְ, בְּאַטְּאָנְטָעָר, אַז מַעַן זָאָל בְּלִיבָּן גַּעֲרִיךְ דָּעַם אַיְגְּעָנָם
„אַיךְ“ אַוְן זִיךְ נִיטּ ַקְּיָלְן מִינְגְּרוּעָרְטִיךְ אַיבָּעָר דִּי יִסְוָּרִים, וּאַס יִדְןְּ אַבְּוֹן גַּעֲלִיטָן אַינְעָם חַוְּבָן.

וּזְעָלָס פְּאַזְיִיצְיָע, וַיְיַזְרֵר אַרְוִיסָּן ַקְּוֹן זִין-עוֹשָׂן מִיטְרִיכָּן, אַז אַמְּנִין דָּעַרְוִידְעָרְנָגּוּגּוּ
דָּעַר דִּיבְּשִׁישְׁ-יִדְיִשְׁעָר דַּעֲנָקָעָרִין חַנָּה אַרְעָנְדָט. אַרְעָנְדָט הַאָט גַּעֲטָנְהָט, אַז יִדְןְּ אַבְּוֹן פָּאַסְיָוּ
מִיטְגָּהָאַלְפּוּן די נַאֲצִיסְוּן דָּוְרְכְּצָוְרִין דָּעַם חַוְּבָן, אַוְן דָּעַרְפָּאָר טְרָאָגְן די יִדְןְּ, אַוְן בְּקָרְטְּ זִיְּעָר
פֿרְעָרְשָׁאָפְּט, טִילְוִוִּיזְיָא אַנְצְּרוּתָה פְּאָרְוּן חַוְּבָן. וּזְעָלָס בְּכָעָר אַוְן לְעַקְצִיעָס הַאָבָּוּן גַּעֲלָאָזְטּ די
אַמְּעָרִיקָּאָנָעָר יִדְןְּ צָו בְּאַטְּרָאָכְטָן דָּעַם חַוְּבָן סִיףּ וַיְיַזְרֵר אַיְגְּעָנָם טְרָאָגְדִּיעָס אַוְן סִיףּ וַיְיַזְרֵר
אַלְגָּעָמִיָּינָע טְרָאָגְדִּיעָס ַקְּוֹן דָּעַר גָּאנְצָעָר מַעְנְשָׁהָיִיט. וּזְעָלָס בְּכָעָר לְיִעְנְרָוְשָׁאָפּוּט אַוְן סִיףּ צָו דָּעַם
אַוְן שְׁפָרָאָךְ, וּאַס זָאָל רָעָדְן דִּירָעָט סִיףּ צָו דָּעַר בְּרִיטְעָרָר לְיִעְנְרָוְשָׁאָפּוּט אַוְן סִיףּ צָו דָּעַם
יִדְיָישָׁן עַולְמָן. זִין אַיְגְּנָאָרְטִיךְ שְׁמוּעָס-סְטִיל קְוּמְטָן אַרְוִיסָּן גָּאנְצָ שְׁטָאָרָק אַיְן רִיבְּסָס
זְשֻׁוְּרָנָאָלִיסְטִישָׁן בְּאַרְיכְּטִיכְּ ַקְּוֹן זִיְּעָרָע טְרָעָפְּוָנְגָּעָן.

קונסט און קולטור, מענטשן און געשעגענישן, יידיש וועלט

„אין ווילדן וואָלד“ — אַ יִדִּישׁ לֵידֶ פֿוֹן רְוּמְעַנְיָע ווִידָעֶר אוּפְגָעַלְעַבְט

"In the Wild Forest" – A Yiddish Song From Romania, Revived

פֿוֹן דִּשְׂאָרְדִּין קְוַצִּיךְ

תְּלָאָבִיב, זָמָעָר 2012: אהרון טעסלער, אַ סְטְּהָדָעָנֶט אַינְן „דִּשְׂאָנָס הַאֲפְקִינְס־אוּנוּוּרְסִיטְעַט“, באָזָוכְטַּדְיַי בְּאָבָעָ אַיְן תְּלָאָבִיב. שׁוֹן 93 יָאָר אַלְטַ, דָּעַרְמָאנְטַן זַי זָרַ אַיְן אַירְעַ קִינְדְּעַרְיָאָרְן אַינְעָם פִּיצְלַ רְוּמְעַנְיָע דָּעַרְקַלְדָּרְמָוּלַע, וּזְזַי אַיְן אוּפְגָעַוְאָסָקָן.

ראָוּמוּלָע גַּעֲגִינְט זַי אַיְן דָּעַרְ פְּרָאוּוֹינְץ בִּיסְטְּרִיכְ-אַנְסָאָד, אַינְעָם צְוֹנְדִּיקְן טִילְקָן זְוִימְבָּעָרג (טְרָאָנְסְּיְלוֹאָנִישׁ). כָּאַטְשַׁ דַּי בְּאַפְּעַלְקָעַרְוָנְג אַיְן גַּעֲגָוּן אַ קלִינְעַ, האָט דָּאָס דָּעַרְקָעָלְעַ פְּאַרְמָאנְגַט אַ שְׁפָרְדָּלִיךְ יִדִּישׁ לְעַבְנָן. אַהֲרָן קְלָעָגְן קְוּמָעָן חַסְדִּישָׁע וּבְיִם, אַרְיִינְגְּנָעָרְכָּנְטַן דָּעַר ווּיזְשְׁנִיצְעָר.

בעת רחל טעסלער דָּעַרְצִילְט אַהֲרָן מְעֻשְׁוֹת אַוְן פָּאַסְּרָוְנְגָעָן קְוֹן אַיְרְ יְוָגְנְט אַיְדָעָר זַי אַיְזָעָדְפָּאָרְטִירְט גַּעֲוָהָרָן קִיְּוָן אַוְשָׁוֹזִיךְ, זִינְגְּט זַי אַרְיִי לְדִידְעַר וּוֹאָס זִינְגְּעָן אִים שָׁוֹן בָּאַקָּאנְטַן קְוֹן דַּי אַלְבָּאָמָעָן, וּוֹאָס עַרְתָּה שָׁוֹן גַּעֲהָאָט גַּעֲהָעָרָט אַיְן דָּעַרְ הַיִּם. פְּלָצְלִינְגַּ, הַיִּבְטַן זַי אַזְוֹן זִינְגְּעָן אַלְדַּ, וּוֹאָס אַיְזָעָם אַומְבָּאָקָאנְטַן — „אין ווילדן וואָלד“.

אהֲרָן טְרָאָכְט בַּיְזַי: „אַיְךְ בֵּין זִיכְעָר, אַז דָּאָס לִיד אַיְזָעָן וּוֹיְנִיךְ וּוֹאָס דָּאַקְוּמְעַנְטִירְט“. נְעַמְתָּעָר אַרוֹיְסְזִין „אַיְפָאָן“ אַוְן הַיִּבְטַן אַזְוֹן רַעְקָאָדְרִין וּוֹי דַי בְּאָבָעָ זִינְגְּט.

שָׁוֹן צְוִיקָן אַיְן אַמְּרָעִיקָע הַיִּבְטַן אַזְוֹן צְוֹן טְרָאָנְסְקָרְבִּירְן דָּאָס לִיד. אַדְאָנְקָ דָּעַם וּוֹאָס עַרְלָעָנְטַן זַיְרָן יִדִּישׁ מִיטַּדְרָה בְּרָוּכָה לְאַנְגָּאַיִן „דִּשְׂאָנָס הַאֲפְקִינְס־אוּנוּוּרְסִיטְעַט“, פְּאָרְשָׁטִיטַן עַרְגָּט דָּעַם טְעַקְסְּטַן קְנוּמָעָ לִיד, וּוֹאָס שְׁילְדָעָרְט וּוֹי אַ שְׁעַקְעָלָל, מִיטַּן נְאָמָעָן „סְרָאָלִיקְלַ“, בְּלָאַנְזְשָׁעָט אַיְן וּוֹאָלְד אַזְוֹכְטַן דַי מְאָמָעָן, דַי שְׁכִינָה, בַּעַת עַס וּוּרְעָט, נְעַבְעָר, בְּאַפְּקָאָלְן קְוֹן בִּיזְעַחְיוֹת. „סְרָאָלִיקְלַ“ אַיְזָעָדְאָיִ, דָּאָס יִדִּישׁ פְּקָאָלְק, אַוְן דָּאָס לִיד בָּאַשְׁרִיבָט וּוֹי עַס וּוּרְטַן בָּאַדְרָאָט קְוֹן 2,000 קְאַרְשְׁדָעָנָעָהָמָנָס, וּוּשְׁלַעַס הַאָט שָׁוֹן 2,000,000.

יאַר נִיט קִיְּוָן אַיְגָן לְאַנְדָּ.

רחל טעסלער אַיְן דַי אַנְהִיב 1930 עַרְיָה אַרְוָן
COURTESY OF AARON TESSLER

אהֲרָן קְוֹקְט אַרְטִין אַיְן פְּאַרְשְׁדָעָנָע דָּאַטְנְבָאָזָעָס אַוְן אַרְכִּיוֹן קְוֹן יִדִּישׁעַ מְזִיקָן. כָּאַטְשַׁטְּ אַרְזָעָר מְזִיקָן לְאַנְגָּע שְׁעוֹהָעָן, גַּעֲגִינְט עַרְ בְּלִיאָזְיַן רַעְקָאָדְרִין גַּונְעָם לִיד. דָּעַרְ נְסָחָה, גַּעֲזָנְגָעָן קְוֹן אַז אַומְבָּאָקָאנְטַן יִדְיַ, קְלִינְגַט אַ הִיְשָׁבָּבְלִיסְט אַנְדְּרָעָשְׁ פֿוֹן דָּעַרְ בְּאַבְעָס. אַהֲרָן קָעוּנִיט גַּעֲפִינְגָן קִיְּוָן שָׁוֹם פְּרָטִים וּוֹאָס שִׁיךְ וּוֹאָלְדָעָר וּוֹעָן מַעַט הַאָט דַי רַעְקָאָדְרִין גַּעֲמָאָכָט.

וּאַשְׁינְגְּטָאָן, 2017: דַי בְּאָבָעָ אַיְזָעָק קְוֹן דָּעַרְ וּוּלְעָט. אַיְרְ פְּטִירָה דָּעַרְמָאנְטַן אַהֲרָן וּוּדְעָרְ אַינְעָם לִיד. עַרְ טְרָאָכְט בַּיְזַי, אַז „מִיט דָּעַרְ הַיִּלְפְּטָהָמָן פֿוֹנָעָם בְּאַשְׁעָפְעָר, וּוּלְ אַיְךְ מַאְכָוְאָ אַפְּרָאָסְיְאָנְעָלְעָ רַעְקָאָדְרִין גַּעֲרָקְוָן.“

בַּיְזַי אַיְזָעָק מְזִיקָן שָׁוֹן אַלְגָּגָעָמָשָׁפָה־טְרָאָדִיצְיָע. בָּאָלְד נָאָרְ דָּעַרְ בְּאַפְּרָאָטְוָגְגָן הַאָט זִין בְּאָבָעָ רַחְלְתָּהָנָה גַּעֲהָאָט מִיטַּבְרָעָט, אַגְּרָוִיסְעָרְ אַנְהִעְנָגָרְ פֿוֹן חָנוֹתָן. דָּאָס

קילאמעטער ፻ונעם דערקעלע ראמולע, וו רחל טעלער אויז אויגעוואקסן, אויז בז איז געבורין אויר בכור יעקב.

יעקב האט בעת זיינע קינדרער-יארנו איבגעזאפעט די קלאנגען ፻ון דער יידישער מוזיק און אויז געוּפַּאָרָן אַ חְזֹן. זיינַ אַיִגְעַנְעֵר זָוּן, אַהֲרֹן, אויז אוּגְעַוּזְאָקְסָן אַיְן נַאֲרָפָּלָק, ווֹוְדְזְשִׁינְעָ, מִיטָּ דָעַר יִדְיִשְׁעָר מַזְחִיק „מֶמֶשׂ ፻ונעם ווַיְגַעַלַּע“. צו 16 יאָר האט ער אַנְגַּעַהוּבָן אַנְצְּוּפִירָן מִיטָּוּ רַאֲשִׁיהָשָׁנָהּ אַוּן יוֹם-כִּיפּוֹרְדָּאָוּנָעָן אַזְן זִין שִׁיל. צו אַכְצָן יָאָר, ווּ אַסְטּוֹדָעָנָט אַיְן בָּאַלְטִימָאָר, האט ער שְׁוּן גַּעַזְגַּעַן אוּרְחַתְּנוּת אַוּן בָּרְמִיצּוּתָן.

מיט זִין שִׁינְעָר שְׁטִימָע, זִין מַזְיָּקָאלִישָׁן יִיחּוֹס אַוּן זִין יִדְיִשְׁ-קָעְנְטָעָנִישׁ, האט אַהֲרֹן גַּהְאַלְטוֹן, אַז ער ווּטַע קָעְנָעָן גַּהְעָרִיךְ אַוְיְקִירָן דָּאָס לִיד. כְּדַי צו שאָקָן אַ פָּרָאָפָּעָסִיאָאנְעָלָע רַעְאַדְרוֹנָג, דָאָרָר מַעַן אַבְּעָר אַסְטְּרָהָלָףְּ. האט אַהֲרֹן זִיךְ גַּעַוְאָנְדָּן צָו קָרְבָּים, חָבָרִים אַוּן דָעַם בָּרִיטָן עַולְמָן אַנְהָעָגָעָר ፻ון דָעַר יִדְיִשְׁעָר מַזְחִיק, מַעַזְאָל אַונְטָעָרְשִׁיכְזָן זִין פָּרָאָפָּעָט דָודָך דָעַר ווּעְבִּזְטִיט GoFundMe. נַאֲכָן שָׁאָפָּן דָאָס גַּעַלְט, האט ער זִיךְ גַּעַשְׁטָעָלָט אַיְן קָאָנְטָאָקָט מִיטָּיוּוֹאַלִי פָּאָלָטְשָׁעָק, דָעַר דִּירָעְקָטָאָר אַוּן כָּאַרְמִיסְטָעָר ፻ונעם באַרְיִמְטָן חַסְדִּישָׁן „זָמִירָות-כָּאָר“. וּוֹאָס פָּאָר אַסְטְּיל. דָאָס אַז, פָּאָרְשִׁיטָיְיךְ, גַּעַזְגַּעַן שְׁוּעָר.

„צּוֹלִיב דָעַם ווֹאָס מַעַן האַט אַנְגַּעַהוּבָן מַשְׁמָשׁ ፻ון קְמַץ-אָלָף, אַדָּס הַיִּשְׁטָן, ፻ון בְּלוֹזָ אַ רַעְאַדְרוֹנָג, האַט מַעַן גַּעַדְאָרָט אֶלְיָאָסְפָּלְאָנְטָעָרָן“, האַט אַהֲרֹן טַעַלְעָרְטָעָרְטָעָר בְּעַת אַוְינְטָעָרוּוּי מִיטָּוּ פָּאָרוּעָרָטָס. „מַעַן האַט גַּעַדְאָרָט באַשְׁלִיטָן, ווּ גַּיךְ מַעַזְאָל זִינְגַּעַן אַוּן אַז וּוֹאָס פָּאָר אַסְטְּיל. דָאָס אַז, פָּאָרְשִׁיטָיְיךְ, גַּעַזְגַּעַן שְׁוּעָר.“

„፻ון דָעַר אַנְדָעָרְרָעָר זִיפְטָן“, האַט ער ווּטְיִטָּר דָעְרָקְלָעָרָט, „אַדָּנְקָ דָעַם ווֹאָס מַעַן האַט נִיטָן גַּעַוּסְטָ דִי אַלְעָזָאָכוֹן, האַט מַעַן עַס גַּעַקְעָנְטָ אַ בִּסְלָ באַארְבָּעָן ፻ון דָאָס לִיד אַז“. דָאָס לִיד אַז בְּעַצְמָעָן אַט וּוּיטָס, קִינְעָרְהָאַט אַיְם ווּטִיטָעָר נִיטָן גַּעַזְגַּעַן. אַז עַס גַּעַוּוּן מִין עוּבָדָה עַס ווּידָעָר אַוְיְצָוּלָעָן.“

לכְתִּיחְלָה האַט אַהֲרֹן בְּכָל נִיטָן בְּדַעַה גַּהְאַט צוֹ זִינְגַּעַן צְחָאָמָעָן מִיטָּא כָּאָר. שְׁפָעָטָעָר אַז עַר גַּעַקְוּמָעָן צָוּ אַוְסְפִּיר, אַז מַעַן דָאָס לִיד בְּאַטְרָאָכְטָן וּוּי עַפְסָס ווֹאָס מַעַן וּאָלָט גַּהְאַט גַּעַזְגַּעַן בְּבִיְּצָהָרָאָה טִישׁ. האַט ער קָאָמְפָאָנְרָט אַ נִיגּוֹן אַוְיְפָן סְמָךְ ፻ונְעָם לִיד, ווֹאָס דָעַר „זָמִירָות“ כָּאָר זִינְגַּעַן צְחָאָמָעָן מִיטָּא אוּרְךְ דָעַר נִיטָן רַעְאַדְרוֹנָג. שְׁלָמָה זָאַלְצָמָאָן, אַ בָּאָקָאנְטָעָר מַזְיָּקָאלִישָׁרָעָר אַרְאַזְוּרָעָר, האַט גַּעַנוּמָעָן דִי פָּאָרְשִׁידָעָן מַזְיָּקָאלִישָׁעָקָעָדָעָם — דִי פָּאָלְקָסְטִימְלָעְבָּעָ מַעַלְאָדִיעָ, דִי עַלְמָעָנְטָעָן ፻ון חְזָנָותָן, דָעַם כָּאָרָס גַּעַזְגַּעַן אַוּן נִיגּוֹן ווֹאָס טַעַלְעָר האַט קָאָמְפָאָנְרָט, אַוּן זִיךְ צְחָאָמָעָן גַּעַלְלָאָכָּטָן.

„אַז זָאַלְצָמָאָן אַוּן פָּאָלָטְשָׁעָק ווֹאָלָט דִי דָאָזְיָקָעָרְקָאָדְרוֹנָג בְּכָל נִיטָן מַקְיָומָן גַּעַוְאָרָן“, האַט טַעַלְעָר גַּעַזְגַּטָּ.

אַחְזָעַד דָעַר מַזְחִיק גּוֹפָא אַז גַּעַוּוּן נַאֲרָא שְׁוּעָרִיקִיָּט: דָאָס רַעְאַנְסְטָרְוִירָן דָעַם טַעַקְסָט צָוּמָד. כָּאָטָשָׁ מַעַן קָעָן קָלָאָר הָעָרָן פְּמַעַט אַלְעָזָוְרָעָר, אַז דָאָס לִיד קְרָאָזָעָז ווֹאָס אַז גַּעַוּוּן אַהֲרֹנוּן אַוְמְקָלָאָר: צִי דִי בָּאַבָּעָזָגְטָ „מַעַן ווּילְ פָּאָרְנִישָׁ(טָן)“ דִי יְדָ�, צִי „מַעַן ווּילְ פָּאָרְנִיכָּטָן“. דִי יִדְיִשְׁיסָטָן מִיטָּוּ ווּעַמְעָן ער האַט זִיךְ גַּעַרְאָתוּן גַּהְאַלְטוֹן, אַז זִיךְ זָגְטָ „פָּאָרְנִיכָּטָן“, דִי חַסְדִּים — „פָּאָרְנִישָׁ(טָן)“. אַז ער גַּעַגְעָנְגָעָן מִיטָּוּ „פָּאָרְנִישָׁן“.

צּוֹוַיְיָ אַנְךְ נַאֲרָא רָחֵל טַעַלְעָרָס פְּטִירָה אַוּן אַרְוֹם נַיְנְצִיקָעָר נַאֲרָא נַאֲרָא דָעַם ווֹאָס זִיךְ האַט צָוּמָד מַאְלָ גַּהְעָרָט „אַיְן ווּילְדָן וּוּאלָד“, האַט אַהֲרֹן טַעַלְעָר אַרְוִיסְגָּעָלָאָזָט דִי נִיטָן רַעְאַדְרוֹנָג ፻ונְעָם לִיד ፻ון דָעַר בְּאַבָּעָנָס רַאְמָלָעָר קִינְדָהִיטָן. אַהֲרֹן האַט אַרְאַנְזְשִׁירָט, אַז מַעַזְאָל פָּאָרְשִׁפְרִיטָן דָאָס לִיד אוּרְךְ רַיְיִשְׁדִּישָׁע בְּלָאָגָס אַוּן אוּרְךְ יְוּטָובָ, דָאָס שְׁטִיקָעָלָי יִדְיִשְׁעָ קְוּלָטוֹר ፻ון דָעַר בְּאַבָּעָנָס פָּאָרְשִׁינְטָעָנָר הַיָּם זִיכְ גַּעַנְגָּעָלָאָכָּטָן.

„מַעַן האַט דָאָס לִיד שְׁטָאָרְקָ גַּעַלְוִיבָט“, האַט אַהֲרֹן גַּעַזְגַּטָּ. „מַעַן האַט מִירְ גַּעַזְגַּטָּ, אַז סְקִילְנְגָטָ ‘הַיִּמִּישָׁ’, וּוּמַשְׁפָּנְעָמָן טָאָטָנָס ווּשְׁוּגָּאָרָטָן.“

אַהֲרֹן האַט אַז אַנְדָעָר ווּעַלְן ווּטִיטָעָר זִינְגַּעַן דָאָס לִיד, ווֹאָס בֵּין לְעַצְמָנָס האַבָּן בְּלוֹזָ אַז זִין בָּאַבָּעָ גַּעַקְעָנָט.